

Hallinnon kuva Amerikan äänestä

Voice of America kylmän sodan alussa CIA:n FOIA-
arkistosta vapaasti saatavilla olevan aineiston mukaan

Risto Teeri
Pro gradu -tutkielma
Yleinen historia
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Toukokuu 2019

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta

TEERI, RISTO: Hallinnon kuva Amerikan äänestä: Voice of America kylmän sodan alussa CIA:n FOIA-arkistosta vapaasti saatavilla olevan aineiston mukaan

Pro gradu -tutkielma, 90 s.

Yleinen historia

Toukokuu 2019

Pro gradussani tutkin, miten CIA:n Freedom of Information act -arkistosta vapaasti saatavissa olevassa materiaalissa toisen maailmansodan aikana perustettua Voice of America -radioasemaa on kuvattu kylmän sodan alun aikana. Gradun käsittelemä aikaväli sijoittuu vuosien 1947 ja 1959, eli VOA:n venäjänkielisten lähetysten alusta 50-luvun loppuun. Keskityin tutkimaan millaisia näkemyksiä ja toimia VOA:han liittyen oli arkiston materiaalia tuottaneissa hallinnon osissa. Tämän lisäksi pohdin miten pehmeän voiman käsitteeseen liittyvät asiat nousevat esille arkiston materiaalissa.

Yleisesti ottaen arkiston sisällön pohjalta vaikuttaa siltä, että VOA:lla oli hallinnon näkökulmasta oma roolinsa kylmän sodan ideologisessa taistelussa. Eri mielipiteitä esiintyi kuitenkin siitä, kuinka hyvin asema toimi ja kuinka tehokas se oli. Arkiston sisältöön kuuluu monia erilaisia tekstejä, joissa oli edotuksia siitä, miten asemaa voisi parantaa. Tämän lisäksi asemaan liitettiin monesti negatiivisen konnotaation omaava propaganda-termi. VOA:n yhteydestä propagandaan oli keskusteltu mutta vuonna 1953 päätettiin, että VOA:n tulisi keskittyä kattavaan ja objektiiviseen uutistoimintaan. Tästä huolimatta propagandan käsite nousi esille myöhemminkin.

Arkistosta löytyi huomattava määrä raportteja, joissa tutkittiin VOA:n toimintaa itäblokin maissa. Eri raporteissa muun muassa mainittiin eri henkilöiden mielipiteitä aseman sisällöstä ja tämän sisällön laadusta, potentiaalisista kuuntelijamääristä ja ihmisten kuuntelutottumuksista. Vaikka raporteissa on erilaisia näkemyksiä aseman tehokkuudesta, niistä nousee esille, että VOA:ta selvästi kuunneltiin itäblokin maissa ja jotkut kuuntelijat myös nauttivat aseman erilaisista materiaaleista.

Eri raporteissa myös mainittiin, millaisia keinoja itäblokin maat käyttivät aseman kuuntelun estämiseen eli millaisia ongelmia VOA:n tehokkuus kohtasi. Nämä keinot vaihtelivat radioiden määrän ja tyyppien rajoituksista kuuntelijoiden erilaisiin rankaisemisiin. Näiden lisäksi VOA oli myös itäblokin maiden propaganda kohde. Etenkin radioiden määrää seuraamalla saatettiin esittää arvioita siitä, kuinka monella oli mahdollisuus kuunnella VOA:ta. Näiden keinojen lisäksi itäblokki myös harjoitti VOA:n lähetysten laajaa häirintää ja myös tätä seurattiin hallinnossa. Arkistossa myös nousee esille erilaisia toimia sen eteen, kuinka VOA voisi päästä häirinnän läpi.

Yleisesti ottaen arkiston kautta esiin nousevassa hallinnon sanomassa on ristiriitaisuuksia mutta VOA:lla vaikuttaa sen perusteella olleen oma arvonsa kylmässä sodassa. Asemaan ja sen toimintaan liittyi monia eri näkökulmia ja joissain niistä asema nostettiin tärkeää asemaan ideologisessa taistelussa, kun taas toisissa aseman toiminnassa oli huomattavasti parantamisen varaa ja esimerkiksi sen budjettia rajoitettiin. Samalla myös sen toiminnasta itäblokkissa kerätty suuri määrä tietoa kertoo myös aseman arvosta hallinnossa. Pehmeän voiman käsite sopii mielestäni arkiston sisältöön pääosin erittäin hyvin.

Asiasanat: Voice of America – radio – propaganda – soft power – public diplomacy – kylmä sota – Yhdysvallat – Neuvostoliitto – USIA – CIA – informaatio-sota

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Voice of America ja CIA	1
1.2. Tutkimustilanne.....	6
1.3. Tutkimuksen kysymyksenasettelu ja aineisto	8
1.4. Keskeisiä käsitteitä.....	12
2. Voice of American merkitys hallinnolle ja aseman toimet kylmän sodan aikana	16
2.1. Merkitys, keskusteluja ja arviointeja.....	16
2.2. Voice of America eri itäblokin maissa.....	32
3. Voice of American häiritseminen itäblokkissa ja tästä raportointi	51
3.1. Radion kuunteleminen ja kuuntelun häiritseminen itäblokin maissa.....	51
3.2. VOA:n lähetysten häirintä itäblokkissa ja häirinnän ohittaminen	65
4. Lopetus.....	81
Lähteet.....	87

1. Johdanto

The news may be good. The news may be bad. But we shall tell you the truth.

Nämä sanat kuuluivat Voices of America -radioaseman ensimmäisessä, saksan kielellä lähetetyssä lähetyksessä 25. helmikuuta 1942. Tämä toisen maailmansodan aikana perustettu radioasema tulisi sodan jälkeen kohtaamaan uudenlaisen tilanteen kylmän sodan alettua, jossa asema jatkoi toimintaansa Amerikan äänen.¹ Tässä tutkielmassa pohdin, minkälaisen kuvan tästä radioasemasta antaa CIA:n arkistosta vapaasti saatavilla olevassa sisällössä tätä sisältöä tuottaneet ja keränneet hallinnon tahot, ajoittaen tämän kylmän sodan ensimmäiseen vuosikymmeneen.

1.1. Voice of America ja CIA

Toisen maailmansodan aikaan vuoden 1942 helmikuussa perustettiin yhdysvaltalainen, ulkomaille suunnattu radioasema nimeltään Voices of America (VOA). Kesäkuusta lähtien asema toimi sotainformaation viraston (Office of War Information) alaisuudessa.² Radion tehtävä oli levittää tietoa, joka toimisi natsi-Saksan levittämää propagandaa vastaan.³ Aloittaessaan asema käytti nimeä Voices of America mutta nimi muuttui pian yksikkömuotoon Voice of America. Ensimmäisen toimivuotensa kuluessa radioasema kehittyi ja huhtikuuhun mennessä aiemmin BBC:ltä aikaa lainannut asema aloitti koko vuorokauden mittaisen toiminnan ja lähetti neljällä eri kielellä: saksaksi, ranskaksi, italiaksi ja englanniksi.⁴ Sodan lopussa kielten määrä oli kasvanut jo neljäänkymmeneen.⁵ Radioasema liitettiin vuonna 1945 osaksi Yhdysvaltain ulkoministeriötä⁶ ja samana vuonna, toisen maailmansodan loputtua, VOA:ta ylläpitänyt sotainformaation virasto lakkautettiin.⁷

Toisen maailmansodan jälkeen Yhdysvaltain kongressissa oli esillä mahdollisuus VOA:n sulkemisesta mutta esimerkiksi kylmän sodan,⁸ eli Yhdysvaltojen johtaman lännen ja

---

¹ Heil Jr. 2010, 25-26. Cull 2008, 15.

² Krugler 1999, 27-28.

³ Gedmin 2012, 76.

⁴ Cull 2008, 15.

⁵ Gedmin 2012, 76. Suomeksi ohjelmaa lähetettiin vuosien 1942–1945 ja 1951–1953 välillä. Ks. Suomi kylmässä sodassa. <http://www.kylmasota.fi/fi/index.php/92-2-toisen-maailmansodan-jalkeinen-aika-1944-1955/2-3-kylman-sodan-alku/2-3-3-trumanin-oppi-yhdysvaltojen-patoamispolitiikka/laatikot-233/1294-kylman-sodan-radiopropaganda>

⁶ Gedmin 2012, 76.

⁷ Cull 2008, 20-23.

⁸ Heil Jr. 2010, 29. Heil Jr. 2003, 47.

kommunistisen, pääosin Neuvostoliiton johtaman idän välisen esimerkiksi maailmanpoliittista vaikutusvaltaa koskevan kilpailun,⁹ alku ja Radio Moskovan Yhdysvaltoja hyvin negatiivisesti kuvaavat lähetykset Euroopassa johtivat radioaseman säilymiseen sekä Alan Heil Jr.:n mukaan ”Yhdysvaltain merentakaisen informaatio- ja kulttuuriohjelmien jälleensyntymiseen”. VOA muun muassa aloitti venäjänkieliset lähetyksensä helmikuussa 1947 ja ukrainaksi toiminta alkoi vuonna 1949.¹⁰ Elokuussa 1953 puolestaan perustettiin Yhdysvaltain informaatiovirasto (USIA). Maureen Nemecekin kirjan mukaan viraston ensimmäisessä tehtävänjulistuksessa todettiin, että ”USIA:n tarkoitus tulee olemaan lähettää todisteita muiden valtioiden asukkaille kommunikaation kautta siitä, että Yhdysvaltain tavoitteet ja politiikka ovat sekä yhteensopivia että edistävät heidän oikeutettuja pyrkimyksiään vapauden, kehityksen ja rauhan puolesta”.¹¹

VOA ei kuitenkaan ollut ainoa itäblokkissa toimiva radioasema, jolla oli yhteyksiä Yhdysvaltain hallintoon vaan tämän lisäksi toiminnassa olivat vuonna 1950 toimintansa aloittanut, Itä-Eurooppaan keskittynyt, Radio Free Europe (RFE) ja 1953 perustettu Neuvostoliittoon ohjelmaa lähettänyt Radio Liberty (RL).¹² RFE:n perusti National Committee for a Free Europe, johon kuuluivat muun muassa kenraali Dwight Eisenhower ja diplomaatti George Kennan.¹³ Aseman tehtävä perustamisen aikana oli lähettää kommunisminvastaista propagandaa.¹⁴ RL:n, jonka alkuperäinen nimi oli Radio Liberation, puolestaan perusti American Committee for Liberation. Nämä kaksi asemaa saivat taloudellista tukea CIA:lta vuoteen 1972 asti.¹⁵ Vuonna 1976 asemat yhdistyivät nimellä Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL) ja tämä asema on vielä tämän tutkielman kirjoitushetkellä toiminnassa.¹⁶ Gedminin mukaan asemien keskeinen tehtävä oli kylmässä sodassa lähettää vastaanottomaihin liittyviä uutisia, joista ei saatu tietoa maan sisältä. VOA:n toimintaan puolestaan on kuulunut Yhdysvaltain *julkisuusdiplomatiaa* (Public diplomacy) toteuttaminen.¹⁷ Asemien erojen takia Gedminin mukaan eri asemien toimia ja sisältöä on erottanut se, että VOA:ssa oli kyse ”meistä”, aseman lähettäessä tietoa Yhdysvalloista, ja RFE:ssa sekä RL:ssa ”muista”,

---

⁹ Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/event/Cold-War>

¹⁰ Heil Jr. 2010, 29. Heil Jr. 2003, 47.

¹¹ Nemecek 1984, 138-139.

¹² Cull 2008, 49-50. Sosin 2010, 17-18.

¹³ Pörsti 2017, 96.

¹⁴ Cull 2008, 50.

¹⁵ Wilford 2008, xi, 44 ja 247.

¹⁶ Gedmin 2012, 77-78. Radio Free Europe/Radio Liberty. <https://www.rferl.org/>

¹⁷ Gedmin 2012, 76.

sillä asemat keskittyivät itäblokin maiden sisäisiin asioihin.¹⁸ Tämän lisäksi VOA:n lähettämää sisältöä rajoitti sen asema hallinnon virastona, eikä se voinut lähettää selvää propagandaa. RFE:llä puolestaan ei ollut tätä estettä.¹⁹ RFE:n ohella myös RL lähetti harmaata propagandaa.²⁰ Itäblokkiin lähetti ohjelmia näiden asemien lisäksi kyseisten myös esimerkiksi Yhdistyneiden kuningaskuntien yleisradioyhtiö BBC.²¹

VOA:n toiminta vaihteli jonkin verran kylmän sodan aikana ja tähän vaikuttivat muun muassa sen hetken Yhdysvaltain presidentti ja maan poliittinen tilanne yleisesti. Heilin mukaan esimerkiksi presidentti Trumanin Neuvostoliiton propagandaa vastaan suunnatun ”totuuden kampanjan” (Campaign of Truth)²² aikana 1950-luvun alussa VOA:n suhde Neuvostoliittoon muuttui negatiiviseksi ja kovaksi kuvaten hallinnon retoriikkaa.²³ Huolimatta tästä kovasta linjasta vuonna 1953 VOA joutui senaattori Joseph McCarthyn syytösten kohteeksi, joissa aseman syytettiin olevan liian vasemmistolainen ja mahdollisesti kommunistien valtaama. Heilin mukaan kuulemisten jälkeen uuteen informaatiovirastoon liitetty VOA alkoi keskittyä ”tarkkoihin, objektiivisiin ja kattaviin uutisiin ja lähetyksiin”,²⁴ ottaen Walter L. Hixsonin mukaan mallia arvostetummasta BBC:stä.²⁵ Vuonna 1960 puolestaan laadittiin VOA:n perustamiskirja, jossa määriteltiin aseman periaatteet. Näihin kuuluivat muun muassa yllä mainittu objektiivisuus. Tämän lisäksi VOA:n määriteltiin edustavan koko Yhdysvaltoja ja täten sen tulee kertoa keskeisistä yhdysvaltalaisista ajatuksista, instituutioista sekä maan virallisena äänenä kertoa hyvin maan politiikasta.²⁶ Yleisesti ottaen VOA toimi kuitenkin koko kylmän sodan ajan maan äänenkannattajana, oli kyseessä sitten taistelu kommunismia ja Neuvostoliittoa vastaan, tai Yhdysvaltain toimet Vietnamissa ja niiden oikeuttaminen. Mitä tuli eri presidenttien vaikutuksiin VOA:n sisällössä, niin Trumanin aikana asema oli siis kylmän sodan ase. Objektiivisuuteen perustuvan linjan valinnan jälkeenkin 1950-luvulla aiemmasta kovasta linjasta oli edelleen merkkejä muun muassa sen ideologisessa sisällössä²⁷ eikä se esimerkiksi Nemecekin mukaan saanut lähettää esimerkiksi *West Side Story* -musikaalin säveltäneen Leonard Bernsteinin musiikkia johtuen hänen tiedetyistä

---

¹⁸ Gedmin 2012, 77-78.

¹⁹ Belmonte 2010, 42. Wilford 2008, 34.

²⁰ Cull 2004, 25.

²¹ Bashkirova 2010, 103.

²² Heil Jr. 2003, 49.

²³ Heil Jr. 2010, 30-31.

²⁴ Heil Jr. 2010, 31-32.

²⁵ Hixson 1998, 55.

²⁶ Heil Jr. 2010, 31-32.

²⁷ Nemecek 1984, 406-413.

vasemmistolaisista yhteyksistä.²⁸ Myöhemmin Richard Nixon aikana puolestaan VOA:n käskettiin olemaan ärsyttämättä Neuvostoliittoa valkoisen talon toimesta ja asema saattoi keskittyä uskottavuutensa parantamiseen,²⁹ kun taas Ronald Reaganin aikana esiintyi vaateita siitä, että VOA:n tulisi palata totuuden kampanjan aikaiseen kylmän sodan vastakkainasetteluun. Lopulta asema kykeni Heilin mukaan kuitenkin palaamaan aikaisempaan, rehelliseen uutistoimintaan.³⁰ Ajoittain VOA:lla oli siis Nemecekin mukaan ongelmia olla vakavasti otettavana uutistoimistona Yhdysvaltojen virallisena äänenä toimisen lisäksi.³¹ Heilin mukaan VOA kuitenkin oli saanut kylmän sodan loputtua saanut ”tarkan ja objektiivisen” aseman maineen. Esimerkkejä aseman rehellisestä uutistoiminnasta olivat muun muassa Vietnamin sodan vastustuksen mainitseminen ja Watergate-skandaalin käsittely.³²

VOA:n sisältöön kuului tiedon välityksen lisäksi muutakin Yhdysvaltoihin liittyvää ohjelmaa. Hyvä esimerkki tästä on asemaa vuodesta 1955 aina 1990-luvulle juontaneen Willis Conoverin jazzohjelmat. Conover ei Charles Freundin mukaan koskaan sanonut mitään poliittista vaan ”antoi jazzin hoitaa puhumisen”.³³ Tällaisellakin toiminnalla oli kuitenkin oma osuutensa Yhdysvaltain julkisuusdiplomatiassa ja jazz-artistejä esimerkiksi lähetettiin maailmankiertueille.³⁴ Nemecekin mukaan Conoverin ”Music USA” oli Nemecekin kirjan kirjoitushetkellä yksi kaikkien aikojen suosituimmista ohjelmista.³⁵

Voice of American kuuntelemista itäblokin maissa pyrittiin estämään näiden maiden toimesta erityisesti lähetyksiä häiritsemällä. VOA:n lisäksi häirittiin myös RFE:tä, RL:ää ja BBC:tä. Heil Jr.:n mukaan VOA:n englanninkielistä ohjelmaa ei kuitenkaan koskaan häiritetty ja tähän kuuluivat esimerkiksi Willis Conoverin ohjelmat. Häirintää tapahtui kuitenkin ajoittain eri itäblokin maiden kielillä, kuten venäjäksi ja tšekiksi.³⁶ Tähän vaikutti esimerkiksi poliittinen tilanne, kun esimerkiksi vuoden 1975 Helsingissä järjestetyn Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin, jossa Cullin mukaan myös sovittiin laajemmasta yhteydestä henkilöiden, informaation, opetuksen ja kulttuurin

---

²⁸ Nemecek 1984, 146. Encyclopedia Britannica: <https://www.britannica.com/biography/Leonard-Bernstein>

²⁹ Nemecek 1984, 406-413.

³⁰ Heil Jr. 2010, 39-40.

³¹ Nemecek 1984, 406-413.

³² Heil Jr. 2010, 26-27.

³³ Freund 2015, 60.

³⁴ Vučetić 2012, 76-77.

³⁵ Nemecek 1984, 145-146.

³⁶ Heil Jr. 2010, 27-28. Hixson 1998, 33.

alalla, aikana esto loppui muutamaksi vuodeksi.³⁷ Häirintä alkoi kuitenkin uudelleen vuonna 1980 johtuen muun muassa 1979 alkaneen Neuvostoliiton Afganistanin miehityksen ja solidaarisuuden noususta Puolassa.³⁸ Korkeimmillaan Neuvostoliiton on arvioitu käyttäneen yli 900 miljoonaa dollaria vuodessa VOA:n kaltaisten asemien kuuluvuuden estämiseksi. Tällä ymmärrettävästi oli merkittävä vaikutus aseman toimintaan itäblokkissa.³⁹

Cullin mukaan USIA nähtiin kylmän sodan loputtua edelleen tähän aikakauteen kuuluvana virastona ja USIA lopulta lakkautettiin vuonna 1999. VOA siirtyi toisen viraston, Broadcasting Board of Governorsin (BBG) alaisuuteen ja yleisesti ottaen Yhdysvaltojen julkisuusdiplomatian toimet heikkenivät, mikä tuli Cullin mukaan parhaiten esille 11. syyskuun 2001 tapahtumien myötä.⁴⁰ VOA on kuitenkin tämän tutkielman kirjoitushetkellä edelleen toiminnassa ja valtion omistuksessa. BBG:n nimi muuttui elokuussa 2018 U.S Agency for Global Mediaksi.⁴¹ Aseman omien verkkosivujensa mukaan vaikuttaa siltä, että aseman tehtävä on edelleen kertoa Amerikan tarina.⁴² Vuonna 2017 Venäjä asetti aseman ”ulkomaalaiseksi agentiksi” vastauksena Yhdysvaltain samanlaisiin toimiin Venäjän valtionomistamaa mediaa RT:tä vastaan⁴³ ja asemaan on kylmän sodan jälkeen kohdannut syytöksiä propagandan levittämisestä.⁴⁴ Yleisesti ottaen VOA vaikuttaa siis jatkaneen Yhdysvaltain julkisuusdiplomatiaan liittyvää työtä, jota se on tehnyt paljon olemassaolonsa ajan.

Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelu CIA:n juuret yltävät vuonna 1946 perustettuun Central Intelligence Groupiin (CIG). Tämä viraston tehtävä oli toimittaa presidentille tiivistelmiä eri ulkoministeriön ja armeijan tiedusteluosastojen keräämästä tiedosta. Hugh Wilfordin mukaan Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton suhteiden heikentyessä omat tutkimus ja analyysikyvyt omaava keskitetty tiedusteluelin alettiin nähdä tärkeämpänä. Kongressissa käytyjen keskustelujen jälkeen vuonna 1947 perustettiin kansallisen turvallisuuslain mukaan sekä CIA että Kansallinen turvallisuusneuvosto (NSC) presidenttiä avustamaan. Wilfordin mukaan CIA:n auktorisoitiin hoitamaan määrittelemättömiä kansalliseen turvallisuuteen vaikuttavia tiedustelutoimia ja tätä osaa lakia käytettiin myöhemmin kommunisminvastaisten salaisten tehtävien oikeuttamiseen.

---

³⁷ Cull 2008, 340. Heil Jr. 2010, 27-28.

³⁸ Cull 2008, 390 ja 396. Heil Jr. 2010, 28.

³⁹ Heil Jr. 2010, 27-28.

⁴⁰ Cull 2008, 482-484.

⁴¹ Bonazzo 2018.

⁴² Voice of America. <https://www.voanews.com/>

⁴³ Osborn 2017.

⁴⁴ BBC 2016.

Joulukuussa 1947 CIA:ta kehoitettiin ryhtymään ”salaisiin psykologisiin operaatioihin” Neuvostoliittoa vastaan ja näihin toimiin kuului myös propagandan levittäminen.⁴⁵ Kylmän sodan propagandataistelussa CIA toimi yhteistyössä ja antoi rahoitusta siis sekä RFE:lle että RL:lle mutta näiden lisäksi viraston piiriin kuului ennen vuotta 1967 esimerkiksi kommunisminvastaista älymystöä, työväenliikkeen johtoa, kirjoittajia, taiteilijoita ja kansallinen opiskelijoiden yhdistys.⁴⁶ Wilfordin mukaan on myös tärkeää muistaa, että näistä CIA:n kanssa toimivista yhdistyksistä ensimmäiset perustettiin ennen kylmän sodan alun McCarthyn ajan suurinta kommunisminpelkoa.⁴⁷ CIA selvästi siis toimi Yhdysvaltain kylmän sodan psykologisten toimien alalla, jolla myös VOA toimi Yhdysvaltain virallisena äänenä.

1.2. Tutkimustilanne

Koska tutkielmani käsittelee Voice of Americaa kylmän sodan alkupuolen kontekstissa, ovat tutkielmalleni keskeistä aiempaa tutkimusta sellaiset, jotka käsittelevät VOA:n historiaa, toimia sekä aseman suhdetta hallintoon kyseisellä aikavälillä. Varhaisin käyttämäni laajempi tutkimus tällaisesta on Maureen Jane Nemecekin vuonna 1984 kirjoittama väitöskirja *Speaking of America: the Voice of America, its mission and message 1942–1982*. Kylmän sodan aikana kirjoitetun tutkielman keskeisenä aiheena on radioaseman suhde esimerkiksi ulkoministeriöön ja USIA:han. Kirjasta nousee myös hyvin esille, miten eri presidenttien aikana VOA:n toiminta vaihteli. Nemecekin mukaan kirjan kirjoitusaikana VOA oli tärkeä tutkimuskohde mutta siltä oli laiminlyöty.⁴⁸ Tutkielmassani keskeistä kirjassa on radioaseman suhde yllä mainittuihin toimijoihin ja miten aseman toiminta kehittyi kylmän sodan alkupuolella.

Myöhempää kirjoitusta VOA:sta on tehnyt esimerkiksi Alan L. Heil Jr. Hänen kirjansa *Voice of America: A History* julkaistiin vuonna 2003. Heilin mukaan kirjan tarkoitus on kertoa VOA:sta ja sen historiasta niin kuin hän sen itse näki. Heil itse nimittäin työskenteli VOA:ssa vuodesta 1962 vuoteen 1998, toimien lopulta aseman varajohtajana. Kirjan perusteella hänellä on asemasta hyvin positiivinen näkemys ja hänen mielestään VOA tarvitsisi enemmän tukea kuin se on saanut. Mielestäni on mahdollista, että hänen työskentelynsä radioasemalla on voinut ainakin osittain vaikuttaa tähän positiiviseen

---

⁴⁵ Wilford 2008, 23-24.

⁴⁶ Wilford 2008, 3-5 ja 247.

⁴⁷ Wilford 2008, 250.

⁴⁸ Nemecek 1984, Dissertation abstract.

näkemykseen. Kirja painottuu aikaan, jolloin Heil työskenteli asemalla⁴⁹ mutta se kertoo myös aseman historiasta toisesta maailmansodasta lähtien.⁵⁰ Myös Heilin kirjasta nousee esille VOA:n suhdetta Yhdysvaltain hallintoon, esimerkiksi McCarthyn kuulemiset. Tämän lisäksi myös Neuvostoliiton harjoittama häirintä ja siihen liittyviä Yhdysvaltain toimia esitellään kirjassa.⁵¹ Kaikki nämä asiat ovat keskeistä sisältöä tutkimukseni kannalta ja ne tarjoavat merkittävää tausta- ja tutkimustietoa.

Erikoistuneempaa tutkimusta VOA:sta edistää Timothy Stonemanin vuoden 2009 artikkeli *A Bold New Vision: The VOA Radio Ring Plan and Global Broadcasting in the Early Cold War*. Artikkelin aiheena on VOA:n häirintä ja tähän Yhdysvalloissa 1950-luvulla suunniteltua Ring-suunnitelmaa, jonka piti olla vastaus häirintään. Stonemanin artikkelista nousee myös esille hallinnon ja sen muutosten vaikutus VOA:han ja sen toimintaan.⁵² Jälleen kerran esille nousee siis hallinnon ja VOA keskeinen suhde ja tämän lisäksi myös VOA:n kohtaama häirintä ja siihen liittyvät keskustelut ja päätökset ovat tämän tutkielman kannalta hyvin merkittävää ja erityisesti Ring-suunnitelmaa käsitellessä pohjaudun hyvin vahvasti Stonemanin kirjoitukseen.

Näiden ja muiden VOA:han keskittyvien tutkimusten lisäksi radioasema on esillä myös monissa muissa eri aiheita käsittelevissä tutkimuksissa. Vuonna 2008 julkaistussa teoksessaan *The Cold War and the United States Information Agency: American propaganda and Public Diplomacy 1945–1989* Eteläisen Kalifornian yliopiston julkisuusdiplomatian professori Nicholas J. Cull käsittelee VOA:ta ohjannutta informaatiovirastoa ja Yhdysvaltain informaatiotoiminnan historiaa käyttäen lähteinään töitä, joiden aiheina ovat esimerkiksi propagandahistoria ja kulttuurin rooli Yhdysvaltain suhteissa. Cullin mukaan hänen kirjansa on ensimmäinen ”arkistopohjainen” historiankirjoitus virastosta.⁵³ Kirja kattaa Amerikan informaation käyttöön liittyvän historian Yhdysvaltain itsenäisyysodasta vuoteen 1999, jolloin USIA lakkautettiin. Voice of Americalla on teoksessa oma roolinsa johtuen sen asemasta sekä USIA:ssa että Yhdysvaltain julkisuusdiplomatiassa.

Myös yleisesti radion ja median käyttöä kylmässä sodassa käsittelevät tutkimukset ovat tärkeitä tutkielmaani varten. Tällainen tutkimus on A. Ross Johnsonin ja R. Eugene Partan toimittaman, vuonna 2010 julkaistun *Cold War Broadcasting: Impact on the Soviet*

---

⁴⁹ Heil Jr. 2003, 1-5.

⁵⁰ Heil Jr. 2003, 33 ja 59.

⁵¹ Heil Jr. 2003, 49

⁵² Stoneman 2009, 316 ja 339.

⁵³ Cull 2008, xiii-xiv.

Union and Eastern Europe. Kirja käsittelee ”lännen kylmän sodan lähetysten vaikutusta sekä yhteiskuntaan että kommunistiseen hallintoon” Vaikka keskiössä ovat RFE ja RL niin myös Voice of America nousee esille teoksessa. Kirjan aiheena ovat muun muassa asemien kylmän sodan historia, asemien kuuluvuuden häirintää, asemien vaikutus itäblokkissa. Kirjassa esille nousee myös tietoa asemien kuuntelijoista ja itäblokin viranomaisten vastauksista asemiin. Tämän lisäksi kirjaan on myös kokoelma itäblokin maiden arkistoista kerättyä, länsimaisia radiokanavia käsitteleviä asiakirjoja.⁵⁴ Tutkielmani kannalta keskiössä ovat erityisesti häirintä ja arvioita asemien kuuntelijoista ja kohdemaiden viranomaisten toimesta.

VOA nousee esille myös Akronin yliopiston historian professori Walter L. Hixsonin *Parting the Curtain: Propaganda, Culture, and the Cold War, 1945 – 1961* -kirjassa, joka julkaistiin alun perin vuonna 1997. Kirjassa nousee esille monia samoja asioita kuin muissakin jo aiemmin mainitsemistani kuten aseman alkua ja sen toimintaa itäblokkissa esimerkiksi totuuden kampanjan aikana. Tämän lisäksi Hixson myös arvioi aseman tehokkuutta itäblokkissa.⁵⁵ Hixsonin mukaan keskeistä lähdemateriaalia hänelle ovat olleet ulkoministeriön ja USIA:n kokoelmat ja hän on myös käyttänyt esimerkiksi CIA:n kokoelmista materiaalia, jotka ovat hänen *Freedom of information* -lain mukaisten hakemusten perusteella julkistettu.⁵⁶ Esimerkiksi Cullin kirjan ohella myös tämäkin kirja antaa tutkielmalleni keskeistä tietoa VOA:n toiminnasta ja sen suhteesta hallintoon. Tämän lisäksi myös arviot aseman tehokkuudesta ja toiminnasta itäblokin maissa ovat tutkimuskysymykseni kannalta erittäin tärkeää tietoa.

1.3. Tutkimuksen kysymyksenasettelu ja aineisto

Mainitsemisani aiemmissä tutkimuksissa on monesti käsitelty VOA:n ja USIA:n historiaa ja esille on myös tuotu radioaseman ja viraston suhdetta Yhdysvaltain hallintoon ja miten eri hallinnon osat vaikuttivat aseman kykyihin toimia kylmässä sodassa. Tässä tutkielmassa aiheenani on nostaa esille sitä, mitä yhden Yhdysvaltain hallinnon viraston, CIA:n, hallussa oleva arkistomateriaali kertoo eri Yhdysvaltojen hallinnossa esille nousseiden henkilöiden ja toimijoiden näkemyksistä ja tiedoista radioasemaan sekä sen toimintaan liittyen. Tämän vapaasti arkistosta saatavilla olevan materiaalin kautta pyrin vastamaan tutkimuskysymyksiini. Millaisen kuvan arkiston materiaali antaa VOA:sta ja

---

⁵⁴ Johnson ja Parta 2010, xi. Johnson 2010, xvii-xxv. Tolz (ja Corwin) 2010, 285. Weiner 2010, 301.

⁵⁵ Hixson 1998, 29-55.

⁵⁶ Hixson 1998, xv

sen toiminnasta kylmän sodan alussa? Miten eri asiakirjojen kautta nousee esille eri mainittujen hallinnon toimijoiden näkemyksistä ja suhtautumisesta VOA:han, sen merkitykseen ja toimintaan? Millaisia keskusteluja ja toimia VOA:han ja sen tukemiseen liittyen oli? Miten aseman toimintaa itäblokin maissa seurattiin hallinnon toimesta? Mitä tämän seurannan raportointi kertoo VOA:n toiminnasta, tehokkuudesta ja sen kohtaamista ongelmista? Tutkielman ensimmäisessä käsittelyluvussa aiheena on aseman merkitykseen ja toimintaan liittyvät keskustelut ja havainnot. Toisessa luvussa puolestaan käsittelen sitä, millaisia vastatoimia VOA:ta vastaan itäblokin maiden havaittiin tekevän. Keskityn erityisesti aseman kuuluvuuden häirintään ja tuon esille tämän kiertämiseen liittyviä asiakirjoja.

Yhdysvaltain hallinnon virallisen *Freedom of Information Act* -internetsivun (FOIA) mukaan FOIA on ollut voimassa vuodesta 1967 lähtien ja laki velvoittaa eri hallinnon virastoja paljastamaan mitä tahansa FOIA:n kautta kysyttyä tietoa. Laki myös vaatii virastoja julkaisemaan tietynlaista materiaalia aktiivisesti internetiin, esimerkiksi useasti kysyttyjä asiakirjoja.⁵⁷ Kuitenkaan kaikkea informaatiota ei julkaista vaan FOIA:han on yhdeksän poikkeusta, joihin kuuluvat muun muassa valtion turvallisuuden vuoksi salattu materiaali ja jonkun henkilön yksityisyyteen vaikuttavat asiakirjat, kuten luottamuksellisen lähteen paljastamisen.⁵⁸ Virasto voi täyttää lain esimerkiksi tarjoamalla sivustollaan sähköisen lukuhuoneen,⁵⁹ jota esimerkiksi CIA pitää yllä omista arkistoistaan. CIA:n sähköisestä lukuhuoneesta löytää asiakirjat, jotka on julkaistu ”FOIA:n ja muiden CIA:n julkaisuohjelman kautta”.⁶⁰ CIA:n sivujen mukaan tämän vuonna 1947 perustetun viraston ”keskeinen tehtävä on ulkomaalaisen tiedustelutiedon kerääminen ja analysointi maan johdon käyttöön” ja tämä tehtävä määrittelee CIA:n asiakirjakokoelmaa.⁶¹

CIA:n arkistosta löytyy hyvin suuri määrä Voice of Americaan liittyviä asiakirjoja. Nämä asiakirjat ovat sekä eri henkilöiden että myös eri toimijoiden tuottamia ja ne vaihtelevat esimerkiksi raporteista pöytäkirjoihin ja sanomalehtileikkeisiin. Käyttämässäni asiakirjoista huomattava enemmistö on ilmeisesti CIA:n ja sen eri osien ja henkilöiden tuottamaa. Tämän lisäksi käytän myös muutamaa CIG:hen liitettyä asiakirjaa.

---

⁵⁷ FOIA – Frequently Asked Questions. <https://www.foia.gov/faq.html>

⁵⁸ FOIA – Frequently Asked Questions. <https://www.foia.gov/faq.html>

⁵⁹ FCC – Freedom of Information Act Electronic Reading Room. <https://www.fcc.gov/general/freedom-information-act-electronic-reading-room>

⁶⁰ CIA FOIA Reading Room – What is the Electronic Reading Room. <https://www.cia.gov/library/readingroom/what-electronic-reading-room>

⁶¹ CIA FOIA Reading Room – Frequently Asked Questions. <https://www.cia.gov/library/readingroom/frequently-asked-questions>

Lähdeaineistoni joukossa on myös tekstejä, jotka ovat jonkin muun tahon tuottamia. Esimerkkejä näistä ovat muun muassa senaatin materiaali, CIA:lle tai esimerkiksi sen johtajalle lähetetyt kirjeet tai eri komiteoiden tuottama sisältö, joissa CIA:lla oli edustaja, kuten Intelligence Advisory Committee (IAC), jossa CIA:n johtaja oli mukana.⁶² Yleisesti ottaen jonkin muun tahon kuin CIA:n tuottama materiaali vaikuttaa siltä, että ne liittyvät CIA:n toiminnan piiriin kuuluviin asioihin. Nämä eri virastot ja toimijat, joiden ääni nousee asiakirjoissa esille muodostavat sen hallinnon, jonka näkemyksiä selvitän tässä tutkielmassa. On hyvä ilmoittaa arkiston sisältävän myös asiakirjoja, joiden tekijä ei selviä niistä.

Aineistona käyttävien arkistosta julkisesti saatavilla olevien asiakirjojen edellinen turvallisuuskategoria vaihtelee ja esimerkiksi sekä ”luottamuksellisia” että ”erittäin salaisia” asiakirjoja on materiaalini joukossa. Materiaaliin sisältyy muun muassa erilaisten virastojen muistioita, CIA:n eri maista keräämiä informaatioraportteja ja myös eri henkilöiden kirjoittamia kirjeitä. Materiaalin valtavan määrän takia kaiken materiaalin käyttäminen tässä tutkielmassa olisi mahdotonta, joten keskityn tässä tutkielmassa vain Neuvostoliittoon ja Itä-Eurooppaan. Tämän lisäksi olen tehnyt tutkielmalle kronologisen rajauksen koko kylmän sodan käsittelyn sijasta. Tutkielmani käsittelee vuosien 1947 ja 1959 väliltä peräisin olevaa materiaalia. Näin ollen käsittelen kylmän sodan ensimmäisen vuosikymmenen, jolloin VOA joutui Yhdysvaltojen äänenä uuteen tilanteeseen. Rajavuosista vuosi 1947 oli sekä VOA:n venäjänkielisten lähetysten että CIA:n ensimmäinen vuosi. Vuonna 1959 puolestaan Neuvostoliitto keskeytti VOA:n häirinnän Neuvostoliiton johtajan Nikita Hruštšovin ja Yhdysvaltain presidentin Dwight Eisenhowerin tavattua Yhdysvalloissa aikana, jolloin oli viitteitä maiden pyrkimyksistä toteuttaa enemmän kulttuurivaihtoa, esimerkiksi vuoden 1958 kulttuurivaihtosopimuksen perusteella. Tähän sopimukseen kuului myös radio-ohjelmien vaihto. Toisaalta häirintä alkoi uudelleen maiden suhteiden heikentyessä.⁶³ Käsittelemälläni aikavälillä oli erilaisia keskusteluja liittyen asemaan ja sen toimintaan. Tämän lisäksi kyseisellä aikavälillä perustettiin asemaa kylmän sodan aikana johtanut informaatiovirasto ja asemaan liittyviin kiistoihin kuului esimerkiksi jo yllä mainitsemani McCarthyn kuulumiset.

Näiden rajausten jälkeen tutkielmassa käyttämieni arkistoasiakirjojen määrä yli 140. Tämän määrällisen ongelman lisäksi arkiston käyttöön liittyy myös muitakin ongelmia. Useissa käyttämissäni asiakirjoissa on kohtia, jotka vaikuttavat peitetyiltä. Näyttää siltä,

---

⁶² Ransom 1970, 89.

⁶³ Hixson 1998, 153 ja 215-222.

että nämä kohdat ovat tämän tutkielman kirjoitushetkellä edelleen salattuja johtuen aiemmin mainitsemistani turvallisuusasioista.⁶⁴ Yksi esimerkki tällaisesta ovat joidenkin asiakirjoissa esiintyneiden nimien peittämiset mutta muunlaisiakin tapauksia on, joissa asiakirjan sisältöä on peitetty erilaisia määriä. Esimerkiksi joissakin asiakirjoissa on voitu peittää jopa kokonaisia kappaleita tai sivuja. Tämän lisäksi on tärkeää muistaa, että on varmasti vielä huomattava määrä aiheeseen liittyvää aineistoa, jota ei ole julkaistu yleisesti luettavaksi, joten tutkielmani perustuu tietoon, joka on tutkielman kirjoitushetkellä arkiston verkkosivuilta vapaasti saatavissa. Josh Tosh nostaa myös sen esille, että sähköisen tietolähteen sisältö voi kattaa vain murto-osan koko kokoelmasta ja myös eri tekstien digitoinnissa on kyse valinnoista.⁶⁵ Toinen tärkeä asia muistaa on se, että käyttämäni aineiston sisältö on useampien eri henkilöiden eri aikoina ja tilanteissa kirjoittamaa eli arkistossa ei nouse esille vain yhden henkilön ja viraston ääni.

Tutkielmani alkuperäismateriaalin lähde on siis CIA:n sähköisen arkiston materiaali. Toshin mukaan historiantutkimuksessa lähteen arviointi alkaa sen autenttisuuden tutkimisesta.⁶⁶ Tosh toteaa, ettei arkisto itsessään takaa sen sisällön autenttisuutta eri asioiden takia ja tämän lisäksi ne luotiin tukemaan hallinnon toimintaa. Arkiston sisällössä on aina esille se, mitä sen sisältöön on otettu ja mitä puolestaan ei ole otettu.⁶⁷ Mielestäni CIA:n sähköisen arkiston kanssa tämä näkyy siinä, mitä asiakirjoja on FOI-lain mukaan katsottu sopivan yleiseen julkaisuun. Näistä asioista huolimatta olen kuitenkin tullut siihen lopputulokseen, että arkiston sisältö on tutkimukseni suhteen autenttinen. Syy tähän ovat muun muassa ne, että tässä tutkielmassa keskityn hallinnon näkemykseen VOA:sta ja eri asioiden kohdalla muu käyttämäni materiaali tukee asiakirjojen sisältöä. CIA:n arkistosta olen etsinyt erilaisia asiakirjoja rajaten niitä sekä tutkielmani aikavälin sekä eri hakusanojen kautta. Erilaisia käyttämiäni hakusanoja ovat muun muassa *Voice of America*, *VOA* ja *radio*. Löytämistäni asiakirjoista puolestaan valitsin ne, joilta mielestäni voi kysyä tutkimuskysymyksiäni rajaten kuitenkin näidenkin joukossa määrää esimerkiksi asiakirjoissa esille nousseen tutkielmalleni keskeisten osien määrän ja osuvuuksien perusteella. Lähteiksi valitsemistani asiakirjoista olen arvioinut niiden VOA:sta kertovia kohtia.

---

⁶⁴ CIA FOIA Reading Room – Frequently Asked Questions.
<https://www.cia.gov/library/readingroom/frequently-asked-questions>

⁶⁵ Tosh 2015, 109 ja 117.

⁶⁶ Tosh 2015, 102.

⁶⁷ Tosh 2015, 117-118.

1.4. Keskeisiä käsitteitä

Tutkielman aiheena on siis Yhdysvaltain hallinnon virallisen radioaseman toiminta kylmän sodan alkupuolella. Tähän aiheeseen liittyen on tärkeää selventää joitakin tutkielmani kannalta keskeisiä termejä. Ensinnäkin tulen käyttämään tässä tutkielmassa Neuvostoliitosta ja sen vaikutusvallan alaisesta Itä-Euroopasta termiä yhteistä termiä *itäblokki*. *The Oxford Essential Dictionary of the U.S. Military* -teoksen mukaan itäblokki tarkoittaa toisen maailmansodan lopusta lähtien Neuvostoliiton vaikutusvallan alla ollutta Itä- ja Keski-Eurooppaa. Tämä tilanne jatkui, kunnes Itä-Euroopan kommunistinen systeemi ja Neuvostoliitto hajosivat vuosien 1989 ja 1991 välillä.⁶⁸ Jos tähän laskettaisiin mukaan myös Neuvostoliitto, termiä voitaisiin käyttää käytännössä Varsovan liiton synonyyminä. Tässä tutkielmassa asia on pitkälti niin, sillä kaikki käsittelemäni kommunistiset maat olivat myös Varsovan liiton jäseniä. Albania vetäytyi liitosta vuonna 1968 mutta tämä tapahtui tämän tutkielman käsittelemän aikavälin jälkeen.⁶⁹

Mainitsin aiemmin, että tulen tässä tutkielmassa pohtimaan sitä, miten käsitteeseen *pehmeä voima* (soft power) käsitteeseen liittyvät asiat nousevat esille lähdeaineistossani. Käsitteen kehitti Joseph S. Nye Jr. vuonna 1990⁷⁰ ja hän kehitti käsitettä edelleen vuoden 2004 kirjassaan *Soft Power: the Means to Success in World Politics*, joka toimii osana aineistoani tässä tutkielmassani ja VOA mainitaan myös Nyen kirjassa⁷¹. Pehmeän voiman tarkoitus on saada toinen haluamaan samoja asioita kuin voiman käyttäjä esimerkiksi houkuttelevuudella avulla ja täten saada kohde toimimaan pehmeän voiman käyttäjän haluamalla tavalla. Nyen mukaan tämä siis tarkoittaa kykyä ”muokata toisten mieltymyksiä”. Pehmeän voiman lähteitä ovat pääosin sitä käyttävän maan ulkopolitiikka, arvot ja kulttuuri. Pehmeä voima eroaa *kovasta voimasta*, jossa tavoitteiden saavuttamiseen käytetään joko voimaa tai uhkauksia. Toisaalta näillä kahdella eri voimankäytön tavoilla on myös vaikutuksia toisiinsa⁷² ja näiden kahden yhdistelmästä käytetään nimitystä *smart power*.⁷³ Cull sanoo, että Nyen mukaan yhdysvaltalaisen ”elämän ja arvojen houkuttelevuudella oli ollut osansa tuoreessa historiassa”.⁷⁴

---

⁶⁸ Oxford University Press 2002.

⁶⁹ Brown, Mclean ja McMillan 2018.

⁷⁰ Nye Jr. 2004, xi-xiii.

⁷¹ Nye Jr. 2004, 32.

⁷² Nye Jr. 2004, 5-11.

⁷³ Brown, Mclean ja McMillan 2018.

⁷⁴ Cull 2008, 483.

Tuodessani tässä tutkielmassa esille pehmeän voiman käsitteeseen liittyen asioiden esiintymistä lähdeaineistossani on tietysti hyvin tärkeää muistaa, että termiä itsessään ei ollut käsittelemälläni aikavälillä vielä olemassa. Mielestäni on kuitenkin turvallista arvioida, että käsitteen mukaista toimintaa esiintyi kauan ennen kuin Nye kehitti sen. Tärkeä havainto on myös, että vaikka käytän käsitettä tutkielmassani, se ei ole ongelmaton vaan siihen on kohdistunut monenlaista kritiikkiä. Tuomas Forsberg ja Hanna Smith tuovat tekstissään *Russian Cultural Statecraft in the Eurasian Space* esille tätä kritiikkiä ja he käyttävät vaihtoehtoisena terminä *cultural statecraft* -käsitettä. Forsbergin ja Smithin mukaan ongelmia pehmeän voiman käsitteessä ovat muun muassa käsitteen *voima* liittyvät ongelmat sen liittyessä houkutteluun sekä pehmeän ja kovan voiman erotteluun liittyvät vaikeudet. Ongelmana on myös Nyen ajatus siitä, että hallituksen ei tulisi olla keskeisin pehmeän voiman käyttäjä vaan tämän pitäisi olla yksityiset toimijat ja yhteiskunta yleisesti. Forsbergin ja Smithin mukaan pehmeä voima voidaan myös nähdä positiivisena asiana ja käsite voidaan myös liittää liberaaleihin arvoihin, joita pehmeään voimaan liitettävät asiat eivät aina edusta. Pehmeä voima yleisesti ottaen voi myös vaikuttaa Yhdysvaltoihin keskittyvältä, sillä käsite luotiin maan ulkopoliittikan kontekstissa, vaikka monet muut valtiot käyttävät myös käsitettä. Forsbergin ja Smithin mukaan *cultural statecraft* ei käsitteenä ole kovinkaan erilainen kuin pehmeä voima mutta heidän mukaansa *cultural statecraft* keskittyy enemmän valtion pyrkimyksiin käyttää pehmeän voiman resursseja, johon tutkielmani aihe viittaa enemmän.⁷⁵ Tästä kritiikistä huolimatta olen päättänyt käyttää termiä *pehmeä voima*, sillä mielestäni termin keskeisin konsepti sopii hyvin tutkimaani aiheeseen. Tämän lisäksi tutkielmani aiheena on Yhdysvallat.

Totesin aiemmin VOA:n toimineen Yhdysvaltojen julkisuusdiplomatian kanavana. Nye mainitsee kirjassaan, että julkisuusdiplomatia on yksi tavoista, joilla pehmeää voimaa käytetään.⁷⁶ Julkisuusdiplomatia tarkoittaa Encyclopedia Britannican artikkelin mukaan ”hallinnon tukemia toimia kommunikoida suoraan toisen maan asukkaiden kanssa” esimerkiksi luodakseen valtiostaan paremman kuvan muiden silmissä, saadakseen heidät tukemaan kyseisen maan toimia.⁷⁷ Nykyaikana tällaiset toiminnat keskittyvät internetin kaltaisiin tiedonvälityskanaviin, joiden kautta valtiot pyrkivät kommunikoimaan toisten maiden hallintojen ja väestön kanssa ja vaikuttamaan heihin.⁷⁸ Arvioisin kylmän sodan

---

⁷⁵ Forsberg & Smith 2016, 129-131.

⁷⁶ Nye Jr. 2004, 68.

⁷⁷ Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/public-diplomacy>

⁷⁸ Brown, Mclean ja McMillan 2018.

alun aikana radion olleen sopiva toisen maan asukkaille tarkoitettun julkisuusdiplomatian kanava

Cullin mukaan Yhdysvallat käyttivät julkisuusdiplomatian termiä puhuakseen informaatiotoiminnastaan joutumatta käyttämään termiä *propaganda*.⁷⁹ Propagandan määritelmä on Simon Blackburnin mukaan pyrkimystä aktiivisesti muokata mielipiteitä. Tähän toimintaan voi kuulua esimerkiksi totuuden vääristelyä. Propagandan käsitteen rajojen määrittely on kuitenkin hyvin hankalaa.⁸⁰ Forsbergin ja Smithin mukaan propagandan käsite on pehmeälle voimalle ongelmallinen⁸¹ ja Nye on kritisoinut käsitettä ja sen yhteyttä pehmeään voimaan.⁸² Toisaalta Silja Pitkänen ja Ville-Juhani Sutinen tuovat esille kirjassaan *Propagandan historia* mielipidevaikuttamisen kannalta merkittävämmäksi tulleen kulttuuridiplomatian suhteen propagandaan. Nämä kaksi käsitettä eivät aina tarkoita samaa asiaa mutta välillä kulttuuridiplomatian toimintatavat voivat myös olla propagandistisia. Pitkänen ja Sutinen myös mainitsevat, että Nicholas Cullin mukaan diplomatian käsitteeseen itsessään liittyy jonkin verran propagandaa.⁸³

Joonas Pörstin *Propagandan Lumo* -kirjan mukaan propaganda on monesti jaettu valkoiseen, harmaaseen ja mustaan propagandaan. Valkoisessa propagandassa asioita on kaunisteltu ja mahdollisesti myös muutettu, mutta asiat ovat kuitenkin pääosin tosia ja asioiden alkuperä tiedetään. Esimerkiksi Pörsti mainitsee Suomen julkisuusdiplomatian. Harmaa propaganda jättää asian alkuperän epäselväksi, esimerkiksi omia näkemyksiä voidaan tehdä uskottavammaksi levittämällä selvästi vääriä näkemyksiä tuntemattomana. Musta propaganda puolestaan tarkoittaa joko täysin valheellista tai osittain faktoihin perustuvaa materiaalia, joka on julkaistu propagandan tuottajan vastapuolen nimissä.⁸⁴

Mitä tulee propagandan käsitteeseen tutkielmani käsittelemällä aikavälillä, on hyvä ottaa huomioon, että keskustelu sijoittuu maailmansotien jälkeiseen aikaan. Pitkäsen ja Sutisen mukaan erityisesti natsi-Saksassa propagandan käyttö oli erittäin laajaa.⁸⁵ Tämä vaikutti Pitkäsen ja Sutisen mielestä sodan jälkeisiin näkemyksiin propagandan käsitteestä, eivätkä ainakaan Saksan käyttämät tavat vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen olleet suosiossa sodan loputtua, vaikka esimerkiksi Yhdysvallat ja Neuvostoliitto jatkoivat oman propagandansa tuottamista. Kuitenkin erona oli ajatus propagandan käytöstä

---

⁷⁹ Cull 2008, 497.

⁸⁰ Blackburn 2016.

⁸¹ Forsberg & Smith 2016, 130.

⁸² Nye Jr. 2003.

⁸³ Pitkänen & Sutinen 2018, 198-199.

⁸⁴ Pörsti 2017, 123-124.

⁸⁵ Pitkänen & Sutinen 2018, 164-173.

positiivisessa mielessä, kuten natsismin poistaminen Saksasta ja maan aseman rauhan ylläpitämisessä. Kylmä sota toi Pitkäsen ja Sutisen kuitenkin ”negatiivisen” propagandan takaisin.⁸⁶

Näihin kaikkiin kolmeen yllä mainittuun termeihin liittyvät vahvasti myös käsitteet *informaatiovaikuttaminen*, *informaatio*sota ja *psykologinen* sota. Suomen valtioneuvoston viestintäosaston tiedotteen mukaan informaatiovaikuttaminen on strategista toimintaa, jonka tarkoitus on vaikuttaa yhteiskunnan toimintakykyyn esimerkiksi vaikuttamalla yleiseen mielipiteeseen. Toiminnassa voidaan esimerkiksi käyttää valheellista tai faktoihin perustuvaa tietoa ja toiminnan kautta tavoite on se, että vaikutuksen kohde toimisi itselleen haitallisella tavalla.⁸⁷ Psykologinen sodan yksi määritelmä sen sijaan on toimet, joiden kautta pyritään vaikuttamaan viholliseen ja saada heidät toimimaan haluamallaan tavalla.⁸⁸ Informaatiosodasta käytetään nykyisin monesti nimitystä kybersota ja Richard Holmesin, Charles Singletonin ja Spencer Jonesin teoksen *The Oxford Companion to Military History* mukaan informaatiosodankäynnillä voidaan tarkoittaa informaatiosystemeihin kohdistettua toimintaa. Systemejä voidaan esimerkiksi joko häiritä tai niiden kautta voidaan lähettää valheellista tietoa. Näiden käsitteiden kanssa voi selvästi esiintyä päällekkäisyyksiä⁸⁹ mutta ne kaikki sopivat mielestäni kuvaamaan VOA:n kylmän sodan historiaa. Mielestäni VOA:n toiminta täyttää informaatiovaikuttamisen kriteerin, sillä sen kautta pyrittiin levittämään itäblokkiin tietoa Yhdysvalloista. Mielestäni myös itäblokin harjoittama radiohäirintä täyttää informaatiosodan kriteerit, sillä toiminta oli hyökkäys Yhdysvaltojen informaatiosystemiä eli sen radiotoimintaa vastaan.

---

⁸⁶ Pitkänen & Sutinen 2018 190-191.

⁸⁷ Valtioneuvosto 2019. https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/opas-informaatiovaikuttamiseen-vastaamisesta-ilmestynyt

⁸⁸ Holmes, Singleton ja Jones 2002.

⁸⁹ Holmes, Singleton ja Jones 2002.

2. Voice of American merkitys hallinnolle ja aseman toimet kylmän sodan aikana

2.1. Merkitys, keskusteluja ja arviointeja

Käyttämästäni arkistosta löytyy hyvin kattavasti asiakirjoja, joista nousee esille erilaisia näkemyksiä ja tietoja liittyen Voice of American merkitykseen ja hyödyllisyyteen. Tässä luvussa esittelen tämän kaltaista aineistoa ja pohdin, millaisen kuvan arkistoon säilytty materiaali antaa Yhdysvaltain hallinnon sisällä esiintyneistä näkemyksistä liittyen radioasemaan, sen toimintaan, sisältöön ja sen yleiseen arvoon kylmässä sodassa. Vaikka tuon jo nyt esille seuraavassa luvussa käsittelemiäni maaraportteja, keskityn niihin tässä luvussa vain osana erilaisia näkemyksiä koskien VOA:n merkitystä ja sisältöä.

Kuten johdannossa totesin, yksi mahdollisista syistä VOA:n säilymiseen oli neuvostoliittolaisen median levittämä informaatio Yhdysvalloista.⁹⁰ Tämä tulee esille arkistossa, esimerkiksi kesällä 1947 julkaistussa CIG:n tiedusteluraportissa, jossa käydään läpi erilaisia asioita, joita neuvostoliittolaiset tai Neuvostoliiton hallitsemat lähettimet levittävät. Asiakirjassa nostetaan esille asioita, jotka Neuvostoliiton lähettämän tiedon mukaan ovat Yhdysvaltain kansalaisoikeuksien vastaisia. Kyseisessä asiakirjassa kuitenkin käydään vain pääosin läpi, millaisia aiheita neuvostomediassa on noussut esille. VOA kuitenkin mainitaan tekstissä, kun Neuvostoliitossa oli kritisoitu tapaa, jolla asema oli uutisoinut mustien lynkkauksista.⁹¹

Vuonna 1947 myös VOA nousee esille arkistossa, kun esimerkiksi tammikuussa apulaisulkoministerille nimettömäksi jätetyn henkilön kirjoittamassa kirjeessä, jonka alaosaan liitetty myös CIG:n johtajaan viittaus, puhuttiin asemaan liittyvistä asioista. Tässä kirjeessä keskusteltiin esimerkiksi merentakaisten lähettimien rakentamisesta ja siitä, kuinka kirjeen saajan taho ja tämän materiaalit tulevat olemaan avuksi VOA:n ohjelmille sekä Neuvostoliiton radiotoiminnan seuraamiseen. Kirjeessä mainitaan myös venäjänkielisen lähetyksen alkamisesta.⁹² Ottaen huomioon sen, että VOA:n venäjänkielinen ohjelma alkoi vuoden 1947 helmikuussa, on turvallista arvioida tekstin viittaavan tähän.⁹³ Mielestäni kuitenkin merkittävin esimerkki VOA:n venäjänkielisten lähetysten alkamisvuoden asiakirjoissa on kuitenkin kesäkuussa kirjoitettu muistio, jossa kuvataan edustajainhuoneen jäsenten Walter Juddin ja Robert Richin sekä eläköityneen

---

⁹⁰ Heil Jr. 2003, 47.

⁹¹ Foreign radio commentary on U.S. civil rights 1947. CIA-RDP78-04864A000100030001-6.

⁹² (Sanitized) 1947. CIA-RDP57-00384R000200150007-9.

⁹³ Heil Jr. 2003, 47.

kontra-amiraali⁹⁴ Ellis Zachariaksen, keskustelua, jossa nostettiin esille radioasema, sen asema tiedustelussa ja ilmeisesti myös sen säilyttäminen. Tekstissä mainitaan ”Mundt bill”⁹⁵, jonka arvioin viittaavan edustajainhuoneen jäsenen Karl Mundtiin. Mundt kiersi Heilin mukaan senaattori H. Alexander Smithin kanssa 22 maassa. Matkalla he huomasivat Amerikan vastaisen propagandan ja vakuutuivat siitä, että Yhdysvallat tarvitsi vahvempaa kansainvälistä informaatio-ohjelmaa.⁹⁶ Tammikuussa 1948 hyväksyttiin ”U.S Information and Education Exchange Act ” (Smith-Mundt laki), joka vahvisti kansainvälisen informaatio-ohjelman ja tätä kautta varmisti VOA:n säilymisen.⁹⁷ Laki kuitenkin myös kielsi VOA:n ohjelmien lähettämisen Yhdysvaltoihin.⁹⁸ Nemecekin mukaan merkittävä syy kieltoon oli Yhdysvaltain kongressin ”historiallinen vastenmielisyys” propagandatiedotusta kohtaan. Kongressi perusteli varojen käyttämistä VOA:han sillä, että aseman lähetykset oli tarkoitettu vain ulkomaalaisille, eikä VOA:n tarkoitus ollut toimittaa propagandaa amerikkalaisille.⁹⁹ Heil puolestaan sanoo natsi-Saksan propagandajärjestelmän olleen kiellosta päättäessä vielä hyvin kongressin mielessä.¹⁰⁰

Yllä mainitsemassani muistiossa VOA:ta kuvataan, todennäköisesti amiraali Zachariaksen toimesta, ”tärkeäksi kansallisen turvallisuuden kannalta”, ja esille nousee mielipide siitä, että VOA:n tulisi olla osa tiedustelutoimintaa. Kiinnostavaa on, että tästä huolimatta VOA:ta kuvataan propagandaksi, vaikka samassa tekstissä myönnetään, että propagandalla on negatiivinen konnotaatio.¹⁰¹ Tässä voisi näkyä Pitkäsen ja Sutisen mainitsema natsi-Saksan vaikutuksen pohjalta syntynyt negatiivisempi näkemys propagandaan, vaikkakin samaan aikaan propagandaa pidettiin Yhdysvalloille tärkeänä. Yhdysvallathan oli käyttänyt propagandaa sekä sodan aikana että sen jälkeen¹⁰² huolimatta esimerkiksi Nemecekin esille tuomasta jo aiemmasta negatiivisesta suhtautumisesta tätä kohtaan. Pehmeän voiman käsitteen kannalta *propaganda* on puolestaan ongelmallinen termi, ja esimerkiksi Joseph Nye on kritisoinut käsitettä ja sen yhteyttä pehmeään voimaan.¹⁰³ Toisaalta Pitkänen ja Sutinen tuovat esille

---

⁹⁴ Zachariaksen arvonimi on *rear admiral*. Lähde: Letter to Mr. Howland H. Sargeant From R. H. Hillenkoetter 1949. CIA-RDP80R01731R001300250007-8. Weiner 2008, 42.

⁹⁵ Memorandum for the Record from Walter L. Pforzheimer 1947. CIA-RDP90-00610R000100020010-4.

⁹⁶ Nemecek 1984, 91-92.

⁹⁷ Heil Jr. 2003, 47.

⁹⁸ Heil Jr. 2003, 290.

⁹⁹ Nemecek 1984, 92-93.

¹⁰⁰ Heil Jr. 2003, 48.

¹⁰¹ Memorandum for the record from Walter L. Pforzheimer 1947. CIA-RDP90-00610R000100020010-4.

¹⁰² Pitkänen & Sutinen 2018, 164-173 ja 190-191.

¹⁰³ Nye Jr. 2003.

mielipidevaikuttamisen kannalta merkittävämmäksi tulleen kulttuuridiplomatian suhteen propagandaan: kuinka lähellä toisiaan nämä kaksi käsitettä ovat ja kuinka Nicholas Cullin mukaan diplomatian käsitteeseen itsessään liittyy jonkin verran propagandaa.¹⁰⁴ Yleisesti ottaen kesäkuun 1947 asiakirjasta nousee mielestäni hyvin esille se, että huolimatta VOA:n näkemisestä propagandana radioasema koettiin ainakin joidenkin hallinnossa mukana olleiden henkilöiden kannalta tärkeäksi ja että mielipidevaikuttamisella oli oma osuutensa kylmässä sodassa.

Asiakirjoissa nousee myöhemminkin esille termi *propaganda* VOA:sta keskusteltaessa. Vuoden 1951 tammikuussa julkaisussa CIA:n tutkimuksessa käsite nousee keskeiseen asemaan. Tutkimus vertailee Neuvostoliiton ja VOA-radion propagandoja, mutta tekstin todetaan olevan ”impressionistinen”, eikä se myöskään perustunut tilastolliseen dataan. Tekstin havaintojen mukaan eri tahojen propagandoilla oli huomattavasti samanlaisuuksia, kuten perustuminen ihmisarvoihin, kuten rauhaan ja luotettavaan tietoon, sekä yleisiin propagandan tehokkuuteen vaikuttaviin tapoihin, esimerkiksi selkeyteen ja objektiivisuuden vaikutelmaan. Tekstissä tuodaan myös esille havaintoja, joiden mukaan näiden kahden toimijan propagandat olisivat voineet joillakin tavoilla vaikuttaa toisiinsa. Lisäksi tekstissä mainitaan ajatus kansainvälisestä propagandistikulttuurista, joka muiden kulttuurien tavoin monesti hyväksyy omat näkemyksensä kriitikittömästi. Tekstin mukaan VOA:n ja neuvostopropagandan välillä on kuitenkin eroja, sillä VOA keskittyy sisällöissään muun muassa huomattavasti enemmän yksilön vapauteen. Raportin mukaan VOA oli myös faktapohjaisempi, esimerkiksi luottamalla vähemmän todistamattomiin yleistyksiin. Lisäksi VOA vaikuttaa tekstin mukaan olevan Neuvostoliiton propagandaa kykeneväisempi olemaan kriittinen omasta maastaan ja sisältävän myös enemmän viihdettä. Neuvostopropaganda puolestaan on enemmän konfliktikeskeistä ja sen tyyli on aggressiivisempaa.¹⁰⁵ Tekstistä on siis jälleen luettavissa ajatus VOA:sta propagandana, jolla on mahdollisesti samankaltaisuuksia Neuvostoliiton propagandan kanssa. Toisaalta tekstissä voi näkyä myös puolueellisuutta, sillä VOA:ta pidetään tekstissä enemmän faktapohjaisena kuin Neuvostoliiton propagandaa.

Tässä toimijoiden propagandoja vertaavassa tutkimuksessa kuvataan myös sitä, kuinka VOA nostaa esille erimielisyyksiä lännessä.¹⁰⁶ Krugler tuo artikkelissaan esille sen,

---

¹⁰⁴ Pitkänen & Sutinen 2018, 198-199.

¹⁰⁵ Comparison of Soviet and VOA radio propaganda 1951. CIA-RDP78-04864A000200020003-4.

¹⁰⁶ Comparison of Soviet and VOA radio propaganda 1951. CIA-RDP78-04864A000200020003-4.

kuinka kiistat Trumanin hallinnon ja kongressin republikaanivähemmistön välillä aiheuttivat ongelmia VOA:n lähetyksissä vuosina 1950 ja 1951, kun Yhdysvaltojen sisäisistä kiistoista kertomista ei ollut määritelty Smith-Mundt laissa.¹⁰⁷ Kruglerin mukaan kiistoista kertomatta jättäminen olisi voinut aiheuttaa ongelmia republikaanien kanssa, kun taas kiistoista kertomalla VOA olisi epäonnistunut tehtävässään levittää hallinnon julkaisemaa tietoa. Ratkaisu tähän oli ”kiistojen muuttaminen konsensuksiksi” aseman sisällössä, kuvata kiistat osana demokraattista systeemiä.¹⁰⁸ Kruglerin tekstistä tulee mielestäni esille, kuinka maan poliittinen tilanne saattoi aiheuttaa ongelmia asemalle, kun kiistoista kuvaaminen saattoi olla vahingollista sen tehtävälle. Kuitenkin samaan aikaan republikaanit seurasivat aseman sisältöä ja käyttivät sitä kritisoidakseen hallinnon toimia samalla häiriten radioaseman toimintaa.¹⁰⁹

Vuoden 1952 helmikuun CIA:n tiedusteluraportissa, jonka aiheena on Yhdysvaltojen propaganda Neuvostoliiton Saksan vyöhykettä miehittämien joukkojen keskuudessa, radioasemaa kuvattiin ”avoimena propagandamenetelmänä”. Raportissa propaganda ja siihen liittyvät kysymykset nostettiin tärkeiksi rauhan aikana ja todettiin, että ”hyvin luotu propaganda voi aikanaan tuoda enemmän tuottoa kuin atomipommi”.¹¹⁰ Tammikuussa 1953 julkaistussa IAC:n raportissa mainitaan propaganda-analyysi, joka auttoi psykologisen sodan toimia ja ”avoimia ohjelmia” kuten VOA:ta. Toisaalta tässä ei mainita, pidetäänkö VOA:ta propagandakanavana vai tukeeko esimerkiksi itäblokin propagandan analysointi aseman toimintaa.¹¹¹

CIA:n johtajalle Allen Dullesille vuoden 1953 huhtikuussa CIA:n ylitarkastaja Lyman Kirkpatrickin kirjoittamassa muistiossa Allen Dullesia ehdotettiin nostamaan Jackson komiteassa esille Voice of America ja sen toiminta. Kirjoittajan mielestä VOA:n tapa lähettää faktapohjaista, Yhdysvaltojen hyviä ja huonoja puolia käsittelevää tietoa ei ollut onnistunut. Syynä tähän on se, että vaikka maan epäonnistumisia ei tulisi piilotella, ei niistä silti ole järkevää jakaa tietoa maan propagandakoneistossa. VOA ei kirjoittajan mielestä ole saanut niin paljon aikaan kuin se voisi koska asemaa ei ole tukenut valkoisen propagandan lisäksi harmaan propagandan systeemi.¹¹² Näkemyksen VOA:sta esittäneen henkilön mielestä harmaa propaganda sisältää paljon materiaalia, jota radioasema ei

---

¹⁰⁷ Krugler 1999, 27.

¹⁰⁸ Krugler 1999, 31 ja 27.

¹⁰⁹ Krugler 1999, 35-36.

¹¹⁰ Observations ON US propaganda among military personnel of Soviet occupation forces 1952. CIA-RDP80-00809A000600010217-6.

¹¹¹ Foreign intelligence programs 1953, 13. CIA-RDP80R01731R003500110004-2.

¹¹² Briefing of Jackson Committee on 29 April 1953. CIA-RDP80B01676R004300070003-7. Weiner 2008, 98 ja 102.

voinut ainakaan tekstin kirjoitushetkellä käyttää.¹¹³ Jackson komitea oli Eisenhowerin perustama, ja sen virallinen nimi oli the President's Committee on International Information Activities. Komitean tehtävä oli arvioida Yhdysvaltojen kansainvälistä informaatiotoimintaa. Cullin mukaan komitean vuoden 1953 raportissa VOA:ta suositeltiin keskittymään objektiiviseen ja faktapohjaiseen raportointiin kun taas psykologiseen sodankäyntiin liittyvät asiat ehdotettiin siirrettäväksi Radio Libertylle. Osittain komitean näkemysten pohjalta perustettiin USIA.¹¹⁴ Saman vuoden syyskuussa kirjoitettiin NSC:lle toimitettu USIA:n edistymisraportti, jossa nostettiin myös esille tämä näkemys VOA:sta totuuksiin perustuvien uutisten lähettäjänä. Toisaalta tämän raportin mukaan ei ollut tarpeellista muuttaa VOA:n nimeä,¹¹⁵ jota Jackson komitea oli Cullin mukaan raportissaan suositellut.¹¹⁶

Huolimatta päätöksestä keskittyä totuus pohjaiseen uutisointiin, VOA:han liitettiin *propaganda*-termi vielä myöhemminkin: esimerkiksi vuonna 1955 laaditussa CIA:n tiedusteluraportissa kuvataan, kuinka tšekkiläisten kuuntelijoiden näkemyksiin asemasta oli negatiivisesti vaikuttanut aseman keskittyminen propagandaan, joka oli kirjoittajan mukaan heille liiankin tuttua paikallisista lähetyksistä, minkä vuoksi he eivät hyväksyneet lännestäkään tulevaa ”liioiteltua propaganda”.¹¹⁷ Myös toisessa samana vuonna tehdyssä, Bulgariaa käsittelevässä tiedusteluraportissa nousee esille paikallisten näkemys siitä, miten VOA:ssa faktoja oli liioiteltu propagandatarkoituksiin. Tekstin mukaan puolueettoman maineen saanutta BBC:tä arvostettiin VOA:ta enemmän.¹¹⁸ Toisaalta aiemmin samana vuonna julkaistu toinen Bulgariaa käsittelevä CIA:n raportti tuo esille, kuinka VOA on esimerkiksi suosittumpi kuin RFE, ja bulgarialaiset, joilla oli ”normaali älykkyys ja kulttuuri”, pitivät asemaa objektiivisena. Tekstissä ei kuitenkaan esimerkiksi tuoda esille, millaisia ihmisiä tarkoitettiin tällä ”normaalilla älykkyydellä ja kulttuurilla”.¹¹⁹ On esimerkiksi tietenkin mahdollista, että vanhemman raportin tietoja oli korjattu uudemmassa tai raporteissa oli selvitetty eri ihmisten toimintaa, jolloin eri ihmisillä saattoi olla erilainen käsitys propagandasta ja sen suhteesta VOA:han. Nye tuo esille, että propagandaksi arvioitu tiedonvälitys voi sekä joutua epäsuosioon että

---

¹¹³ Briefing of Jackson Committee on 29 April 1953. CIA-RDP80B01676R004300070003-7.

¹¹⁴ Cull 2008, 81-82 ja 94-95.

¹¹⁵ Progress report to the National Security Council on implementation of the recommendation of the Jackson Committee report (NSC action no. 866) 1953, 14-19. CIA-RDP80-01065A000600150008-8.

¹¹⁶ Cull 2008, 95.

¹¹⁷ Reception of and reaction to local and foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006500180003-1.

¹¹⁸ Listener views on western broadcasts to Bulgaria 1955. CIA-RDP80-00810A008500680003-4.

¹¹⁹ 1. Reaction to foreign broadcasts 2. Prices 1955. CIA-RDP80-00810A007100070001-8. Raportissa mainitaan ”Radion London” toisena suosittuna asema, itse arvioisin että tämä tarkoittaa BBC:tä.

vahingoittaa maan mainetta. Vaikka kirjassaan Nye käsittelee tätä osana informaatioaikaa,¹²⁰ mielestäni näistä raporteista nousee esille samankaltaisia havaintoja, kun itäblokin maissa propagandaksi nähty materiaali oli vaikuttanut joutuneen epäsuosioon.

Vuoden 1948 maaliskuussa laaditussa NSC:n muistiossa aiheena olivat neuvostoliittolaisten loikkareiden käyttö Yhdysvalloille hyödyllisillä tavoilla. Muistiossa esimerkiksi sanottiin, että loikkausten lisäämisessä loikkareiden käyttäminen olisi tärkeää. Muistion päätelmien mukaan neuvostoliittolaisen eliitin loikkausten rohkaiseminen oli Yhdysvaltojen eduksi. Informaatio ja VOA nousevat tässä esille kahdella tavalla. Ensinnäkin muistion mukaan Yhdysvaltojen informaatio-ohjelma oli resursseiltaan puutteellinen ja vaikka ohjelmaa ei suoraan mainita suosituksissa, niin esille nousi tiedon kerääminen Neuvostoliitosta. Uskon, että muistion sisällön luojat ovat ajatelleet informaation levittämisen tärkeyttä loikkauksiin rohkaisemisessa. Toiseksi tekstissä mainittiin loikkareiden seulomisen tärkeys, sillä seulonnan perusteella loikkareille olisi voinut antaa erilaisia rooleja ja töitä loikkarin taitojen mukaan. Yksi mainituista rooleista oli työskentely VOA:ssa tai ”muissa propaganda-aktiiviteeteissa” esimerkiksi sisällöntuottajina tai kääntäjinä. Tässä nousevat esille jälleen sekä negatiivisen konnotaation omaava *propaganda*-termi omien toimien kuvauksessa että loikkareiden arvioitu hyödyllisyys poliittisessa ja psykologisessa taistelussa Neuvostoliittoa vastaan.¹²¹ Loikkareiden käytöllä saattoi selvästi olla jonkinlaista hyötyä Yhdysvalloille, sillä heillä oli itäblokiasta henkilökohtaista kokemusta, jonka avulla he saattoivat kertoa niin kohtaamistaan ongelmista kuin asioista, jotka saivat heidät loikkaamaan. Hixson mainitsee tämän todeten, että pakolaisilla oli tietoa ja kielitaitoa.¹²² Toisaalta Cullin mukaan saman vuoden kesäkuussa ulkoministeri George Marshall kielsi loikkareiden käytön VOA:ssa todeten, että loikkareiden kotimaissa heistä oli yleensä negatiivinen kuva. Toisaalta kuitenkin Cull mainitsee, että vuoden 1948 elokuussa VOA:ssa kerrottiin Neuvostoliitosta loikkaajien opettajan tarina viitaten siihen, että loikkareita käytettiin hyödyksi radiossa.¹²³ Myös 1950 kirjoitetussa, CIA:n varajohtajalle Yhdysvaltojen salaisista operaatioista vastaavan Frank G. Wisnerin suuntaamassa muistiossa nostetaan esille loikkareiden tuottamaa sisältöä, kun Wisner oli ehdottanut apulaisulkoministerille viideltäsadalta Neuvostoliitosta paenneelta ihmiseltä tulleen

---

¹²⁰ Nye Jr. 2003, 107.

¹²¹ Utilization of refugees from the Soviet Union in US national interest 1948. CIA-RDP86T00268R000500090034-3.

¹²² Hixson 1998, 40.

¹²³ Cull 2008, 46.

avoimen kirjeen käyttöä VOA:n radion sisällössä. Wisnerin mukaan hänelle oli kerrottu, että VOA oli käyttänyt kirjettä merkittävästi.¹²⁴

Nemecekin kirjan perusteella vaikuttaa siltä, että loikkareita todella otettiin töihin VOA:han huomattavissa määrin. Hänen mukaansa vuonna 1950 suurin osa radion työntekijöistä koostui VOA:n kohdealueilta tulleista loikkareista. Nemecek sanoo, että näihin loikkareihin luotettiin liittovaltion poliisin (FBI) tasolla, mutta VOA:n sen hetkisen poliittisen neuvonantajan Edward Kretzmännin mukaan heillä oli yli-idealistinen näkemys Yhdysvaltojen ulkopoliitikasta ja sen rajoista.¹²⁵ Tämä liian idealistisen kuvan antaminen ja saaminen ovat voineet omalla tavallaan vaikuttaa sanottujen asioiden uskottavuuteen, ja kuten Nye sanoo, pehmeässä voimassa uskottavuus on erittäin merkittävässä roolissa.¹²⁶

Toinen uskottavuuteen negatiivisesti vaikuttava asia, joka loikkareiden kanssa saattoi nousta esille, oli heidän jyrkkä kommunismin vastaisuutensa, joka mainitaan vuonna 1955 kirjoitetussa Albaniaan lähetettävää radiopropagandaa käsittelevässä CIA:n raportissa. Raportin mukaan yksi Radio Belgradin toiminnan suurimmista heikkouksista Albaniassa oli hyvin kommunisminvastaisten loikkareiden antama, mahdollisesti vääristynyt tieto. Raportin antamissa suosituksissa lännen lähetysten neuvotaankin välttämään tällaisen materiaalin käyttämistä.¹²⁷ Vaikka raportin asia ei suoraan liity VOA:han, on melko todennäköistä, että tällaiset asiat nousivat esille myös VOA:n toimiessa loikkareiden kanssa. Hixson mainitsee myös monien pakolaisten kommunisminvastaisuuden.¹²⁸

Tämä itäblokin maista paenneiden henkilöiden käyttö radiossa tulee omalla tavallaan esille muun muassa samana vuonna laaditusta Romaniaan keskittyvästä CIA:n raportista, jonka aiheena oli kommunisminvastaisen, maasta paenneen¹²⁹ kenraali Nicolae Radescurn toimet. Raportissa mainitaan hänen lausuntonsa lähettäminen VOA:ssa.¹³⁰ Vuoden 1949 toukokuun CIA:n tiedusteluraportissa puolestaan kerrotaan siitä, kuinka tšekkoslovakialaiset kommunistit pyrkivät löytämään hallinnon vastustajia ja kuinka ”maanalaisten johtajien” mukaan kyseinen asia tuli välittömästi julkistaa VOA:ssa ja

---

¹²⁴ Communication from general Donovan concerning open letter to (sanitized) from five hundred Soviet exiles 1950. CIA-RDP80B01676R002500050001-1. Weiner 2008, 52.

¹²⁵ Nemecek 1984, 107.

¹²⁶ Nye Jr, 2003.

¹²⁷ Radio propaganda beamed to Albania 1955. CIA-RDP80-00810A006100290013-2.

¹²⁸ Hixson 1998, 40.

¹²⁹ Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Nicolae-Radescu>

¹³⁰ Activities in Western Europe of general Nicolae Radescu and his adherents 1948. CIA-RDP82-00457R002100390001-9.

myös BBC:ssä.¹³¹ Tässä käy ilmi se, että paikallisilla ihmisillä oli myös ehdotuksia siihen, millaista sisältöä VOA:n olisi hyvä lähettää.

Yksi merkittävä esimerkki kommunistimaista kotoisin olevien henkilöiden näkymisestä arkistossa on ukrainalaisen kirjoittajan Ivan Bagryanyyn vuonna 1950 kirjoittama avoin kirje VOA:n johdolle. Bagryanyy oli kirjeen mukaan paennut Neuvostoliitosta ja viettänyt suuren osan elämästään neuvostovankiloissa. Lisäksi hänen ”nimeään ja työtään” oli kirjeen mukaan käytetty VOA:n Ukrainan lähetyksissä. Bagryanyy oli kirjeensä mukaan huomannut, että VOA:n ukrainankieliset lähetykset olivat vain käännöksiä venäjänkielisistä lähetyksistä, mitä Bagryanyy kritisoikin kirjeessään. Kirjeen mukaan tämän ukrainaksi käännetyn sisällön takia ukrainankielisessä lähetyksessä oli ongelmia, joilla oli jopa negatiivinen vaikutus lähetysten toimivuuteen Ukrainassa. Lähetyksistä oli Bagryanyyn mukaan tullut ”Venäjän imperialismin megafoneja”, ja hänen mukaansa nämä lähetykset auttoivat Neuvostoliittoa ja Stalinia. Lähetyksissä muun muassa puhuttiin Venäjän ”suurista miehistä ja kirjoittajista”. Ukrainalaisista sen sijaan puhuttiin harvoin ja silloinkin heistä tehtiin venäläisiä. Bagryanyyn mukaan Yhdysvaltain tuli järjestää VOA:n ukrainankieliset lähetykset itsenäisesti ja lähetysten tuli keskittyä Ukrainan historiaan ja kulttuuriin. Näin VOA voisi olla länsimaisen demokratian ääni, jolla olisi positiivinen vaikutus taistelussa Neuvostoliittoa ja kommunismia vastaan.¹³² En voi sanoa, kuinka paljon ukrainalaisten keskuudessa jaettiin kirjoittajan mielipiteet asiasta. Esimerkiksi vuonna 1951 kirjoitetussa CIA:n raportissa tuodaan esille ukrainalainen nationalismi ja sen vahvuus¹³³, mutta myöhemmin Ukrainaa käsittelevässä tiedusteluraportissa mainitaan se, etteivät ukrainalaiset venäläisten tavoin nauti Venäjän vastaisista lähetyksistä, sillä he ovat kommunisminvastaisia, eivät Venäjän vastaisia.¹³⁴ Toisaalta Hugh Wilfordin mukaan radiossa käytetyt vähemmistökansat, erityisesti ukrainalaiset, pyrkivät käyttämään kommunisminvastaista toimintaan itsenäisyytensä ajamiseen.¹³⁵ Kirjeestä kuitenkin nousee esille mielestäni hyvin mielenkiintoinen näkökulma Neuvostoliiton valtaan liittyen, sillä kirjoittajan mukaan VOA:n lähetykset vaikuttavat toimineen ukrainalaisten venäläistämisen puolesta antamalla heille Venäjälle

---

¹³¹ Communist attempts to discover opponents of regime through correspondence 1949. CIA-RDP83-00415R003000020002-3.

¹³² An open letter to the directorate of the Voice of America 1950. CIA-RDP82-00039R000100070054-5.

¹³³ 1. Anti-Soviet feeling and partisan activity 2. Military stockpiling 3. Voice of America reception 1951. CIA-RDP82-00457R008400440004-1.

¹³⁴ Foreign broadcast listening 1954. CIA-RDP82-00047R000400550005-1.

¹³⁵ Wilford 2008, 41.

tarkoitettua tietoa. Kirje tuo myös esille kommunistimaista lähtöisin olleiden henkilöiden ääntä hallinnon keräämässä tiedossa.

Nemecek nostaa esille, kuinka monien loikkareiden negatiiviset näkemykset Neuvostoliitosta aiheuttivat VOA:lle myös toisenlaisen ongelman. Nimittäin Joseph McCarthyn tutkiessa VOA:n toimintaa, esimerkiksi sen väitettyä liian pehmeää suhtautumista kommunismiin, monet loikkarit olivat Marcel Fodorin mielestä myötätuntoisia McCarthyn näkemyksiä kohtaan. Nemecekin mukaan VOA oli kyseisenä aikana sisällöltään hyvin kommunisminvastainen mutta tämä ei ilmeisesti riittänyt McCarthylle.¹³⁶ En kuitenkaan löytänyt arkistosta montaa McCarthyn komitean tutkimuksiin tai kuulemisiin liittyvää kyseisenä aikana tehtyä dokumenttia. Vuoden 1953 maalisi- ja huhtikuulta löysin muutaman asiakirjan, esimerkiksi CIA:n lainsäädäntöneuvonantajan Walter Pforzheimerin lähettämät muistiot, joiden mukaan McCarthyn komissio tutkii VOA:ta sekä sen mahdollisia kommunisteja ja¹³⁷ komissio pyysi lupaa keskustella joidenkin CIA:n työntekijöiden kanssa liittyen kansainväliseen informaatio-ohjelmaan.¹³⁸ Arkistosta löytämässäni New York Timesiin liitetystä tekstissä tuodaan esille, että komitea oli tutkinut ohjelmaan liittyviä asioita Länsi-Saksassa.¹³⁹ Toisaalta McCarthyn toimintoihin liittyen vuodelta 1953 löytyy Allen Dullesille suunnattu kirje, jonka kirjoittaja kuvasi McCarthyn toimia noitavainoiksi, tosin tämä ei kuitenkaan vaikuta viittaavan VOA:han.¹⁴⁰ McCarthyyn liittyi myös radiokomentaattori Fulton Lewis Jr.:n lokakuussa 1957, McCarthyn kuoleman jälkeen, kirjoittama teksti, jossa on mielestäni hyvin McCarthyä puolustava sanoma.¹⁴¹ Vuodelta 1958 arkistosta löytyy Lewisin tekstejä, jotka ovat kriittisiä joko VOA:ta ja USIA:ta kohtaan.¹⁴²

Huolimatta kuulemisia koskevan tiedon puutteesta asiakirjat antavat jonkinlaisen kuvauksen ajan Yhdysvalloista, jossa Stonemanin mukaan tärkeimmäksi taisteluiksi kommunismia vastaan olivat nousseet Yhdysvalloissa tapahtuvat ulkomailta tapahtuvien

---

¹³⁶ Nemecek 1984, 128-130.

¹³⁷ Senate permanent subcommittee on investigations (McCarthy Committee) 1953. CIA-RDP91-00682R000300090132-7. Naftali 2008.

¹³⁸ Request from Mr. Roy Cohn, counsel for the McCarthy Committee 1953. CIA-RDP91-00682R000300090129-1.

¹³⁹ 2 M'Carthy aides open(sanitized)inquiry 1953. CIA-RDP91-00682R000300090125-5.

¹⁴⁰ Letter to Mr. Dulles from (sanitized) 1953. CIA-RDP80R01731R000500460004-7.

¹⁴¹ Washington report "Operation Brainwash" 1957. CIA-RDP74-00297R000900090063-8. Sterling <https://www.britannica.com/topic/Mutual-Broadcasting-System>

¹⁴² Transcript of broadcast by Fulton Lewis, jr. 1958. CIA-RDP74-00297R000900080026-0. "Information agency uses old chestnut" 1958. CIA-RDP74-00297R000900080012-5.

sijasta,¹⁴³ vaikkakin Cull toteaa, ettei VOA:sta löytynyt kommunisteja.¹⁴⁴ Yleisesti ottaen kuulemiset eivät olleet hyvää aikaa VOA:lle, ja esimerkiksi Nemecekin mukaan ulkoministeriö ei tullut VOA:n avuksi.¹⁴⁵ Kruglerin mukaan Eisenhower ei pitänyt McCarthystä mutta katsoi mahdollisten tutkimukset estävien toimien vain auttavan häntä ja ulkoministeri John Foster Dulles halusi sekä pitää yllä suhteita kongressin republikaaneihin että saada VOA:n irrotettua ulkoministeriöstä. Kuulemisiin puuttuminen auttoi häntä molemmissa tavoitteissa.¹⁴⁶ Heilin mukaan asemalta kestitkin vuosia toipua tutkimuksista.¹⁴⁷

Vuonna 1953 julkaistiin merentakaisen informaatio-ohjelmien erityiskomitean, ilmeisesti senaatin ja Alexander Wileyn johtaman ulkosuhteiden valiokunnan käyttöön tarkoitettu, raportti. Raportissa Yhdysvaltain kansainvälistä informaatio-ohjelmaa kuvattiin ”uudeksi työvälineeksi Yhdysvaltain ulkosuhteissa”, mutta ohjelman potentiaalia ei ole raportin mukaan käytetty erityisen hyvin. Raportissa nostettiin esille maan kansainväliseen informaatioon liittyvän toiminnan kasvu toisen maailmansodan aikana. Informaatiotoimintaa oli esimerkiksi Smith-Mundt lain jälkeen pyritty kasvattamaan tarkoituksenaan korostaa ”molemminpuolista ymmärtämistä” ja ”kokonaista ja reilua kuvaa” Yhdysvalloista, jonka lisäksi Trumanin ”totuuden kampanjan” alettua ohjelmassa alettiin keskittyä enemmän taisteluun kommunismia vastaan. Asiakirjassa mainitaan myös, että kommunistien propaganda muistutti joillakin tavoilla natsien propagandaa, kun taas Yhdysvaltojen ohjelmassa oli raportin mukaan otettava totuus huomioon.¹⁴⁸

Raportissa nostetaan esille myös VOA. Raportissa kerrotaan lyhyesti aseman historiasta, muun muassa listataan aseman eri toimipaikkoja ja puhutaan aseman merkittävistä laajennussuunnitelmista, jotta asema olisi voinut tavoitteidensa mukaan saavuttaa kaikki valittujen alueiden kuulijat. Raportin mukaan aseman toiminnassa oli ollut huomattavasti ongelmia, esimerkiksi lyhytaaltolähetyksissä.¹⁴⁹ Lyhytaaltolähetykset olivat George W. Woodardin mukaan ainoa tehokas tapa lähettää radiolähetysiä itäblokkiin vuosien 1946 ja 1989 välillä.¹⁵⁰ Raportin mukaan jo Yhdysvaltain sijainti oli ongelma

---

¹⁴³ Stoneman 2009, 340.

¹⁴⁴ Cull 2008, 93.

¹⁴⁵ Nemecek 1984, 127.

¹⁴⁶ Krugler 2000, 219-220.

¹⁴⁷ Heil Jr. 2003, 56-57.

¹⁴⁸ Report of the Special Committee on Overseas Information Programs 1953, 1-3 ja 6-7. CIA-RDP80R01731R003300260002-0.

¹⁴⁹ Report of the Special Committee on Overseas Information Programs 1953, 23-24. CIA-RDP80R01731R003300260002-0.

¹⁵⁰ Woodard 2010, 55.

lyhytaaltolähetysten kanssa, ja eri ongelmien suhteen VOA nähtiin sekä kotimaassa että ulkomailla tehottomana, eikä sen lähettämä viesti kulkenut tarpeeksi hyvin. Toisaalta raportin mukaan joidenkin negatiivisten kertomusten luotettavuus tai motiivit saattoivat olla kyseenalaisia. VOA:n toiminnassa ei ollut raportin mukaan minkäänlaista jatkuvaa arviointia. Muun muassa New Yorkin osaston toiminnassa oli huomattavia parannuksen kohteita. Se esimerkiksi toimi seitsemässä eri rakennuksessa, sen toimintaa ei koordinoitu ja valta oli siellä jakautunut kahden eri tahon välille, tehden lähetyspalvelun johtajan kyvyttömäksi korjata tuloksiin liittyviä asioita. Raportin mukaan VOA tarvitsi vahvaa ja tietoista johtoa, joka siltä raportin kirjoitushetkeltä puuttui. Myös itse aseman sisällössä oli merkittävien parannusten tarpeita.¹⁵¹

Antaessaan muutosehdotuksia raportti totesi, että VOA oli hyödyllisempi kuin mitä viimeaikainen julkinen kritiikki kertoi. Raportin mukaan aseman olisi hyvä muuttaa yhteen rakennukseen joko New Yorkissa tai Washingtonissa. Tämän lisäksi johdon olisi hyvä arvioida ulkomaanlähetystyksiä ja sitä kuinka paljon eri lähetystyksiä ja materiaalia olisi hyvä käyttää. Raportin kirjoittanut komitea toteaa, että se haluaisi pitää aseman toiminnassa, sillä radio oli sen mukaan ainoa tapa saavuttaa kommunistimaiden asukkaat: VOA:n tehtävä oli kertoa heille Amerikan totuuteen ja vapauteen perustuvaa tarinaa. Komitean mukaan VOA kykeni olemaan vahva sekä signaalissaan että viestissään.¹⁵² Tämä raportti antaa selvästi kuvaa halusta pitää VOA ja informaatio-ohjelma käynnissä. Kruglerin mukaan monet ulkoministeriön johtohenkilöt kuten apulaisulkoministeri Dean Acheson puhuivat monesti VOA:sta kannattavaan sävyyn mutta todellisuudessa monilla ministeriössä oli ristiriitaisia ja negatiivisia näkemyksiä radioasemaa ja muuta informaatiotoimintaa kohtaan. Ulkoministeriön lisäksi näitä ristiriitaisia näkemyksiä VOA:sta oli myös esimerkiksi CIA:lla ja NSC:llä vuoteen 1953 mennessä. Toisaalta Krugler huomauttaa, ettei mikään näistä virastoista suositellut aseman lakkauttamista.¹⁵³

Ainakin yksi erityiskomitean raportin muutosehdotuksista toteutui. VOA nimittäin muutti New Yorkista Washington D.C.:hen osana USIA:ta.¹⁵⁴ Tämä muutto tulee esille vuoden 1954 tammikuun ja kesäkuun välistä aikaa käsittelevässä USIA:n toimintaa arvioivassa tekstissä. Arvion mukaan VOA:n sisällöstä 77 prosenttia meni Neuvostoliiton vaikutuspiiriin alueelle. 50 prosenttia aseman sisällöstä oli uutislähetystyksiä ja muuhun

---

¹⁵¹ Report of the Special Committee on Overseas Information Programs 1953, 23-26. CIA-RDP80R01731R003300260002-0.

¹⁵² Report of the Special Committee on Overseas Information Programs 1953, 35-36. CIA-RDP80R01731R003300260002-0.

¹⁵³ Krugler 2000, 220.

¹⁵⁴ Heil Jr. 2010, 31.

sisältöön kuului esimerkiksi ”objektiivisia uutisanalyysseja”. Arviossa kerrotaan myös, kuinka aseman Münchenin toimipiste oli saanut itäblokkista kirjeitä, joissa kerrotaan, että aseman saattoi kuulla siellä ja että VOA oli tehnyt, yhden esille tuodun henkilön mukaan, hyvää työtä.¹⁵⁵

Vuoden 1954 huhtikuussa presidentti Truman loi ”Psykologisen strategian lautakunnan” (PSB), jonka tehtävä oli Cullin mukaan muun muassa sekä koordinoita että arvioida Yhdysvaltojen psykologiat toimia. Tähän lautakuntaan kuului myös CIA:n johtaja.¹⁵⁶ Kyseisen lautakunnan toiminta kuitenkin lakkautettiin vuonna 1953 Jackson komitean suosituksesta.¹⁵⁷ Olemassaolonsa aikana PSB näkyi myös VOA:n toiminnan käsittelyssä, ja lautakunnan elokuun 1952 raportissa VOA:n todettiin olevan ”käytännössä katsoen ainoa jäljellä oleva Yhdysvaltojen psykologinen toiminta, jonka ohjelmat tehokkaasti saavuttavat sekä Neuvostoliiton että satelliittimaiden asukkaat.” Toisaalta raportin mukaan VOA:ta oli kuitenkin tehtävä vahvemmaksi.¹⁵⁸ Arkistosta löytyvässä maaliskuussa 1950 CIA:n sen aikaiselle johtajalle Roscoe Hillenkoetterille lähetetyssä kirjeessä mainittiin myös ajatus siitä, että VOA olisi ollut lähes ainoa Yhdysvaltojen tapa lähettää tietoa itäblokkiin.¹⁵⁹

Vuodelle 1957 päivätyssä tekstikokoelmassa tulee esille Allen Dullesin ja Radio Corporation of American johtajan kenraali David Sarnoffin kirjeitse käymä keskustelu, jossa aiheena oli kommunismia vastaan käytävä poliittinen taistelu, jossa Yhdysvallat ei ollut Sarnoffin mukaan onnistunut toimimaan tehokkaasti.¹⁶⁰ Sarnoffin mielestä ongelmana eivät olleet senhetkiset poliittista taistelua käyvät tahot, kuten VOA ja USIA, vaan yleisesti ottaen kirjeen aikaiset toimintatavat, joiden mukaan ulkoministeriön piti toimia ja jotka rajoittivat toimijoiden kykyä saavuttaa laajempia tavoitteita.¹⁶¹ Samassa kirjeessä Sarnoff toi esille vuonna 1955 valkoiselle talolle lähettämänsä muistion nimeltä *A Program for Political Offensive Against World Communism*. Hänen mukaansa muistion ehdotukset keinoista voittaa kylmä sota olivat kirjeen kirjoitushetkellä vielä oleellisempia kuin muistion kirjoitusaikana.¹⁶² Näihin muistion esittämiin keinoihin kuului propaganda ja VOA:lla oli myös oma asemansa tässä Sarnoffin suunnitelmassa. Sarnoffin mukaan

---

¹⁵⁵ Letter to Mr. Abbott Washburn from Richard M. Bissell 1954, 10. CIA-RDP80B01676R001000190001-2.

¹⁵⁶ Cull 2008, 68-69.

¹⁵⁷ Cull 2008, 94.

¹⁵⁸ Status report on the national psychological effort and first progress report of the Psychological Strategy Board 1952. CIA-RDP80-01065A000500070007-9.

¹⁵⁹ Dear admiral Hillenkoetter 1950. CIA-RDP80-01446R000100130003-0. Weiner 2008, 42-43.

¹⁶⁰ Letter to(sanitized) from Allen W. Dulles 1957, 1. CIA-RDP80R01731R000700010018-9.

¹⁶¹ Letter to(sanitized) from Allen W. Dulles 1957, 16. CIA-RDP80R01731R000700010018-9.

¹⁶² Letter to(sanitized) from Allen W. Dulles 1957, 10 ja 27. CIA-RDP80R01731R000700010018-9.

aseman nimeksi olisi pitänyt tulla ”Voice of America – for Freedom and Peace.” Muistiossa nostettiin myös esille radioaseman rooli Amerikan virallisena äänenä ja kuinka aseman piti toimia kommunistimaiden lisäksi myös ”vapaassa maailmassa”. Sarnoff mainitsi radioaseman toiminnan loppumisen Suomessa erityisenä esimerkkinä Yhdysvaltojen toimien heikkoudesta. Suomi oli maa, joka sijaitti aivan itäblokin vieressä ja jonne Neuvostoliitto lähetti huomattavasti omaa informaatiotaan, minkä vuoksi suomalaiset tarvitsivat lännelle ja Amerikalle myönteistä rohkaisua. Tästä huolimatta VOA:n lähetykset Suomeen lakkautettiin vuonna 1953, jotta vuosittain säästettäisiin viisikymmentätuhatta dollaria.¹⁶³ Tässäkin tekstissä nousi esille propaganda ja sen liittäminen VOA:han, sillä Sarnoffin mielestä radioasemalla oli selvästi oma asemansa poliittisessa taistelussa Neuvostoliittoa ja kommunismia vastaan. Hänen mukaansa poliittisessa taistelussa ei ollut saavutettu täyttä potentiaalia, vaikkakaan se ei ollut VOA:n ja muiden toimijoiden syytä vaan systeemin, jossa ne toimivat.

Omalla tavallaan mielestäni aseman merkitys nousee esille myös vuoden 1958 USIA:n IAC:lle lähettämässä muistiossa, jossa kuulutettiin jatkuvaa tarvetta VOA:n toimivuuden arvioimiseen. Vaikka muistion mukaan tähän liittyen oli saatu apua hyvin tuloksin, on esimerkiksi joidenkin Kaukoidän alueiden tiedoissa puutteita, ja USIA:n mukaan näiden alueiden tiedonkeruulle olisikin ollut merkittävää antaa korkeampi prioriteetti. Muistiossa todetaan, että vaikka Yhdysvaltain turvallisuuden kannalta tärkeä tiedustelu on ensisijainen kohde, USIA:n toiminnalla oli merkittävä osuus kyseisessä turvallisuudessa.¹⁶⁴ Tämä saattoi olla tietenkin vain viraston tai sen työntekijöiden näkemys, mutta teksti kuitenkin nostaa esille sen, että USIA:n ja myös VOA:n toiminta nähtiin joidenkin mukaan tärkeäksi osaksi maan turvallisuutta, minkä vuoksi sen toimivuutta oli tärkeää arvioida jatkuvasti.

Vaikka VOA:lla oli hallinnon näkökulmasta selvästi merkitystä, vuoden 1959 kongressin kirjauksessa nousee esille hyvin merkittävä asia kylmän sodan informaatiotasodasta. Vaikka Yhdysvallat rahoitti VOA:n toimintaa, rahoitus oli kuitenkin hyvin pientä verrattuna määrään, mitä Neuvostoliitto käytti omiin informaatio-ohjelmiinsa. Senaattori Alexander Wileyn¹⁶⁵ mukaan Neuvostoliitto oli rakentanut suuren järjestelmän, jonka tarkoituksena oli ”orjuuttaa yleinen mielipide”, ja vaikka taisteluita käytiin sekä

---

¹⁶³ Letter to (sanitized) from Allen W. Dulles 1957, 30-32. CIA-RDP80R01731R000700010018-9.

¹⁶⁴ Radio listening and psychological climate 1958. CIA-RDP80B01676R001000200019-1.

¹⁶⁵ Tekstissä mainitaan vain ”senaattori Wiley” mutta Alexander Wiley on tämän tutkielman kirjoitushetkellä ainoa kyseisen sukunimen omannut senaattori ja hän myös toimi virassa vuonna 1959 (1939–1963). Lähde: Senators (1789–Present).

sotilaallisella ja taloudellisella alalla, taistelu ideoiden välillä oli mahdollisesti merkittävin. Wileyn mielestä Yhdysvallat ei ollut tehnyt tarpeeksi levittääkseen vapauden viestiään. Hän perusteli tätä esimerkiksi mainitsemalla sen, että sata johtavaa mainostajaa käyttivät vuonna 1957 mainostamiseen yli 1.4 miljardia dollaria, mikä oli lähes kymmenen kertaa enemmän kuin se summa, jota USIA:n vuoden 1960 budjetiksi ehdotettiin.¹⁶⁶ Heil tuo kirjassaan esille sen, että vuonna 1951 Yhdysvaltain merentakaisen informaatio-ohjelman budjetti oli noin 131 miljoonaa dollaria, kun taas VOA:n budjetti oli noin 13 miljoonaa, jonka lisäksi VOA:n toimintaan liittyi 50 miljoonan dollarin avustus.¹⁶⁷ Näyttää siis siltä, että informaatio-ohjelman varat olivat melko samaa luokkaa niin vuosikymmenen alussa kuin sen lopussa. Heil mainitsee myös sen, että hallinnossa oli toimijoita, jotka olisivat voineet leikata USIA:n budjettia¹⁶⁸ ja Nemecekin mukaan toukokuussa 1957 tapahtuikin leikkaus. Tämä johti muun muassa eri kielisten ohjelmien lakkauttamiseen ja lähetysajan pienentämiseen.¹⁶⁹ Nämä leikkaukset viittaavat todennäköisesti siihen, että VOA:n tärkeydestä oli ainakin jollakin asteella eriäviä mielipiteitä hallinnossa ja muun muassa hallituspuolueella oli vaikutus viraston toimintaan.¹⁷⁰

Mitä puolestaan tulee Neuvostoliiton propagandalähetysiin, senaattori Wiley totesi puheessaan, että Yhdysvaltain arvioiden mukaan maan tähän tarkoitukseen käytetty budjetti oli 500 miljoonan ja miljardin välillä. Wileyn viimeinen argumentti oli se, että Neuvostoliitto käytti jopa enemmän rahaa VOA:n kuulumisen häiritsemiseen kuin Yhdysvallat koko informaatio-ohjelmaansa.¹⁷¹ Tämä oli havainto, jonka myös Sarnoff toi vuonna 1957 esille.¹⁷² Vaikka Wileyn mukaan VOA:ta johtava USIA oli tehnyt alalla tähän mennessä hyvää työtä, hänen mielestään ideoiden välistä taistelua varten tulisi perustaa neuvosto, joka koostuisi ”Yhdysvaltain parhaista mielistä massamedian alalla”. Neuvostoon kuuluisi esimerkiksi sekä USIA:n että CIA:n edustaja. Wileyn mielestä tämä olisi hyödyksi taistelussa kommunismia ja Neuvostoliittoa vastaan.¹⁷³ Tekstin perusteella voi päätellä, että vaikka informaatio-ohjelmaa pidettiin ainakin joidenkin mielestä hyvin tärkeänä osana kylmää sotaa, niin ainakin vuonna 1959 Yhdysvallat olisi voinut panostaa siihen huomattavasti enemmän. Informaatio-sota oli Neuvostoliitolle ilmeisesti suurempi

---

¹⁶⁶ Citizens' council for advocacy of freedom 1959. CIA-RDP61-00357R000100190039-9.

¹⁶⁷ Heil Jr. 2003, 49.

¹⁶⁸ An interview with Alan L. Heil, jr. <https://cup.columbia.edu/author-interviews/heil-voice-of-america>

¹⁶⁹ Nemecek 1984, 157.

¹⁷⁰ Nemecek 1984, 157.

¹⁷¹ Citizens' council for advocacy of freedom 1959. CIA-RDP61-00357R000100190039-9.

¹⁷² Letter to (sanitized) from Allen W. Dulles 1957, 44. CIA-RDP80R01731R000700010018-9.

¹⁷³ Citizens' council for advocacy of freedom 1959. CIA-RDP61-00357R000100190039-9.

prioriteetti, ja maa käytti suuria summia rahaa sekä informaation levittämiseen että sen estämiseen. Alun perin *New York Journal-American* -lehdessä vuonna 1958 julkaistussa, arkistoon kerätyssä artikkelissa, Jim Bishop toteaa, että ”ironisesti meidän voimakkaiden lähettimemme on kiellettyä yrittää estää venäläisiä lähetyksiä”.¹⁷⁴ Huolimatta kirjoituksen selvästi puolueellisesta kirjoitustavasta sekin korostaa mielestäni hyvin sekä merkittävää eroa näiden kahden maan suhtautumisessa informaatiotaan että Neuvostoliiton ilmeisen suurempaa panostusta siihen. Cull tuo esille sen, että Yhdysvaltojen Moskovan lähetystö oli Radio Moskovan häirintää vastaan. Cullin mukaan Neuvostoliiton toiminta tavallaan auttoi VOA:ta ja Yhdysvaltoja, sillä se antoi kuvan siitä, että ”Stalinilla oli jotain piilotettavaa”.¹⁷⁵ Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei ajatus neuvostoliittolaisten asemien häirinnästä tulisi lainkaan esille arkistossa. Syyskuussa 1950 julkaistun tekstin mukaan ainakin yksi henkilö oli esittänyt kysymyksen venäläisten asemien häirinnästä.¹⁷⁶

Arkistossa nousee myös jollakin tavalla esille keskustelua liittyen itse radion tehokkuuteen tiedonvälityksessä. Vuoden 1953 heinäkuussa kirjoitetussa tekstissä nostetaan esille senaatin päätös perustaa komissio, jonka tehtävä olisi tutkia sekä nykyisten että mahdollisten telekommunikaatiomuotojen käyttöä kansainvälisellä tasolla. Raportissa ollaan erityisen kiinnostuneita merkittävässä kasvussa olleesta televisiosta, joka hyvin kehitettynä voisi raportin mukaan saavuttaa enemmän ja tehokkaammin ihmisiä kuin VOA:n lyhytaaltolähetykset. Television alalla Neuvostoliitto oli raportin mukaan Yhdysvaltoja edellä, sillä se oli jo muodostanut yhdenmukaiset TV-lähetyksstandardit itäblokin alueelle ja suunnitellut verkkonsa laajentamista ”vapaisiin maihin”.¹⁷⁷ Vaikka raportissa mainitaan VOA hyvin lyhyesti, raportti nostaa esille sen, että hallinnossa oli ainakin jollain asteella pohdittu television mahdollisuuksia radiota parempana mediana. Myös VOA:n vuoden 1954 tammikuun ja kesäkuun välisessä toiminnan arvioinnissa tuotiin esille televisiotoiminnan kehittäminen.¹⁷⁸ Myöhemmin Sarnoffin muistiossa puolestaan nostetaan esille informaatiotoiminta, jossa olisi tarvetta kaikille mahdollisille mediakanaville eli lehdille, radioille ja televisioasemille kaikissa maissa.¹⁷⁹ Heilin mukaan 1950-luvulla tehtiin toimia TV-palvelun perustamiseksi VOA:n

---

¹⁷⁴ A beacon of truth in ocean of lies 1958. CIA-RDP73-00475R000200330001-9.

¹⁷⁵ Cull 2008, 43 ja 49.

¹⁷⁶ (Untitled) 1950. CIA-RDP91-00682R000200030002-8.

¹⁷⁷ International Telecommunications Commission 1953. CIA-RDP58-00597A000200020041-5.

¹⁷⁸ Letter to Mr. Abbott Washburn from Richard M. Bissell 1954, 11. CIA-RDP80B01676R001000190001-2.

¹⁷⁹ Letter to (sanitized) from Allen W. Dulles 1957, 32. CIA-RDP80R01731R000700010018-9.

ja USIA:n sisälle. 1980-luvulla tästä palvelusta tuli Worldnet Television,¹⁸⁰ joka myöhemmin yhdistyi VOA:han.¹⁸¹

VOA:han ja sen merkitykseen liittyen löytyy monia erilaisia asiakirjoja CIA:n arkistosta. Niissä nousee esille erilaisia huomioita liittyen niin aseman merkitykseen kuin näkemyksiin sen toiminnasta. Kiinnostavaa mielestäni on se, kuinka usein propagandan käsite nousee esille. Vaikuttaa siltä, että vaikka käsite nähtiin pääosin negatiivisesti, sen kuitenkin nähtiin olevan merkittävässä roolissa kylmässä sodassa, joka oli kamppailu ideologioiden välillä. VOA:lla oli tässä toiminnassa merkittävä rooli maan virallisena äänenkannattajana. Toisaalta esimerkiksi Jackson komitean mielestä aseman piti keskittyä faktapohjaiseen uutisointiin. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, etteikö propagandan käsite tullut esille asemasta puhuttaessa komitean päätöksen jälkeenkin. Toisaalta tärkeä kysymys tähän liittyen on se, miten tekstien kirjoittajat tai sanelijat määrittivät *propaganda*-termin, sillä Pitkäsen ja Sutisen sekä Pörstin kirjoissa nousee esille yleisesti ottaen termin laajuus ja monisyisyys. Näkemyksellä VOA:n asemasta propagandana vaikuttaa CIA:n raporttien mukaan olleen jonkinlainen vaikutus myös aseman tehokkuuteen, kun propagandoiksi arvioidut lähetykset eivät saaneet itäblokkissa hyvää vastaanottoa.

Mitä puolestaan tulee aseman merkitykseen yleisesti, mielestäni VOA:lla oli, kuten jo edellä totesin, ajateltu olleen rooli kommunisminvastaisessa taistelussa, jossa apuna käytettiin esimerkiksi itäblokin maista loikanneita ihmisiä. Toisaalta esille nousee myös radioasemaan liittyneitä ongelmia kuten esimerkiksi resurssien puutetta ja yleisen informaatio-ohjelmaan liittyneitä ongelmia muun muassa Sarnoffin mainitsemana. Lisäksi Neuvostoliitolle informaatio-ohjelma vaikuttaa olleen tärkeämpi asia kuin Yhdysvalloille, ainakin jos katsotaan eri maiden näihin käyttämiä rahasummia. Tämän lisäksi Neuvostoliitto vaikuttaa olleen edellä Yhdysvaltoja television käytön kehittämisessä, vaikkakin myös Yhdysvalloissa käytiin keskusteluja uuden teknologian käytöstä. Toisaalta maiden informaatio toimien eroissa voi syynä olla myös toisenlainen asennekysymys. Ehkä Yhdysvalloissa ei esimerkiksi nähty Neuvostoliitosta tulevan informaation estämistä läheskään yhtä tärkeänä kuin Neuvostoliitossa nähtiin esimerkiksi VOA:n kuuluvuuden häiritseminen. Näistä ongelmista huolimatta asema kuitenkin nähtiin säilyttämisen arvoisena. Mitä puolestaan tulee McCarthy tutkimukseen, vaikka

---

¹⁸⁰ Heil Jr. 2003.

¹⁸¹ insideVOA 2007.

arkiston sisältö tähän liittyen on rajoitettua, on kiinnostavaa, ettei VOA saanut tukea ulkoministeriöltä asiassa.

Arkistosta myös nousevat mielestäni esille monet johdannossa mainitsemani VOA:n kylmän sodan historian merkittävät hetket, kuten venäjänkielisten lähetysten aloittaminen, Smith-Mundt lain, McCarthyn tutkimukset, USIA:n perustaminen ja aseman muutto Washingtoniin.

2.2. Voice of America eri itäblokin maissa

Yksi yleinen arkistosta löytämäni asiakirjatyyppejä liittyen Voice of Americaan ovat erilaiset CIA:n raportit, joihin on kerätty tietoa joko VOA:n tai muiden ulkomaisten radion yleisestä kuuntelusta eri maista. Näissä asiakirjoissa tuodaan myös toisinaan esille, millaisia mielipiteitä itäblokin asukkailla oli radiosta ja sen sisällöstä ja kuinka mielipiteitä asemasta voisi parantaa. Raporteissa käsitellään joko kokonaisia valtioita tai joitakin ihmisryhmiä. Tällaisia raportteja löytyy lähes koko käsittelemältäni ajalta monista eri itäblokin maista ja tässä osassa tuon esille, millaisen kuvan eri maista saa VOA:han ja sen toimintaan liittyen. Tässä luvussa käsitelen sitä, millaisen kuvan nämä CIA:n ja muiden toimijoiden raportit antavat VOA:n tehokkuudesta itäblokin maissa. Keskiössä on se, että miten suosittu aseman arvioidaan olleen, millaista sisältöä se lähetti ja kuinka paljon itäblokin asukkaat arvostivat erilaista radioaseman materiaalia. Keskityn itäblokin valtioista Neuvostoliittoon, Tšekkoslovakiaan, Bulgariaan, Romaniaan ja Unkariin. Ennen käsittelyä huomautan, että monissa raporteissa käsitellään erilaisia asioita liittyen VOA:n kuuntelemisen estämiseen, mutta käsitelen tähän liittyviä asioita vasta seuraavassa luvussa.

VOA:n lähetyksistä Neuvostoliittoon löytyy arkistosta vuodelta 1948 peräisin oleva CIA:n tiedusteluraportti, jossa muun muassa arvioitiin aseman venäjänkielistä sisältöä¹⁸² ja aseman kuuntelijoita, joista tekstin mukaan noin kolmella neljästä oli kommunistinvastainen näkemys ja joita löytyi monista eri ihmisryhmistä, kuten älymystöstä ja armeijasta.¹⁸³ Lisäksi tekstissä oli ehdotuksia koskien sitä, miten aseman toimintaa voisi kehittää. Esimerkiksi kielellisesti aseman ei olisi tullut käyttää murteita vaan olla poikkeuksesta kaikkien kuulijoiden ymmärrettävissä. Tämän lisäksi radion propagandan tulisi keskittyä muun muassa kommunistien väkivaltaisuuksiin ja

---

¹⁸² Survey of the broadcasts of the Voice of America 1948. CIA-RDP80-00926A000500030013-1.

¹⁸³ Survey of the broadcasts of the Voice of America 1948, 6. CIA-RDP80-00926A000500030013-1.

neuvostopropagandaan, ja radion ei-poliittinen sisältö, jota kirjoittajan mukaan VOA:n sisällössä oli paljon, oli ”vaarallista ja neuvostopropagandalle hyödyllistä.”¹⁸⁴

Eri alueiden ja ihmisryhmien käsittely tulee esille arkistossa esimerkiksi vuonna 1951, kun raportissa arvioitiin aseman kuuntelua Liettuassa. Raportin mukaan VOA:ta kuunneltiin kuuluvuusongelmista huolimatta Liettuassa innokkaasti, ja radioaseman kuuluminen liettuan kielellä oli tuottanut positiivisen reaktion.¹⁸⁵ Kahta vuotta myöhemmin julkaistussa tekstissä puolestaan käsiteltiin Georgiaa: raportin mukaan noin 70 prosenttia yksityisistä radioista kykeni ottamaan vastaan lyhytaaltolähetyksiä,¹⁸⁶ joilla VOA pääosin toimi,¹⁸⁷ ja radioiden omistajista noin 70 prosenttia kuunteli ulkomaalaisia lähetyksiä. Toisaalta raportin näkyvissä osissa ei tuotu esille sitä, kuinka paljon radioita Georgiassa ylipäänsä oli. Raportin mukaan myös VOA:n kuuluvuudessa oli ongelmia, mutta maassa kuitenkin kuunneltiin sekä englannin- että venäjänkielisiä lähetyksiä.¹⁸⁸ Edellisessä luvussa nostin jo esille Ukrainan, jossa vuonna 1954 kirjoitetun raportin mukaan suuri osa ihmisistä kuunteli VOA:ta ja oli kiinnostunut länsimaiden asioista.¹⁸⁹ Kazakstan nousee myös esille vuoden 1958 raportissa, jonka mukaan alueella oli kuulunut muun muassa VOA ”iranian kielellä”, ja ilmeisesti raporttia varten haastateltu henkilö kertoiikin kuunnelleensa asemaa mieluiten ulkomaalaisista lähetyksistä.¹⁹⁰

Sen sijaan aseman tehokkuudesta nousee eri raporteissa esille hyvin erilaisia näkemyksiä. Vuonna 1952 julkaistu CIA:n raportti antaa aseman toiminnasta erittäin negatiivisen kuvan, sillä asiakirjan mukaan Yhdysvaltain propaganda ei saavuttanut ihmisiä. Raportin mukaan ihmiset eivät voineet oppia sitä, mitä Amerikka on, sillä radiolähetykset saavuttivat vain yläluokan.¹⁹¹ Toisaalta taas toinen samana vuonna laadittu asiakirja totesi, että ulkomaalaiset lähetykset olivat aiheuttaneet viranomaisille huolia ja että VOA:n sisältöä oli levitetty.¹⁹² Vuonna 1953 puolestaan nostettiin esille se, että ainakin Kalinin alueella venäjänkielistä VOA:ta kuunteli mahdollisesti merkittävä osa radioiden

---

¹⁸⁴ Survey of the broadcasts of the Voice of America 1948, 6-7. CIA-RDP80-00926A000500030013-1.

¹⁸⁵ 1. Anti-Soviet feeling and partisan activity 2. Military stockpiling 3. Voice of America reception 1951. CIA-RDP82-00457R008400440004-1.

¹⁸⁶ 1. Radio sets in Georgia 2. Reception of foreign broadcasts 3. Comments on VOA broadcasts 1953. CIA-RDP82-00046R000200200008-9.

¹⁸⁷ Tkacheva, Schwartz, Libicki, Taylor, Martini ja Baxter 2013, 176.

¹⁸⁸ 1. Radio sets in Georgia 2. Reception of foreign broadcasts 3. Comments on VOA broadcasts 1953. CIA-RDP82-00046R000200200008-9.

¹⁸⁹ 1. Living conditions in Chernovtsy 2. VOA reception, propaganda, arrests 1954. CIA-RDP80-00810A003800340008-5.

¹⁹⁰ Reception of, and comments on, foreign broadcasts in Kazakh SSR, jamming, prices of radio receivers 1958. CIA-RDP80T00246A041600270001-0. Raportissa käytetään kielestä nimitystä ”Iranian language”

¹⁹¹ Public opinion and morale 1952. CIA-RDP82-00047R000100150005-8.

¹⁹² Anti-Soviet activity in the Soviet Union 1952. CIA-RDP82-00457R009700320002-2.

omistajista ja että Ostaškovin piirissä oli ollut jatkuvasti kuultavissa ainakin yksi venäjänkielisen VOA:n taajuus.¹⁹³ Kazakstania käsittelevässä raportissa puolestaan todettiin, että radio oli tehokkain tapa saavuttaa Neuvostoliiton asukkaat.¹⁹⁴ Vuoden 1954 raportissa Neuvostoliiton kuulijamääristä arvioitiin, että maaseudulla vain noin 10 prosentilla oli mahdollisuus kuulla ulkomaalaisia lähetyksiä ollenkaan. Keskikokoisissa kaupungeissa vastaava luku oli vähintään 50 prosenttia. Suurissa kaupungeissa jopa 70 prosenttia saattoi raportin mukaan kuulla joko venäjänkielisen VOA:n tai muiden länsimaisten kanavien lähetyksiä.¹⁹⁵ Valitettavasti kuuntelijoiden määrästä ei tehty systemaattista tutkimusta ennen 1970-lukua, jolloin VOA:n arvioitiin saavuttaneen lännen radioasemista korkeimman määrän ihmisiä, noin 23 prosenttia vuosina 1970–1972.¹⁹⁶ Toisaalta Rósa Magnúsdóttirin mukaan Neuvostoliitossa arvioitiin olevan vuonna 1950 kolmesta neljään miljoonaan ulkomaalaisten lähetysten kuunteluun sopivia lyhytaaltovastaanottimia. Vuonna 1955 tämä määrä oli jo kasvanut noin kuuteen miljoonaan. Kuitenkin vuonna 1958 lyhytaaltolähettimien määrän arvioitiin olevan yli 20 miljoonaa.¹⁹⁷

Asiakirjoissa esitetään myös Neuvostoliiton asukkaiden näkemyksiä koskien VOA:n sisältöä. Heinäkuussa 1954 arvioidaan, että lähetyksillä oli usein alkuperäisiä tavoitteita vasten meneviä vaikutuksia. Esimerkiksi Yhdysvaltojen ylellisyyksistä kertominen ei saanut aikaan toivottavia tuloksia, vaan ohjelmien olisikin ollut parempi keskittyä Neuvostoliitossa tapahtuviin asioihin. Näiden asioiden välittämiseen olisi voinut liittää esimerkiksi vertauksia Yhdysvaltoihin. Raportissa mainitaan myös, että juontajien käyttämä venäjä oli hyvin huonolaatuista, ja BBC:n uutiset olivat tekstissä puhuneen henkilön mukaan VOA:ta parempia. Ukrainalaisista puolestaan kerrottiin jo aiemmassa luvussa mainitsemani näkemys siitä, että he eivät nauttineet Venäjä-vastaisista lähetyksistä.¹⁹⁸ Vuoden 1958 raportissa, jonka tiedot vaikuttavat tulleet laivastossa palvelleelta, omista radionkuuntelutavoistaan kertovalta neuvostoliittolaiselta, mainitaan, että henkilö piti BBC:stä enemmän kuin VOA:sta. Hänen mukaansa VOA:n uskonnollinen sisältö vetosi vain vanhempiin ihmisiin ja radion sisällössä oli liikaa propagandaa. Henkilö itse halusi kuulla enemmän esimerkiksi Neuvostoliittoa koskevia

---

¹⁹³ 1. Political attitudes in the USSR 2. Soviet reaction to foreign radio broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A001000280001-9.

¹⁹⁴ Reception of, and comments on, foreign broadcasts in Kazakh SSR, jamming, prices of radio receivers 1958. CIA-RDP80T00246A041600270001-0.

¹⁹⁵ Foreign broadcast listening 1954. CIA-RDP82-00047R000400550005-1.

¹⁹⁶ Parta 2010, 70.

¹⁹⁷ Magnúsdóttir 2018, 45 ja 107.

¹⁹⁸ Foreign broadcast listening 1954. CIA-RDP82-00047R000400550005-1.

historiallisia ohjelmia. Toisaalta radion toivottiin tekevän enemmän vakuuttaakseen keskiluokkaiset neuvostoliittolaiset Yhdysvaltojen paremmasta elintasosta, mihin liittyi aiemmin mainitsemani asiakirjan mukaan tietynlaisia ongelmia.¹⁹⁹ Kuitenkin molemmissa asiakirjoissa mainittiin musiikin suosio, ja vuoden 1954 asiakirjan mukaan tämän osalta VOA oli BBC:tä suositumpi.²⁰⁰ Toin jo johdannossa esille musiikin asemaa. Radina Vučetićin mukaan Amerikka harjoitti jo 50-luvulla ”jazz-kampanjaa” soittamalla jazz-musiikkia esimerkiksi VOA:ssa.²⁰¹ Toisaalta Rüdiger Ritterin mukaan Willis Conoverin lähetysten suosiosta huolimatta tällä ei ollut suurta merkitystä kylmän sodan lopussa, sillä itäblokin ihmiset ottivat jazzin osaksi omaa kulttuuriaan.²⁰²

Arkistosta tulee esille myös VOA:n kuuntelu Neuvostoliiton armeijassa. Tämä mainitaan muun muassa vuonna 1952 julkaistussa raportissa, jonka mukaan asema tunnettiin sotilaiden keskuudessa kiertävän sanan kautta ja VOA:han liittyvä tieto oli melko laajalle levinnyttä. Toisaalta ongelman VOA:n tehokkuuden kanssa aiheutti se, etteivät sotilaat kuulleet sitä tarpeeksi usein.²⁰³ Armeijan toimista löytyy raportteja myös muista maista, kuten vuonna 1955 Itävallan Neuvostoliiton-vyöhykkeeltä. Raportissa tuotiin esille se, että jotkut henkilöt olivat kuunnelleet VOA:ta. Ilmeisesti raportissa haastatellun henkilön mielestä länsimainen propaganda olisi ollut tehokkaampaa entisille kollektiivitulojen työntekijöille verrattuna esimerkiksi kaupunkilaisiin tai sotilaisiin, jotka saattoivat olla valvonnan alla.²⁰⁴ Tällä voitaisiin viitata enemmän maaseudun väkeen, josta aiemmin mainitsemani raportin mukaan pienimmällä osalla oli mahdollisuus kuunnella ulkomaisia lähetyksiä.²⁰⁵

Kattavimmin löytämäni Neuvostoliittoa käsittelevä teksti arkistossa on CIA:n tuottama noin 200-sivuinen raportti, jossa tarkasteltiin ulkomaalaisia lähetyksiä Neuvostoliitossa. Tutkimuskohteina olivat esimerkiksi radio, televisio sekä lähetysten vaikutukset.²⁰⁶ VOA oli yksi tutkimuksessa käsitellyistä asemista, ja tekstin mukaan se oli ainakin viikoittaisten lähetysten ja käytettyjen taajuuksien perusteella merkittävin länsimainen

---

¹⁹⁹ Soviet foreign broadcast listening (information on jamming and popularity of the British and U.S. stations) 1958. CIA-RDP80T00246A042800050001-1.

²⁰⁰ Foreign broadcast listening 1954. CIA-RDP82-00047R000400550005-1. Soviet foreign broadcast listening (information on jamming and popularity of the British and U.S. stations) 1958. CIA-RDP80T00246A042800050001-1.

²⁰¹ Vučetić 2012, 76-77.

²⁰² Ritter 2013, 128-130.

²⁰³ Political indoctrination in Soviet army 1952. CIA-RDP82-00047R000100410001-3.

²⁰⁴ Morale of Soviet army units in Austria 1955. CIA-RDP82-00046R000500220010-1.

²⁰⁵ Foreign broadcast listening 1954. CIA-RDP82-00047R000400550005-1.

²⁰⁶ Foreign radiobroadcasting reception potential in the USSR 1954, 4-8. CIA-RDP79-01093A000700040008-0.

Neuvostoliiton kielillä toteutettava radiotoiminta.²⁰⁷ Mitä puolestaan tulee arvioon länsimaisten lähetysten vaikutuksista, tämän luominen oli tutkimuksen mukaan vaikeaa johtuen ”kovien faktojen” puutteesta. Mitä taas tulee suoraan radiokuunteluun, niin tutkimuksen käyttämien tietojen mukaan sopivia vastaanottimia maassa saattoi olla yksi noin jokaista 82–128 henkilöä kohti arvioidussa 214 miljoonan ihmisen väestössä. Eli vaikka lähes jokainen tähän ryhmään kuuluvista kuuntelisi länsimaisia lähetyksiä, olisi näiden ihmisten määrä silti melko pieni. Toisaalta vaikutusten arvioimisessa oli myös tärkeää ottaa huomioon sanan kautta kiertävä tieto lähetyksistä, sillä tutkimuksen mukaan monet pakolaiset ja loikkaarit olivat todenneet, että huhut levisivät nopeasti.²⁰⁸ Parta nostaa myös esille ”laajalle levinneen kiertävän sanan” 1950-luvun jälkeen.²⁰⁹ Raportin mukaan eri asemien suosiossa oli alueellista vaihtelua, mutta loikkareilta saadun tiedon mukaan monille heistä VOA ja BBC olivat suosituimmat asemat. VOA:n suosion syyksi todettiin se, että sillä oli paras kansainvälinen uutispalvelu, kun taas BBC:n suosion syyksi nostettiin esimerkiksi sen objektiivinen laatu.²¹⁰ Näin ollen raportin sisältö tukee monin tavoin aiemmin esille nostamiani asioita. VOA on yleisesti ottaen suosituimpia asemia, mutta esimerkiksi BBC oli luonut itsestään objektiivisemmän kuvan. Lisäksi VOA:n tehokkuutta häiritsi myös kuuntelijamäärän rajoittuminen.

Mitä puolestaan tulee syihin seurata ulkomaalaisia lähetyksiä ja eri ohjelmien suosioon, CIA:n tutkimus nosti myös tähän liittyviä asioita esille. Ihmisten syiksi kuunnella lähetyksiä listattiin yleisesti ottaen mielenkiinto länttä ja sen asukkaiden elämää kohtaan. Joillakin oli tutkimuksen mukaan myös epäilyksiä Neuvostoliiton uutisia ja niiden luotettavuutta kohtaan, minkä vuoksi ihmiset halusivat vahvistaa tiedot ulkomaalaisista lähetyksistä. Joillakin taas propaganda aiheutti pelkoa sodasta, ja ulkomaalaisista lähetyksistä etsittiin tähän todisteita. Uutiset olivat yleisesti ottaen suosituin sisältö. Tutkimuksen mukaan eniten kiinnostusta löytyi uutisiin ja asioihin, jotka jollakin tavalla liittyivät kuulijoihin, kuten kommentit idän ja lännen konfliktista ja lännen näkemykset Neuvostoliitosta. Sen sijaan länteen liittyvät asiat, jotka eivät vaikuttaneet neuvostoliittolaisiin kuulijoihin, eivät yleisesti ottaen olleet suuressa suosiossa. Musiikilla ja viihteellä ei puolestaan ollut suurta merkitystä, mutta tutkimuksen mukaan

---

²⁰⁷ Foreign radiobroadcasting reception potential in the USSR 1954, 23. CIA-RDP79-01093A000700040008-0.

²⁰⁸ Foreign radiobroadcasting reception potential in the USSR 1954, 138-139. CIA-RDP79-01093A000700040008-0.

²⁰⁹ Parta 2010, 345.

²¹⁰ Foreign radiobroadcasting reception potential in the USSR 1954, 143-144. CIA-RDP79-01093A000700040008-0.

Neuvostoliitosta hyötyvien keskuudessa viihteestä oltiin kiinnostuneita enemmän kuin ulkomaisesta politiikasta.²¹¹

Tutkimuksen mukaan lähetykset yleisesti ottaen jättivät kuulijoihin myönteisen näkemyksen. Tästä poikkeuksena olivat kuitenkin vahvasti kommunistiset henkilöt. Tutkimuksessa listattiin myös pakolaisten ja loikkareiden sanomien pohjalta tehtyjä ehdotuksia siitä, miten lähetysten vaikutuksia olisi voinut tehostaa. Näihin ehdotuksiin kuuluivat esimerkiksi kommunismin ja sen ongelmien esilletuominen, tiedottaminen demokraattisista instituutioista ja niiden vertaaminen kommunistisiin instituutioihin, ajankohtaisen ja faktapohjaisen tiedon käyttäminen sekä selvän propagandan välttäminen. Tämän lisäksi tutkimuksen mukaan oli tärkeää välttää liian Venäjä-vastaiselta vaikuttavaa sisältöä.²¹² Tämä sisällön liiallinen propagandistisuus verrattuna sen objektiivisuuteen oli asia, josta John Foster Dulles oli Cullin mukaan huolestunut, sillä vaikka Dullesin mielestä Washingtonissa seurattiin ohjetta toimia tarkan tiedon välittäjänä, Münchenin toimipisteessä tämä oli kyseenalaisempaa.²¹³

Varhaisimmat raportit VOA:n kuuntelemista Tšekkoslovakiassa löytyvät vuodelta 1951. Tammikuulle ajoitetun raportin mukaan huolimatta kanavan jokseenkin sensaatiomaisesta tavasta raportoida ja joistakin virheellisistä tiedoista asema oli hyvin suosittu ilmapiirissä, jossa ulkomaiset lähetykset olivat jo valmiiksi suosittuja verrattuna tšekkiläisiin asemiin. VOA oli nostanut uskoa erityisesti hyvin huonoissa oloissa oleville, mutta ulkomaalaisten lähetysten yleisesti ottaen kehoitetaan korostamaan eroja ”Amerikan vapauden ja Tšekin orjuuden välillä”.²¹⁴ Syyskuussa levitetyn raportin mukaan puolestaan VOA oli työväen keskuudessa suosituin ulkomaalainen asema, ja jos aseman kuuluvuutta voitaisiin parantaa, sillä olisi voinut olla valtava yleisö.²¹⁵ Toisessa syyskuussa julkaistussa raportissa VOA:n kuuluvuuden kerrotaan olleen heikkoa, ja vaikka aseman uutisten lähteitä pidetään hyvin tietoisina, oli aseman toiminnassa raportin mukaan huomattavasti parannettavaa. Raportissa myös kehoitettiin, että asemien olisi tullut muun muassa vastata tšekkoslovakialaisen median väitteisiin lännestä sekä sen mediasta, ja kommunistisen politiikan aiheuttamaa tuhoa kaupalle ja tuotannolle olisi tullut tuoda esille.²¹⁶ Maaliskuun raportin mukaan vähintään 40 prosenttia tšekeistä

---

²¹¹ Foreign radiobroadcasting reception potential in the USSR 1954, 147-148. CIA-RDP79-01093A000700040008-0.

²¹² Foreign radiobroadcasting reception potential in the USSR 1954, 148-149. CIA-RDP79-01093A000700040008-0.

²¹³ Cull 2008, 143.

²¹⁴ Reaction of Czech people to foreign broadcasts 1951. CIA-RDP82-00457R006600050003-5.

²¹⁵ Comments on foreign broadcasts 1951. CIA-RDP82-00047R000100080004-7.

²¹⁶ Reaction to foreign broadcasts 1951. CIA-RDP80-00809A000600010066-4.

kuunteli VOA:ta ”uskollisesti”, mutta radion tapa ylistää Yhdysvaltoja ei ollut kuulijoiden mieleen. Raportin mukaan tšekkejä kiinnosti enemmän kuulla heidän maahansa ja itäblokkiin liittyvistä asioista. Tähän panostaminen oli raportin mukaan tärkeää kuuntelijoiden menettämisen estämiseksi.²¹⁷

Myöhemmissäkin raporteissa mainittiin, että itäblokin asukkaita kiinnosti enemmän heihin itseensä liittyvät kuin länttä koskevat asiat. Kim Andrew Elliot nostaa artikkelissaan esille sen, että tutkimusten mukaan maailmalla yleisöt ovat yleisesti ottaen kiinnostuneempia omaa maataan ja aluettaan koskevista uutisista.²¹⁸ Toisaalta tämä ei raporteista löytyvän tiedon mukaan tarkoittanut sitä, etteivätkö myös länsimaiset asiat olisivat kiinnostaneet, esimerkiksi huhtikuun 1952 raportissa kerrotaan, että Yhdysvaltain presidentinvaaleja kohtaan löytyi huomattavaa kiinnostusta Tšekkoslovakiassa.²¹⁹ Lisäksi, vaikka Amerikan elinolojen ylistäminen ei eri raporttien mukaan ollut kannattavaa,²²⁰ voitaisiin tähän liittyviä asioita nostaa esille esimerkiksi vertaillen Yhdysvaltoja Tšekkoslovakian oloihin. Samassa raportissa mainitaan, että nuorempaan sukupolveen voitaisiin tehdä vaikutus tuomalle esille muun muassa opiskeluun liittyviä vapauksia ja mahdollisuuksia, Yhdysvaltojen paremmat palkat ja ihmisten yleiset vapaudet.²²¹ Toisessa vuoden 1952 raportissa toivottiin suurempaa keskittymistä Tšekin sisäisiin asioihin, joiden raportoinnin taso VOA:ssa ei ollut muun kanavan uutisoinnin tasolla. Myös uskonnollinen sisältö mainittiin raportissa, jonka mukaan olisi ollut hyvä keskittyä vain eri kirkkoille neutraaleihin kristillisiin asioihin.²²² Yleisesti ottaen esille nousi myös sisällön faktapohjaisuuden huolellisen tarkastuksen tärkeys,²²³ sillä erityisesti propagandaan tottuneessa maassa virheellisten tietojen lähettäminen saattoi aiheuttaa epäluuloja asemaa kohtaan.²²⁴ Toinen mainittu asia oli eri lähetysten vaikutukset ja näiden vaikutusten arviointi, mikä saattoi olla jopa aseman totuuspohjaa tärkeämpää. Toukokuun 1952 raportissa nostettiin esille muutamia lähetyksiä, joilla oli ollut negatiivisia vaikutuksia Yhdysvaltain pyrkimyksille muun muassa Tšekkoslovakian tilanteeseen liittyvän tiedon puutteen vuoksi. Yhden näistä muun muassa arvioitiin

---

²¹⁷ Public opinion of the Voice of America 1951. CIA-RDP83-00415R007700090001-6.

²¹⁸ Elliot 1990, 115.

²¹⁹ Voice of America 1952. CIA-RDP82-00047R000100340008-4.

²²⁰ Voice of America 1952. CIA-RDP82-00047R000100340008-4. Voice of America broadcasts to Czechoslovakia 1952. CIA-RDP82-00047R000100410009-5. Foreign broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A000600400007-4.

²²¹ Voice of America 1952. CIA-RDP82-00047R000100340008-4.

²²² Voice of America broadcasts to Czechoslovakia 1952. CIA-RDP82-00047R000100410009-5.

²²³ Voice of America 1952. CIA-RDP82-00047R000100340008-4. Foreign broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A000600400007-4. Effects of Voice of America broadcasts 1953. CIA-RDP82-00457R015300200002-2.

²²⁴ Effects of Voice of America broadcasts 1953. CIA-RDP82-00457R015300200002-2.

heikentäneen ihmisten pyrkimyksiä loikata maasta länteen.²²⁵ Huhtikuussa 1953 julkaistu raportti puolestaan suositteli aseman sisältöön enemmän eri ryhmille suunnattuja ohjelmia. Kirjoittaja mainitsi kotirouvat, joilla oli enemmän mahdollisuuksia kuunnella VOA:ta ja jotka olisivat voineet levittää tietoa sekä miehilleen että lapsilleen. Toinen mainittu ryhmä oli armeijan henkilöstö, sillä armeijassa palvelevien henkilöiden määrä oli suuri, ja sotilaat olivat tietysti erittäin tärkeitä mahdollisen sodan syttyessä.²²⁶

Myös Tšekkoslovakian kohdalla esille nousi viihdesisältö. Maaliskuulle 1953 ajoitetun raportin mukaan tšekit pitävät sekä klassisesta että modernista musiikista, mutta asemalla soitettu amerikkalainen jazz ei ollut tšekkien suosiossa, sillä kirjoittajan mukaan he eivät ymmärtäneet sitä. Saman raportin mukaan huumorin kuulumisesta aseman sisältöön olisi hyötyä.²²⁷ Toisaalta aiemman, vuonna 1952 tehdyn raportin mukaan poliittisen huumorin olisi ollut hyvä olla kirjoittajan mukaan aseman ainoa viihdesisältö.²²⁸

Mitä VOA:n ja lännen lähetysten suosioon tulee, monien raporttien mukaan Tšekkoslovakiassa tai ainakin Tšekissä kuuntelijamäärät olivat korkeita. Ulkomaalaisten lähetysten vastaanottoon sopivien radioiden osuus nousi eri raporttien arvioissa 80 prosentista²²⁹ jopa 90 prosenttiin.²³⁰ Yhden vuoden 1952 raportin mukaan noin 70–80 prosenttia aikuisväestöstä kuunteli viikoittain ainakin kaksi VOA:n ohjelmaa. Tämän raportin mukaan tšekeillä oli positiivisia mielipiteitä monista VOA:n ohjelmista, vaikka joihinkin lähetyksiin liittyi ongelmia, ja raportin mukaan myös kanavan juontajien toiminnassa olisi ollut parannettavaa. Tämän saman raportin mukaan RFE ilman kuuluvuusongelmia olisi ollut huomattavasti VOA:ta suositumpi,²³¹ ja muissakin raporteissa mainitaan RFE:n²³² ja BBC:n suosio. VOA:han liittyen vuoden 1955 raportissa nostettiin esille propagandan merkitys aseman sisällössä, sillä propagandasisällöllä oli ollut ilmeisesti negatiivinen vaikutus tšekkien näkemyksiin VOA:sta.²³³ Yleisesti yhden raportin mukaan radio oli lännen paras propagandakanava Tšekkoslovakiassa²³⁴ ja vastaanottimia oli hyvin saatavilla maassa.²³⁵ Vuonna 1959

---

²²⁵ Voice of America Broadcasts to Czechoslovakia 1952. CIA-RDP82-00047R000100410009-5.

²²⁶ Foreign broadcasts 1953. DOC_0002962647.

²²⁷ Foreign broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A000600400007-4.

²²⁸ Voice of America broadcasts to Czechoslovakia 1952. CIA-RDP82-00047R000100410009-5.

²²⁹ Foreign broadcasts 1953. DOC_0002962647.

²³⁰ Reception of VOA broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A001300390008-7.

²³¹ Voice of America broadcasts to Czechoslovakia 1952. CIA-RDP82-00047R000100410009-5.

²³² 1. Listening to foreign broadcasts 2. Public loudspeaker systems 1953. CIA-RDP80-00810A001700820010-2.

²³³ Reception of and reaction to local and foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006500180003-1.

²³⁴ Foreign broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A000600400007-4.

²³⁵ Reception of and reaction to local and foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006500180003-1.

Vapaa Eurooppa -komitean raportin mukaan Tšekkoslovakiassa oli yksi radio neljää henkilöä kohti, mikä oli määränä itäblokin maista suurin.²³⁶

Tšekkoslovakiaa käsittelevissä raporteissa nousi esille myös toinen monissa eri raporteissa käsiteltävä asia. Nimittäin ajat, jolloin ihmiset todennäköisimmin kuuntelivat radiota ja jolloin radion kuuluvuus maassa oli parhaita.²³⁷ Tähän liittyen kahdessa vuoden 1953 raportissa aseman parantamiseksi ehdotettiin enemmän pidempiä lähetyksiaikoja Tšekkoslovakiaan sekä yleisesti ajan tehokkaampaa käyttöä tiedonlevitykseen²³⁸ ja uutisten kierrättämistä eri aikoina, jotta mahdollisimman moni olisi voinut kuulla ne.²³⁹

Tämän lisäksi jo yllä mainitsemani raporttien mahdollinen keskittyminen eri ihmisryhmiin koko valtion sijasta tulee myös Tšekkoslovakian kohdalla hyvin esille. Yllä esille tuomissani raporteissa käytettiin monesti nimitystä ”tšekki” ja vuoden 1955 raportissa mainitaan sekä tšekin että slovakian kieliset lähetykset.²⁴⁰ Myös slovakien näkemyksiä VOA:sta nousee esille esimerkiksi yhdessä vuoden 1953 raporteista. Hyvin kiinnostavaa tässä tekstissä on mielestäni se, että arviossa tulee esille hyvin samanlaisia asioita kuin Bagryanyyn kirjeessä. Arvion mukaan nimittäin slovakien keskuudessa Tšekkoslovakiaan tarkoitetut lähetykset eivät olleet suosittuja, sillä vaikka lähetyksiä toimitettiin slovakiksi, niiden laatu oli hyvin heikko ja ne myös keskittyvät huomattavasti Tšekkiin liittyviin asioihin. Esille tekstissä nousee se, että lähetykset eivät antaneet slovakeille minkäänlaista toivoa itsenäisestä Slovakiasta. VOA ei esimerkiksi ottanut huomioon sitä, että vuonna 1946 tšekit äänestivät kommunistien puolesta, kun taas slovakit näitä vastaan. Tällaisten asioiden huomioon ottaminen olisi mahdollisesti johtanut kirjoitushetkellä sekä vahvempaan vastarintaan Slovakiassa että suurempaan määrään slovakialaisia loikkareita. Raportin kirjoittajalla oli VOA-lähetyksien suhteen myös omia ehdotuksia, joissa mainitaan, että vaikka Euroopan maiden välistä yhteistyötä olisi hyvä korostaa, ei valtiollista yhtenäisyyttä ollut järkevää työntää väkisin slovakien kaltaisille kansoille.²⁴¹ Raportista tulee siis hyvin esille VOA:n uskottavuuteen liittyviä ongelmia, sillä VOA:n antama kuva Yhdysvaltojen näkemyksistä Tšekkoslovakiaa kohtaan ei kirjoittajan mukaan selvästikään ollut slovakien mieleen. Esille nostetaan se

---

²³⁶ Ramesh 2010, 208.

²³⁷ Reception of VOA broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A001300390008-7. Reception of and reaction to local and foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006500180003-1.

²³⁸ Effects of Voice of America broadcasts 1953. CIA-RDP82-00457R015300200002-2.

²³⁹ Voice of America broadcasts to Czechoslovakia 1952. CIA-RDP82-00047R000100410009-5.

²⁴⁰ Reception of and reaction to local and foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006500180003-1.

²⁴¹ Slovak reaction to VOA broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A001400310007-5.

mitä tästä kokemuksesta olisi syytä ottaa opiksi. Tekstistä nousee esille mielestäni myös jollakin asteella jälleen pehmeän voiman ajatus, tarkemmin sen osittainen epäonnistuminen, sillä radioaseman antama kuva Yhdysvaltojen ulkopoliitikasta ei edustanut kuulijoiden mielipiteitä. Nye korostaakin maan ulkopoliitiikan olevan yksi pehmeän voiman onnistumiseen tai epäonnistumiseen vaikuttavista asioista,²⁴² ja tässä tapauksessa sen toimivuus oli jättänyt paljon toivomisen varaa. Toisaalta toisen samana vuonna valmistetun raportin mukaan suurin osa slovakeista ei uskonut itsenäisen Slovakian mahdollisuuteen, ja monien mielestä yhteys tšekkeihin pitäisi säilyttää. Asiakirjassa kuitenkin nostetaan esille se, että huolimatta pienemmästä määrästä tšekkienvastaisia näkemyksiä kansojen erilainen suhde kommunismiin tulee esille.²⁴³

Bulgariasta raportteja löytyy vuosilta 1952–1955. Vuoden 1952 raporteissa mainitaan, että VOA oli BBC:n ohella yleisesti suosittu ja saanut hyvän vastaanoton toimiessaan lähteenä todenperäisille tiedoille maailman tapahtumista.²⁴⁴ Syyskuussa julkaistun raportin mukaan aseman suosio ja vaikutus olivat kasvussa ja asema toimi eräänlaisena vapauden ja toivon symbolina kuuntelijoiden kesken. Asemaa kuvailtiin raportissa hyvin laadukkaaksi.²⁴⁵ Tämän vuoden raporteissa nousee esille myös länsimainen elämäntapa ja tämän vertaaminen itäblokin maiden ihmisten elämään: maaliskuun raportissa mainitaan, että olisi hyödyllistä verrata bulgarialaisen ja englantilaisen työläisen elinoloja.²⁴⁶ Syyskuun raportissa kuitenkin todetaan, että tällaiset vertaukset oli tehty ”liian akateemisesti” ja esimerkiksi sitä, kuinka leipä oli huomattavasti kalliimpaa Bulgariassa kuin USA:ssa, ei ollut mainittu. Syyskuun raportissa ehdotettiin myös, että radiossa pidettäisiin luentoja, joiden kautta torjuttaisiin kommunistien väitettä siitä, että kollektiivitalat ovat maaviljelyn järkevin keino.²⁴⁷ Myös myöhemmin, joulukuussa 1955 julkaistun raportin mukaan vaikuttaa siltä, että bulgarialaisia kiinnostivat enemmän heitä koskevat asiat, kuten länsimaiden näkemykset Bulgariasta, kuin lännen elämäntavasta kuuleminen. Toisaalta raportin mukaan maasta muuttaneiden bulgarialaisten vertaukset kylmän sodan eri osapuolten elämäntavoista vaikuttivat kiinnostaneen. Esille nousee

---

²⁴² Nye Jr. 2004, 68.

²⁴³ 1. Czech-Slovak relations 2. Foreign broadcasts 3. Attitude toward the regime 4. Morale in the border guards 1953. CIA-RDP82-00046R000300010008-9.

²⁴⁴ Bulgarian reaction to BBC and Voice of America broadcasts 1952. CIA-RDP82-00457R011300060003-1.

²⁴⁵ Comments on the content of Voice of America and Radio London broadcasts to Bulgaria 1952. CIA-RDP82-00457R013400340011-8.

²⁴⁶ Bulgarian reaction to BBC and Voice of America broadcasts 1952. CIA-RDP82-00457R011300060003-1.

²⁴⁷ Comments on the content of Voice of America and Radio London broadcasts to Bulgaria 1952. CIA-RDP82-00457R013400340011-8.

jälleen myös se, ettei VOA:n Yhdysvaltojen ylistämiseltä vaikuttavalla sisällöllä ilmeisesti voitettu itäblokin ihmisiä lännen puolelle.²⁴⁸

Vaikka ensimmäisissä raporteissa annetaan VOA:sta positiivinen kuva, myöhemmin myös Bulgarian kohdalla raporteissa nousee esille samanlaisia ongelmia kuin Tšekkoslovakian kohdalla. Vuonna 1953 kirjoitetussa raportissa mainitaan, että vaikka monet kuuntelevat VOA:ta ja RFE:tä, näiden asemien propagandalla ei ollut suurta vaikutusta johtuen virheellisistä ja liioitelluista uutisista ja yleisestä tietämättömyydestä lännen yhteiskuntaa kohtaan, mikä vähensi radiossa kerrottujen asioiden uskottavuutta bulgarialaisten näkökulmasta.²⁴⁹ Eri raporteissa vuosilta 1954 ja 1955 tuodaan myös esille samankaltaisia asioita: VOA:n suosiota, uskottavuutta ja vaikutusmahdollisuuksia näyttää heikentäneen aseman näkeminen propagandistisena kanavana, kun taas eri raporteissa mainittuja ”Radio Pariisia” ja BBC:tä pidettiin objektiivisempina kuin VOA:ta, mikä oli tuonut näillä enemmän suosiota.²⁵⁰ Toisaalta muissa raporteissa tulee esille positiivisempiakin kuvauksia, kuten 10. kesäkuuta 1955 julkaistu asiakirja, jonka mukaan suosituimmat asemat olivat ”Radio Lontoo” ja VOA, joiden maltillisen politiikan käsittelyä ”tavallisen älykkyyden ja kulttuurin omaavat” bulgarialaiset arvioivat objektiivisemmaksi kuin RFE:n, jonka provosoiva tyyli ei ollut ilmeisesti vakuuttanut heitä. Kuten jo aiemmassa luvussa sanoin, raportissa ei ole minkäänlaista viittausta siihen, mihin ihmisryhmään tämä kuvaus viittaa.²⁵¹ Tässä kuitenkin nousee esille ero VOA:n ja RFE:n toiminnan välillä. Ralph A. Uttaron artikkelin mukaan ”VOA-mallissa” Yhdysvalloista kerrotaan ”avoimella, rehellisellä ja positiivisella” tavalla, jonka kautta luodaan positiivinen mielikuva Yhdysvalloista. Sen sijaan ”RFE-mallissa” toiminta on kovempaa ja tavoitteena on saada aikaan muutoksia itäblokin maissa.²⁵² Helmikuun 1955 raportissa VOA nostetaan kuunnelluimmaksi länsimaiseksi asemaksi. Syynä tähän on näkemys Yhdysvalloista kommunisminvastaisen taistelun johtajana, ja VOA:n uskotaan olevan muita asemia kattavampi kansainvälisiä tapahtumia käsitellessään.²⁵³ Sisältöön

---

²⁴⁸ Listener views on Western broadcasts to Bulgaria 1955. CIA-RDP80-00810A008500680003-4.

²⁴⁹ 1. Polytechnic institute in Sofia 2. Reaction to Prague and Moscow trials 3. Effects of clandestine radio programs 1953. CIA-RDP80-00810A001600310009-1.

²⁵⁰ 1. The Turkish minority in Bulgaria 2. Foreign radio broadcasts 1954. CIA-RDP80-00810A004500790003-6. Reception of foreign broadcasts in Sofia 1954. CIA-RDP80S01540R006000050012-3. 1. Miscellaneous political information 2. Reaction to foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A007000210004-0. Listener views on Western broadcasts to Bulgaria 1955. CIA-RDP80-00810A008500680003-4.

²⁵¹ 1. Reaction to foreign broadcasts 2. Prices 1955. CIA-RDP80-00810A007100070001-8.

²⁵² Uttaro 1982, 108-110.

²⁵³ Radio sets and reaction to foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80S01540R006400130009-4.

liittyen joulukuun 1955 raportissa nostettiin esille VOA:n sisältöön kuuluva huumori ja satiiri, joka vaikutti saaneen suosiota ja jollaista ei ollut BBC:n ohjelmistossa.²⁵⁴

Raporttien mukaan ulkomaisilla radioasemilla oli huomattava määrä kuuntelijoita Bulgariassa.²⁵⁵ Eri raporteissa nousee myös esille Tšekkoslovakian tavoin arvioiteja radiovastaanottimien määrästä ja parhaista ajoista kuunnella radiota.²⁵⁶ Raporttien mukaan VOA:n kuuluvuus oli vaihtelevaa²⁵⁷ mutta sen lähetykset olivat länsimaisista asemista parhaimpia kuunnella.²⁵⁸ Bulgarian kohdalla mainitaan myös aseman suosio eri alueilla, sillä yhdessä raportissa arvioidaan, että BBC oli suosittu kaupungeissa kun taas VOA oli suosiossa maaseudulla.²⁵⁹ Mitä puolestaan tulee tiedon leviämiseen, niin lokakuussa 1954 ilmeisesti haastatellun henkilön mukaan vain pieni osa uskalsi kuunnella lähetyksiä avoimesti.²⁶⁰ Kesäkuussa 1955 puolestaan raportoitiin siitä, että kun asemat eivät kuuluneet, niin aseman sisältöön liittyvät tiedot liikkuivat ystävien kesken.²⁶¹ Lokakuun 1955 raportissa nostetaan myös esille väite siitä, että radioiden kuuntelumahdollisuuden omaavat henkilöt uskovat vähemmän kommunistipropagandaan kuin muut.²⁶²

Romaniankin kohdalla eri raporteista nousee esille, että ulkomaisten lähetysten kuunteleminen oli sopivien radioiden omistajien keskuudessa yleistä. Eri raporteissa kuuntelua kuvataan laajaksi²⁶³ ja että kaikki lyhytaaltovastaanottimien omistavat kuuntelevat länsimaisia lähetyksiä.²⁶⁴ Eri raportit arvioivat, että yli 50 prosenttia radioiden omistajista²⁶⁵ ja 70 prosenttia sopivien vastaanottimien omistajista kuuntelivat länsimaisia lähetyksiä päivittäin ja 20 prosenttia toisinaan.²⁶⁶ Arvioiden mukaan myös 80 prosenttia radioista kykeni vastaanottamaan ulkomaalaisia lähetyksiä ja raportin

---

²⁵⁴ Listener views on Western broadcasts to Bulgaria 1955. CIA-RDP80-00810A008500680003-4.

²⁵⁵ 1. Miscellaneous political information 2. Reaction to foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A007000210004-0. 1. Reaction to foreign broadcasts 2. Prices 1955. CIA-RDP80-00810A007100070001-8.

²⁵⁶ Radio sets and reaction to foreign broadcasts 1954. CIA-RDP80-00810A005100700011-9. 1. Radio information 2. Reaction to foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006600490006-3.

²⁵⁷ Radio sets and reaction to foreign broadcasts 1954. CIA-RDP80-00810A005100700011-9. 1. Reaction to foreign broadcasts 2. Prices 1955. CIA-RDP80-00810A007100070001-8.

²⁵⁸ Reception of foreign broadcasts in Sofia 1954. CIA-RDP80S01540R006000050012-3. 1. Radio information 2. Reaction to foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006600490006-3.

²⁵⁹ Listener views on Western broadcasts to Bulgaria 1955. CIA-RDP80-00810A008500680003-4.

²⁶⁰ Radio sets and reaction to foreign broadcasts 1954. CIA-RDP80-00810A005100700011-9.

²⁶¹ 1. Miscellaneous political information 2. Reaction to foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A007000210004-0.

²⁶² Radio sets; Reaction to foreign broadcasts; Illegal broadcasts; Anti-communist leaflets 1955. CIA-RDP80-00810A008200090008-7.

²⁶³ Interest of Rumanian population in foreign broadcasts 1950. CIA-RDP82-00457R006000290009-9.

²⁶⁴ Popularity of foreign broadcasts in Rumania 1951. CIA-RDP82-00457R007000030007-8.

²⁶⁵ Political attitudes and resistance 1955. CIA-RDP82-00046R000400430002-8.

²⁶⁶ 1. Foreign radio broadcasts 2. Availability of radio sets 1953. CIA-RDP80-00810A001500280005-0.

tietolähteen mukaan sopivien radioiden määrä ei ollut laskenut sitten vuosien 1948–1949.²⁶⁷ Näistä luvuista huolimatta raporteissa nousee jälleen esille yksi asia, joka mielestäni voisi rajoittaa VOA:n tehokkuutta. Vuoden 1953 kesäkuussa kirjoitetussa raportissa olevan arvion mukaan vain noin 15 prosenttia kaupunkiväestöstä omisti sopivan vastaanottimen. Maaseudulla raportin mukaan vain noin yhdellä tuhannesta perheestä oli radiovastaanotin.²⁶⁸ Toisaalta myös henkilöltä toiselle liikkuva tieto oli selvästi merkityksellistä VOA:n toiminnassa, kuten jo aiemmin toin esille. Tämä tiedon liikkuminen mainittiin myös vuonna 1954 julkaistussa raportissa.²⁶⁹

Myös Romaniaa käsitellessä maassa suosittujen länsimaisten asemien joukkoon luettiin muun muassa VOA ja BBC, joita molempia huhtikuun 1953 raportin mukaan kuunteli noin 50–60 prosenttia radion omistavista perheistä²⁷⁰. Toisaalta BBC:n kohdalla yksi raportti antaa hieman ristiriitaista tietoa.²⁷¹ Lisäksi Nestor Rateshin toteaa, että vuoden 1959 arvion mukaan Romaniassa oli vain yksi vastaanotin jokaista kahdeksaatoista henkilö kohti, mikä oli itäblokin maista pienin osuus.²⁷² Löytämistäni raporteista VOA:ta kuvataan pääosin positiivisesti, eri lähteiden mukaan sitä oli kuvattu ”kiinnostavaksi ja auktoriteettiseksi”²⁷³ ja arvostetuksi, jonka syynä vuoden 1953 kesäkuun raportin mukaan oli aseman näkeminen osana Yhdysvaltain hallintoa.²⁷⁴ Toisaalta heinäkuun 1952 raportin mukaan joissakin henkilöissä asema on herättänyt pahennusta ja BBC oli yleisesti ottaen kunnioitetun länsimainen radioasema.²⁷⁵ Raporteissa nousee muutenkin esille monia samoja asioita kuin aiemmin käsittelemieni maiden kohdalla: VOA:n kuuluvuudessa oli ainakin ajoittain ongelmia mutta pääosin sitä saattoi kuunnella. Lokakuun 1952 raportin mukaan asemaa kuunnellaan öisin, jolloin sen saattoi kuulla mutta ongelmana oli sopivien radioiden puute.²⁷⁶ Sisältöä käsitellessä esille nousee jälleen lännen ja Yhdysvaltojen elintavan vertaaminen. Vuonna 1954 kirjoitetun raportin mukaan ihmisiä kiinnostaisi kuulla tästä, jotta sitä olisi voinut verrata heidän omaan elämäänsä. Jälleen siis nousee esille se, että kiinnostus aihetta kohtaan korostuu, kun sen

---

²⁶⁷ 1. Types of radio receivers available 2. Listening to foreign broadcasts 3. Captive radio audiences 1953. CIA-RDP80-00810A000900550005-7.

²⁶⁸ 1. Foreign radio broadcasts 2. Availability of radio sets 1953. CIA-RDP80-00810A001500280005-0.

²⁶⁹ Foreign broadcast receptions in Rumania 1952. CIA-RDP82-00457R012900270002-2. Radio listening habits 1954. CIA-RDP82-00046R000300340020-9.

²⁷⁰ 1. Types of radio receivers available 2. Listening to foreign broadcasts 3. Captive radio audiences 1953. CIA-RDP80-00810A000900550005-7.

²⁷¹ Popularity of foreign broadcasts in Rumania 1951. CIA-RDP82-00457R007000030007-8.

²⁷² Ratesh 2010, 208.

²⁷³ Radio listening habits 1954. CIA-RDP82-00046R000300340020-9.

²⁷⁴ 1. Foreign radio broadcasts 2. Availability of radio sets 1953. CIA-RDP80-00810A001500280005-0.

²⁷⁵ Foreign broadcast receptions in Rumania 1952. CIA-RDP82-00457R012900270002-2.

²⁷⁶ Popularity of foreign Broadcasts in Rumania 1951. CIA-RDP82-00457R007000030007-8. Reception of Western broadcasts 1952. CIA-RDP82-00047R000200040010-3.

voi käsitellä itäblokin ihmisten omaan elämään suhteutettuna. Samassa raportissa myös mainitaan, että esimerkiksi huumorisisältö uutisten ohella oli arvostettua, ja radioasemien toiminnan kehittämiseen annetaan myös ehdotuksia koskien esimerkiksi sitä, miten uutisia voisi olla kannattavaa lähettää. Tässä raportissa myös mainitaan, että tietolähteen tuttaville VOA:n jälkeen RFE oli suosituin radioasema, jonka sisältö on ”dynaamista propagandaa”. Tämä vaikuttaa mielestäni olevan käyttämieni asiakirjojen joukossa harvinaisen positiivinen kuvaus propagandasta.²⁷⁷

Unkariin liittyen löysin arkistosta kolme VOA:ta käsittelevää maahan keskittyvää asiakirjaa. Kesäkuussa 1952 julkaistun raportin lähteen mukaan VOA:ta ja RFE:tä kuunteli 90 prosenttia niistä, joiden radiot kykenivät vastaanottamaan näitä kanavia. 80 prosenttia näistä kuuntelijoista uskoi lähetyksiä. Raportissa kuitenkin nousi jälleen esille sopivien radioiden määrän vähäisyys, sillä raportin arvion mukaan Budapestissä, Győrissa ja Székesfehérvárissa noin 30–40 prosenttia perheistä omisti viritettävän radion ja lisäksi monilla harrastelijoilla oli omat vastaanottimet. 30–35 prosenttia näistä radioista kykeni vastaanottamaan VOA:ta, RFE:tä ja BBC:tä. Mahdollisesti jopa tämän takia raportissa nostettiin esille ihmisten keskuudessa liikkuvan lännen radioasemien sisällön merkitys.²⁷⁸ Mark Pittawayn mukaan vuoden 1954 arvion mukaan 66.1 prosenttia työväenluokan perheistä omistivat radion, kun taas kaupungeissa radion omisti suuri enemmistö perheistä.²⁷⁹

Kahden raportin perusteella vaikuttaa siltä, että VOA oli saanut maassa hyvän vastaanoton, vaikkakin vuonna 1953 kirjoitetussa raportissa todetaan, että aseman kuuluvuus vaihtelee.²⁸⁰ Kesäkuun 1952 raportissa nostetaan myös esille propagandistinen sisältö, ja monien muiden esille tuomieni raporttien tavoin myös tässä raportissa todetaan, ettei propagandistinen sisältö ollut suosittua. Raportissa suositeltiin VOA:n kehittämistä muun muassa keskittymällä enemmän uutisiin yleisesti, tuomalla esille radiossa kuinka helppoa oli ylittää maan raja, millä olisi voinut lisätä unkarilaisten loikkaamista länteen, ja tuomalla esille lännen työoloja, palkkaa ja ostovoimaa, joista kahta jälkimmäistä voisi verrata Unkarin vastaaviin.²⁸¹ Yleisesti ottaen siis myös Unkarin kohdalla nousevat esille samat asiat kuin muiden maiden kohdalla, vieläpä hyvin samoilla tavoilla.

---

²⁷⁷ Radio listening habits 1954. CIA-RDP82-00046R000300340020-9.

²⁷⁸ Western broadcasts to Hungary 1952. CIA-RDP82-00047R000100460006-3.

²⁷⁹ Pittaway 2004, 99.

²⁸⁰ Comments regarding VOA and Radio Free Europe 1953. CIA-RDP80-00809A000600040311-2.

²⁸¹ Western broadcasts to Hungary 1952. CIA-RDP82-00047R000100460006-3.

Näiden kahden raportin lisäksi Neuvostoliiton tavoin Unkarista kirjoitettiin vuonna 1954 laajempi ulkomaalaisia lähetyksiä ja niiden potentiaalia käsittelevä raportti. Raportin mukaan Unkarissa oli Neuvostoliiton satelliittivaltioista kolmanneksi eniten radiovastaanottimia, noin yksi jokaista kolmea perhettä kohti.²⁸² Raportin mukaan VOA lähetti Unkariin 8.75 ohjelmatuntia viikossa.²⁸³ Raportin tietojen perusteella VOA oli kuunnelluin lännen radioasema, minkä syyksi arvioidaan sitä, että asemaa podettiin Yhdysvaltojen virallisena äänenä. Kanavan uutisia pidettiin myös ilmeisesti luotettavimpina.²⁸⁴

Raportin mukaan ulkomaalaisten lähetysten kuuntelijamääriä, ei voinut tilastollisesti arvioida, mutta hallussa olevien tietojen perusteella vuonna 1950 lukumäärä vaikuttaa olleen noin puoli miljoonaa, ja haastatelluista pakolaisista suurin osa oli kuunnellut lähetyksiä ainakin jollain asteella. Kuuntelijoita on kaikista ihmisryhmistä, mutta käytännössä kaikki kuunteluun liittyvät tiedot olivat kaupunkilaisilta.²⁸⁵ Suosituimmat ohjelmat olivat objektiiviset ja totuus pohjaiset uutiset, vapautumisesta toivoa antaneet ohjelmat ja ohjelmat, jotka toivat esille maan sisäisiä asioita tai jotka toivat hallintoa ja kommunisteja esille huonossa valossa.²⁸⁶

23. lokakuuta 1956 Unkarissa käynnistyi maan hallintoa vastaan kapina, jonka Neuvostoliiton joukot kukistivat. Cullin mukaan kapinan aikana ja sen jälkeen nousi esille kysymyksiä USIA:n vaikutuksesta kapinaan.²⁸⁷ Heil toteaa, että ”VOA:ta ja RFE:tä syytettiin provosoivan sisällön lähettamisestä, mikä vaikutti antaneen vääriä lupauksia Yhdysvaltain avusta”.²⁸⁸ Arkistossa on muutamia asiakirjoja, joissa nousee esille tämä. Aiemmassa luvussa mainitsin Fulton Lewis Jr.:n vuoden 1957 kirjoituksen, jossa tuotiin esille hänen kritisoimiaan D. F. Flemingin artikkeleita. Toisessa artikkelissa todetaan, että Unkari ei ollut saanut samantasoista itsenäisyyttä kuin Puola. Tämä tilanne johtui osittain väärästä toivosta, jonka VOA ja RFE laittoivat unkarilaisten teinien mieliin. Toisaalta tekstin mukaan jälkimmäisellä oli suurempi vaikutus, ja tekstissä ei myöskään mainittu

---

²⁸² Foreign radiobroadcasting reception potential in Hungary 1954, 5. CIA-RDP79-01093A000500010001-2.

²⁸³ Foreign radiobroadcasting reception potential in Hungary 1954, 8. CIA-RDP79-01093A000500010001-2.

²⁸⁴ Foreign radiobroadcasting reception potential in Hungary 1954, 32. CIA-RDP79-01093A000500010001-2.

²⁸⁵ Foreign radiobroadcasting reception potential in Hungary 1954, 30. CIA-RDP79-01093A000500010001-2.

²⁸⁶ Foreign radiobroadcasting reception potential in Hungary 1954, 33. CIA-RDP79-01093A000500010001-2.

²⁸⁷ Cull 2008, 131-132.

²⁸⁸ Heil Jr. 2003, 64.

kapinaa suoraan, mutta ajoituksesta johtuen oli hyvin mahdollista, että tällä kapinalla olisi ollut vaikutus tähän Unkarin tilanteeseen.²⁸⁹ Tämän lisäksi arkistosta löytyi muistio vuodelta 1957, jossa käsiteltiin Yhdysvaltojen toimiin liittyvää keskustelua ja tutkimusta²⁹⁰ ja uutisteksti, jossa Budapestissä ollut toimittaja totesi, että väitteet VOA:n ja RFE:n roolista kapinan alussa eivät olleet totta. Uutistekstin mukaan Yhdysvalloilla oli kuitenkin oma osuutensa tapahtumissa, kun ”vapauttamisen politiikkaa” korostavien ehdokkaiden sanomia oli lähetetty näissä kahdessa asemassa. Tekstissä myös korostetaan, että jatkossa näiden asemien puheissa olisi ”syytä vetää raja jonnekin, että puheista voitaisiin siirtyä myös tekoihin”.²⁹¹ Cull mainitsee kirjassaan, että Unkarin tilanne toi esiin Yhdysvaltain kyvyttömyyden vapauttaa Itä-Eurooppa välittömästi.²⁹² Kapinan jälkeisissä arvioinneissa tultiin siihen lopputulokseen, ettei VOA:lla ollut syyllisyyttä asioihin.²⁹³ Cull tuo esille, että VOA:n ja RFE:n toiminnassa oli eroja ja että jälkimmäinen ei ollut auttanut tilannetta ajoittain jopa kiihdyttämällä asioita.²⁹⁴ Tässä voisi näkyä ero aiemmin mainitsemieni VOA:n ja RFE:n mallien välillä.

Cold War Broadcasting -teoksessa tuodaan esille paljon kerättyä tilastotietoa liittyen eri asemien kuuntelijamääriin. Ongelma on vain se, että ne käsittelevät enemmän RFE:tä ja RL:ää ja sijoittuvat myöhempään aikaan. Niissä on kuitenkin arvioita, jotka vastaavat jollakin asteella raporteista esille tuomiani asioita. Kuten jo edellä totesin, myöhempien arvioiden mukaan VOA:lla oli 70-luvulla suurin kuuntelijapotentiaali Neuvostoliitossa.²⁹⁵ Toisaalta itäblokin maita arvioidessa vaikuttaa siltä, että ainakin 60-luvulla RFE:llä oli enemmän kuuntelijoita kuin VOA:lla.²⁹⁶ Arch Puddingtonin mukaan vuosina 1959–1960 tehtyjen tutkimusten mukaan RFE:llä oli Itä-Euroopassa enemmän kuuntelijoita kuin BBC:llä ja VOA:lla, jonka suosio oli laskenut Unkarin kapinan jälkeen.²⁹⁷ Hixson puolestaan tuo esille, että ulkoministeriössä jatkuvasti tutkittiin sekä kuulijoiden määrää että heidän näkemyksiänsä lähetyksistä. Tarkkoja arvioita määristä ei voinut tehdä mutta VOA:sta oli eri todisteiden mukaan tullut tehokas lännen kylmän sodan työkalu. Vuoden 1950 lopulla asema arvioi sen maailmanlaajuiseksi kuuntelijamääräksi 100 miljoonaa kuuntelijaa. Kuuntelijoiden määrän arviointikeinoina

---

²⁸⁹ Washington Report "Operation Brainwash" 1957. CIA-RDP74-00297R000900090063-8.

²⁹⁰ Public Controversy and Disclosures on Alleged U.S. Activities Behind the Hungarian Uprising of October 22-23, 1956 1957. CIA-RDP83-00764R000500090008-1.

²⁹¹ U. S.: hasn't 'done well' by refugees, group told 1957. CIA-RDP74-00297R000701300003-1.

²⁹² Cull 2008, 131.

²⁹³ Heil Jr. 2003, 64.

²⁹⁴ Cull 2008, 132.

²⁹⁵ Parta 2010, 70-71.

²⁹⁶ Appendix C 2010, 142-144.

²⁹⁷ Puddington 2000, 131.

olivat muun muassa aseman itäblokiin saamat kirjeet ja loikkareiden todistukset. Hixsonin mukaan monet Venäjältä saaduista kirjeistä antoivat viitteitä aseman laajalle levinneestä kuuntelusta.²⁹⁸ Yllä mainituista kahdesta arviointitavasta erityisesti jälkimmäinen vaikuttaa nousevan monesti esille myös CIA:n keräämissä raporteissa.

Mielestäni pehmeän voiman käsitteeseen liittyviä asioita voi huomata raporteissa. Nyen mukaan pehmeän voiman lähteet ovat maan kulttuuri, poliittiset arvot ja ulkopoliittika.²⁹⁹ Näissä raporteissa näyttää siltä, että VOA:n toimintaan kuului näistä kolmesta kertominen. Esille nousi muun muassa yhdysvaltalaisia arvoja ja maan elintapoja, ja lisäksi ihmisiä vaikuttaa kiinnostaneen se, mitä Yhdysvalloissa ja lännessä yleisesti ajateltiin heidän maistaan. Raporttien mukaan Yhdysvalloista kerrottaessa ylimieliseltä vaikuttava asenne ei saanut ihmisiä vakuuttuneeksi ja kirjassaan myös Nye nostaa esille sen, että ylimielisyys voi olla uhaksi Yhdysvaltojen arvojen syvemmillä viesteille.³⁰⁰ Raporttien perusteella sanoisin VOA:n toimintaan kuuluneen asioita, jotka myöhemmin muodostuivat osaksi pehmeän voiman käsitettä.

Raporteista tulee esille hyvin monenlaisia tietoja liittyen VOA:n toimintaan itäblokiin. Toisaalta sitä arvostetaan ja sen sisältöön luotetaan, mutta joissakin raporteissa sen sisältöä oli pidetty liian propagandistisena tai esimerkiksi sen esittelytapaa tai faktantarkastusta oli kritisoitu. Monissa raporteissa nousee esille erilaisia ehdotuksia lähetysten tehokkuuden parantamiseksi. Vaikka monet kuuntelijoista, tai ainakin teksteissä esille nousset, olivat ilmeisesti vakuuttuneita lähetyksistä, oli aseman selvästi hyvin tärkeää toimia jollakin tavalla, jottei sen uskottavuus tai suosio vähentynyt. Esimerkiksi Yhdysvaltojen ylistäminen ei monien raporttien mukaan herättänyt kuuntelijoissa positiivisia tunteita vaan heitä kiinnostivat asiat, jotka liittyivät heihin ja heidän kotimaihinsa. Nämä kaksi eri sisältötyyppiä nousevat esille myös Magnúsdóttirin kirjassa. Hänen mukaansa VOA:n lähetyksiin kuului sekä yhdysvaltalaisesta että neuvostoliittolaisesta elämästä kertominen ja kuinka yhdysvaltalainen oli parempi.³⁰¹ Näihin liittyviin uutisiin ja lähetyksiin oli selvästi kiinnostusta monissa käsittelemissäni maissa. Syyskuussa 1956 julkaistun raportin mukaan itäblokin kuuntelijat olivat kertoneet merkittävästä kiinnostuksesta uutisia kohtaan.³⁰² Tieto-ohjelmien lisäksi myös viihdettä

---

²⁹⁸ Hixson 1998, 47.

²⁹⁹ Nye Jr. 2004, 11.

³⁰⁰ Nye Jr. 2004, 32.

³⁰¹ Magnúsdóttir 2018, 53-55.

³⁰² Scientific Intelligence Research Aid- a survey of reception of international broadcasts to the European Soviet bloc based on reports of listeners behind the iron curtain from July 1955 through March 1956, 1956, 9. CIA-RDP78-01634R000300070001-1.

arvostettiin kuulijoiden keskuudessa. Hixson mainitsee niiden, jotka eivät pitäneet poliittisista ohjelmista saattoivat kuunnella esimerkiksi musiikkia.³⁰³

Merkittävä puute aseman tehokkuudessa raporttien mukaan olivat kuunteluun liittyvät ongelmat, esimerkiksi lähetysten kuuluvuus oli raporttien mukaan vaihtelevaa: toisinaan lähetyksen asiat olivat ymmärrettävissä mutta toisinaan asioita ei välttämättä kuulunut ollenkaan. Toinen ongelma oli sopivien radioiden määrä. Joissakin maissa radiot olivat selvästi vähissä, puhumattakaan niistä radioista, jotka kykenivät vastaanottamaan lännen lähetyksiä. Tässä kuitenkin oli maakohtaisia eroja, esimerkiksi Tšekkoslovakiassa tämä VOA:n ongelma vaikuttaa olleen pienempi kuin monissa muissa esille tuomissani maissa. Lisäksi maaseudulla radionomistajien osuus oli vielä pienempi kuin kaupungeissa. Kuitenkin raporttien mukaan vaikuttaa siltä, että monet sopivien vastaanottimien omistajista kuuntelivat länsimaisia lähetyksiä. Kuten jo aiemmin totesin, yhden raportin mukaan radio oli paras keino saavuttaa itäblokin asukkaat.³⁰⁴

Mitä puolestaan tulee VOA:n suosioon verrattuna muihin länsimaisiin asemiin, asema näyttää olleen jokaisen maan kohdalla yksi suosituimmista esimerkiksi RFE:n ja BBC:n kanssa. Raporteissa sekä maiden välillä asemien keskinäinen suosituimmuusjärjestys vaihteli: joissakin esimerkiksi RFE:stä näytetään pitävän huomattavasti enemmän kuin VOA:sta ja joissakin VOA on suosituimpi. BBC näyttää kuitenkin melko yleisesti ottaen saaneen maineen objektiivisena asemana; VOA:n kohdalla tämä näkemys näyttää vaihtelevan. Joissakin raporteissa VOA:ta pidettiin luotettavana ja joissakin sitä oli pidetty liian propagandistisena. Eri asemien suosioiden ja sisällön lisäksi raporteissa oli tuotu esille se, milloin ihmiset yleisesti kuuntelivat asemia, ja tähänkin perustuen esille nousee ehdotuksia aseman parantamiseksi.

Yleisesti ottaen VOA:lla on raporttien mukaan jonkinlaista arvoa taistelussa kommunismia vastaan. Kuitenkin arviot sekä aseman vaikutuksen suuruudesta että aseman toimintakyvystä vaihtelevat eri tilanteissa, samoin kuin näkemykset aseman sisällön laadusta. Tietenkin tähän syynä ovat todennäköisesti se, että raporteissa nousee esille monilla eri kielellä eri maihin tuotettuja lähetyksiä ja raportit ovat eri vuosilta, joiden aikana esimerkiksi aseman kuuluvuus ja sisältö ovat vaihdelleet. Toisaalta tiedon saaminen itäblokin takaa oli kyseisenä aikana varmasti vaikeaa ja esimerkiksi loikkareilta tai muilta yksittäisiltä henkilöiltä kerättyyn tietoon ilmeisesti jouduttiin turvautumaan monissa tilanteissa, minkä takia on mahdollista, että eri raporttien välillä saattoi olla

---

³⁰³ Hixson 1998, 38.

³⁰⁴ Foreign broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A000600400007-4.

merkittäviä eroja. Luvun alussa myös mainitsin, että monien raporttien tietoa ei niiden itsensä mukaan ole arvioitu. Toisaalta pelkästään se, että raporteja on kerätty, osoittaa VOA:n ja kylmän sodan psykologisen taistelun jonkinasteisen arvon Yhdysvalloille.

3. Voice of American häiritseminen itäblokkissa ja tästä raportointi

3.1. Radion kuunteleminen ja kuuntelun häiritseminen itäblokin maissa

Aiemmassa luvussa käsittelin arkiston asiakirjoista esille tulleita näkemyksiä Voice of Americaa kohtaan. VOA:n kuuntelemiselle itäblokkissa oli kuitenkin monia erilaisia esteitä, vaikka asema olisikin ollut Yhdysvaltain hallinnossa olleiden henkilöiden mielestä merkittävä osa kylmää sotaa. Tässä luvussa käsittelen millaisia VOA:n tehokkuuteen vaikuttavia asioita itäblokkissa tehtiin ja miten nämä esteet tulevat esille eri asiakirjoissa. Millaisen kuvan nämä erilaiset raportoidut esteet antoivat radioaseman potentiaalisesta tehokkuudesta.

ja miten nämä eri esteet nousevat esille, miten nämä esteet tulevat esille arkistoon kerätyssä materiaalissa. Tulen keskittymään kolmeen eri toimintatapaan: miten radioiden voitiin pitää hallussa ja huoltaa itäblokin maissa, millaisia lakeja ja viranomaisten toimintatapoja länsimaisten asemien kuunteluun liittyi eri tavoin sekä mitä kommunistimaiden propaganda sanoi lähetysten kuuntelemisesta.

Arkistoon tallennettujen raporttien sisällön mukaan vaikuttaa siltä, että toisen maailmansodan aikana joissain eri itäblokkiin kuuluvissa maissa ihmisten hallussa olleiden radiovastaanottimien määrä väheni. Tähän syynä muun muassa Unkarissa oli vastaanottimien kerääminen natsien toimesta vuonna 1944. Tämän lisäksi Unkarissa myös neuvostoliittolaiset keräsivät radioita vuonna 1954. Kesäkuun 1952 raportin mukaan monia näistä vastaanottimista ei palautettu, vaikka radioiden omistajat saivat kuitenkin, jonka kanssa vastaanottimen olisi saanut takaisin.³⁰⁵ Heinäkuussa 1954 julkaistussa raportissa puolestaan mainitaan Neuvostoliitossa tapahtuneen myös radioiden keräämistä. Raportin mukaan tämän avulla pyrittiin estämään saksalaisen propagandan kuuntelu. Näistä radioista jotkut palautettiin sodan jälkeen.³⁰⁶ Stephen Lovellin mukaan Neuvostoliitossa takavarikoikoitiin langattomia vastaanottimia toisen maailmansodan aikana.³⁰⁷ Toisaalta Pitkäsen ja Sutisen mukaan ”Neuvostoliitossa oli toisen maailmansodan alla levitetty kansan keskuuteen halpoja radioita” ja sodan loputtua näillä vastaanottimilla kuunneltiin VOA:ta.³⁰⁸ En pysty sanomaan viittaako Pitkäsen ja Sutisen havainto eri asiaan kuin heinäkuun 1954 raportti mutta yleisesti ottaen vaikuttaa

³⁰⁵ Western broadcasts to Hungary 1952. CIA-RDP82-00047R000100460006-3.

³⁰⁶ Foreign broadcast listening 1954. CIA-RDP82-00047R000400550005-1.

³⁰⁷ Lovell 2015, 113.

³⁰⁸ Pitkänen ja Sutinen 2018, 160.

siltä, että toisella maailmansodalla oli ainakin joissakin maissa radioiden määrään negatiivinen vaikutus.

Eri raportit antavat erilaisia kuvia radioiden saatavuudesta ja ostamisesta itäblokin maissa. Vuoden 1953 raportit antavat vaikutelman, että Puolassa uusien yksityisen radioiden hankkiminen oli vaikeaa johtuen muun muassa niiden saatavuudesta ja hinnasta.³⁰⁹ Toisten raporttien mukaan esimerkiksi Romaniassa ja Albaniassa oli ainakin jossain vaiheessa ollut vaikeuksia ostaa radio.³¹⁰ Puddingtonin mukaan vuonna 1951 perustettu albaniankielinen RFE:n toiminta lakkautettiin kaksi vuotta myöhemmin ja yhtenä syynä tähän oli maassa olevien lyhytaaltovastaanottimien pieni määrä, mikä teki aseman vaikutusmahdollisuuksista hyvin pienen.³¹¹ Vuoden 1958 huhtikuussa julkaistussa raportissa aiheena oli Kazakstan, jossa raportin mukaan vain joillakin ihmisryhmillä oli mahdollisuus ostaa parhaita radioita.³¹² Kuitenkin esimerkiksi Tšekkoslovakiassa tai Latviassa vastaanottimia oli tarpeellisia määriä myynnissä.³¹³ Uusia radioita sai esimerkiksi Unkarissa valtion kaupoista.³¹⁴ Eri raporttien mukaan itäblokin maissa oli myös huomattavia määriä vanhoja radioita, esimerkiksi ennen toista maailmansotaa tehtyjä.³¹⁵ Ritterin mukaan vuoteen 1955 mennessä yksityisistä radioista oli tullut osa jokapäiväistä elämää sekä Itä-Keski-Euroopassa että monissa Neuvostoliiton osissa.³¹⁶ Kesäkuulle 1952 ajoitetussa raportissa sanotaan, että nämä ennen sotaa ja vuosina 1946–1947 valmistetut radiot kykenivät vastaanottamaan lyhytaaltolähetyksiä. Vuonna 1950 Unkarissa julkaistiin uusi radiomalli, joka oli halvempi kuin vanhemmat mallit. Tämän *Nepradio*-mallin kuitenkin oli raportin mukaan tarkoitus mahdollistaa vain *Budapest I* ja *II* kuuntelu mutta raportin mukaan se kuitenkin kykeni ottamaan vastaan lähetyksiä myös Frankfurtista. Raportin perusteella vaikuttaa siltä, että *Nepradiossa* ei

---

³⁰⁹ Reception of and attitudes towards foreign radio broadcasts 1953. CIA-RDP80-00809A000500140063-4. Merchant sailor's comments on foreign broadcasts to Poland: reception/contents 1953. CIA-RDP80-00809A000500190095-4. 1. Railroad lines 2. Radio sets and VOA broadcasts 3. Arms and ammunition production 1953. CIA-RDP80S01540R001800130001-3.

³¹⁰ 1. Types of radio receivers available 2. Listening to foreign broadcasts 3. Captive radio audiences 1953. CIA-RDP80-00810A000900550005-7. Miscellaneous information on Albania 1952. CIA-RDP82-00457R011600300001-3.

³¹¹ Puddington 2000, 38.

³¹² Reception of, and comments on, foreign broadcasts in Kazakh SSR, jamming, prices of radio receivers 1958. CIA-RDP80T00246A041600270001-0.

³¹³ Radio reception and equipment 1951. CIA-RDP83-00415R007500240005-7. 1. Listening to foreign broadcasts 2. Public loudspeaker systems 1953. CIA-RDP80-00810A001700820010-2. Reception of and reaction to local and foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006500180003-1.

³¹⁴ Western broadcasts to Hungary 1952. CIA-RDP82-00047R000100460006-3.

³¹⁵ 1. Railroad lines 2. Radio sets and VOA broadcasts 3. Arms and ammunition production 1953. CIA-RDP80S01540R001800130001-3. Slovak reaction to VOA broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A001400310007-5.

³¹⁶ Ritter 2013, 115.

ollut säädintä kanavan vaihtoon. Tämän raportin mukaan Unkarissa oli saatavilla myös halvempi *Moskva*-radio, joka kykeni ottamaan vastaan kaikkia kolmea aallonpituutta.³¹⁷ Pittaway mainitsee, että Nepradiolla kykeni helposti ottamaan vastaan lännen lähetyksiä.³¹⁸

Toin jo viime luvussa esille sopivien VOA:n kuunteluun sopivien vastaanottimien määrää mutta *Nepradion* kohdalla nousee esille yksi itäblokin maiden tavoista yrittää estää länsimaisten lähetysten kuuntelua. Näissä maissa nimittäin monissa tapauksissa ilmeisesti suosittiin itäblokkissa tehtyjä radioita,³¹⁹ joista raporttien mukaan ainakaan osalla ei ollut mahdollista kuunnella länsimaisia asemia. Muun muassa Romaniaa käsittelevät maaliskuun 1950 ja lokakuun 1952 raportit mainitsevat maassa olevien neuvostoliittolaisten radioiden, jotka kykenivät ottamaan vastaan lähetyksiä vain lyhyeltä matkalta, olevan halvempia kuin ulkomaalaisia lähetyksiä vastaanottamaan kykenevät radiot. Lisäksi neuvostoliittolainen *Pionir*-radio oli vuoden 1952 lokakuun raportin mukaan ainoa uusi maassa saatavilla oleva malli.³²⁰ Muissakin asiakirjoissa nousee esille havaintoja itäblokin radioista, joilla ei ollut mahdollista kuunnella VOA:ta, ja joilla ei voinut vaihtaa kanavaa vapaasti.³²¹ Esimerkiksi kesäkuussa 1951 julkaistun raportin mukaan Neuvostoliitossa radioinformaation virasto oli antanut ohjeistuksen, jonka mukaan muun muassa työ- ja puolueyhymien tiloissa tulisi ottaa käyttöön uusi *Volov-51*-malli, joka korvaisi muut vastaanottimet. Näillä radioilla voisi raportin mukaan kuunnella vain viraston lähettämää ohjelmaa. Raportin mukaan ohjeistuksen tarkoitus oli estää ihmisiä kuulemasta VOA:n ja RFE:n kaltaisia länsimaisia asemia.³²² Lisäksi Unkarin kohdalla esille nousevat julkisilla paikoilla olevat keskusjohtoiset radiot ja kaiuttimet, sekä pyrkimykset yleistää lähettimet joilla ei voinut kuunnella länsimaisia asemia.³²³ Muun muassa yhden raportin mukaan H'ersonissa vain 10 prosenttia radioista oli sopivia länsimaisten asemien kuunteluun.³²⁴ Näistä asioista huolimatta joissakin raporteissa

---

³¹⁷ Western broadcasts to Hungary 1952, 2. CIA-RDP82-00047R000100460006-3.

³¹⁸ Pittaway 2004, 99.

³¹⁹ Foreign radiobroadcasting reception potential in Albania 1954, 14-16. CIA-RDP79-01093A000400130001-0.

³²⁰ Reception of Voice of America and BBC broadcasts in Galati and Braila 1950. CIA-RDP82-00457R004400430006-7. Reception of Western broadcasts 1952. CIA-RDP82-00047R000200040010-3.

³²¹ OIR contribution to SE-38 'Soviet capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare' 1953. CIA-RDP79S01011A000900020002-7. Foreign radiobroadcasting reception potential in Hungary 1954, 20. CIA-RDP79-01093A000500010001-2. Western broadcasts to Hungary 1952. CIA-RDP82-00047R000100460006-3.

³²² Compulsory installation of Volkov-51 type radio sets. 1951. CIA-RDP80-00926A003800010004-7.

³²³ Western broadcasts to Hungary 1952. CIA-RDP82-00047R000100460006-3. Foreign radiobroadcasting reception potential in Hungary 1954, 24-26. CIA-RDP79-01093A000500010001-2.

³²⁴ Radios and radio listening in the USSR and the Soviet zone of Germany 1953. CIA-RDP80-00810A001200440009-1.

sanotaan, että myös lyhytaaltolähetyksiä vastaanottavia radioita oli joissakin maissa mahdollista hankkia.³²⁵ Maaliskuun 1953 raportin mukaan Tšekkoslovakiassa vain harvoilla perheillä ei ollut radiota ja näistä vastaanottimista 80 prosenttia kykeni ottamaan vastaan ulkomaalaisia lähetyksiä. Toisaalta tässä samassa raportissa tietolähde väittää, että hänen mielestään maassa näytti olleen pyrkimys korvata kaikki ulkomailla tehdyt radiot *Tesla*-radioilla.³²⁶ Simo Mikkonen mainitsee myös, että Neuvostoliitossa pyrittiin estämään ulkomaisten asemien kuuntelua muokkaamalla maahantuotuja vastaanottimia esimerkiksi poistamalla neuvostokäyttöön tarkoitetuista radioista osia, jonka myötä näillä radioilla ei voinut enää kuunnella ulkomaalaisia lähetyksiä. Mikkonen kuitenkin nostaa esille, että näitä poistettuja osia hävisi ja niitä päätyi tiskinalaiseen myyntiin.³²⁷ Tämän lisäksi Pawel Machcewicz mainitsee, että ainakin Puolassa ulkomaalaisten asemien kuuntelua ei voinut estää rajoittamalla vuoden 1954 valmistettujen radioiden vastaanottamia taajuuksia.³²⁸

Vanhojen radioiden korvaukseen liittyen huhtikuun 1953 raportin mukaan Romaniassa puolueen agentit olivat jopa ostaneet vanhoja radioita, jotta ne eivät päätyisi kansalaisten haltuun.³²⁹ Neuvostoliiton sähkömagneettisen sodankäynnin kykyjä käsittelevän OIR-nimisen tahon huhtikuun 1953 raportin mukaan puolestaan maassa oli tehty toimia lyhytaaltoja vastaanottavien radioiden määrään pienentämiseksi. Tätä oli tehty tarjoamalla enemmän radiosisältöä keskipitkille ja pitkille aalloille sekä langallisille vastaanottimille. Raportin mukaan kuitenkin täysi lyhytaaltovastaanottimien kielto olisi erittäin vaikeaa ja poistaisi Neuvostoliiton mahdollisuuden lähettää niiden kautta maan sisäisiä lähetyksiä.³³⁰ Hixson toteaa maan tehneen itsensä alttiiksi ulkomaisille lähetyksille investoidessaan huomattavasti lyhytaaltoihin. Tällä oli varmasti myös vaikutusta siihen, ettei lyhytaaltolähettämiä takavarikoitu.³³¹ Yleisesti ottaen vaikuttaa siltä, että ainakin osittain itäblokkissa pyrittiin saamaan ihmiset käyttämään vastaanottimia, joilla ei voisi kuunnella VOA:ta ja muita länsimaisia radiokanavia. Kuitenkaan täydellinen vastaanottimien eliminoiminen ei näytä olleen mahdollista.

---

³²⁵ 1. Listening to foreign broadcasts 2. Public loudspeaker systems 1953. CIA-RDP80-00810A001700820010-2. 1. Foreign radio broadcasts 2. Availability of radio sets 1953. CIA-RDP80-00810A001500280005-0.

³²⁶ Foreign broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A000600400007-4.

³²⁷ Mikkonen 2010, 781-782.

³²⁸ Machcewicz 2010, 174.

³²⁹ 1. Bucharest radio station 2. Control of radios 1953. CIA-RDP80-00810A000900930006-4.

³³⁰ OIR contribution to SE-38 'Soviet capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare' 1953, 9. CIA-RDP79S01011A000900020002-7.

³³¹ Hixson 1998, 33.

Raporttien mukaan vaikuttaa myös siltä, että vastaanottimien sijasta käytettiin myös paljon radiosysteemiin kiinnitettyjä kaiuttimia, joita oli sekä julkisilla paikoilla että yksityisissä asunnoissa. Magnúsdóttirin mukaan näillä johdollisilla vastaanottimilla voitiin vastaanottaa vain maan sisäisiä lähetyksiä. Toisaalta kuten jo yllä totesin, sopivien vastaanottimien määrä kasvoi 50-luvun kuluessa.³³² *Internet Freedom and Political Space* -kirjan luvun seitsemännessä luvussa todetaan Neuvostoliiton toimissa outoa olleen se, että huolimatta pyrkimyksistä estää länsimaisten asemien kuuntelua niin samaan aikaan tähän sopivia vastaanottimia tuotettiin paljon lisää. Tekstin mukaan ilmeisesti neuvostoliittolaisten kuluttajien kysyntä ohitti turvallisuushuolet.³³³ Näistä asioista huolimatta Mikkosen mukaan vuonna 1960 Neuvostoliitossa oli vielä enemmän langallisia kuin langattomia vastaanottimia.³³⁴ CIA:n vuoden 1954 lokakuun raportin mukaan ainakin Bulgariassa kaiuttimeen liittyvät verot olivat pienempiä kuin yksityiseen vastaanottimeen liittyvät ja tämä halpuus näyttää olleen yleisempää.³³⁵ Nämä kaiuttimet mainitaan myös esimerkiksi heinäkuussa 1953, kun niitä sanotaan olevan Puolassa etenkin kylissä palvelemissa koko yhteisöä.³³⁶ Tässäkin on mielestäni asioita, joilla voitaisiin pyrkiä saamaan ihmiset kuuntelemaan paikallisia asemia VOA:n kaltaisten asemien sijasta.

Yksi lähes kaikissa käyttämissäni raporteissa toistuva asia on velvollisuudet, jotka itäblokkissa kuuluivat radion omistamiseen. Käytännössä katsoen kaikkien raporttien käsittelemien maiden kohdalla henkilön tuli rekisteröidä ostamansa radio.³³⁷ Raporttien perusteella vaikuttaa siltä, että rangaistus tämän rekisteröimisen tekemättömyydestä oli esimerkiksi sakko ja vastaanottimen takavarikointi.³³⁸ Rekisteröinnin lisäksi radion omistamisesta oli maksettava veroa mutta eri raporttien välillä tästä verosta käytetään vaihtelevasti termejä *kuukausittainen* ja *vuosittainen*.³³⁹ Maaliskuun 1953 Neuvostoliittoa käsittelevän OIR:n raportin mukaan tätä rekisteröintiä ja lisenssin

---

³³² Magnúsdóttir 2018, 107.

³³³ Tkacheva, Schwartz, Libicki, Taylor, Martini ja Baxter 2013, 177.

³³⁴ Mikkonen 2010, 780-781.

³³⁵ Radio sets and reaction to foreign broadcasts 1954. CIA-RDP80-00810A005100700011-9. OIR contribution to SE-38 'Soviet capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare' 1953, 11. CIA-RDP79S01011A000900020002-7.

³³⁶ 1. Railroad lines 2. Radio sets and VOA broadcasts 3. Arms and ammunition production 1953. CIA-RDP80S01540R001800130001-3

³³⁷ Governmental reaction to foreign broadcast reception in Poland; farmer s black market activities 1950. CIA-RDP82-00457R006400720011-4. Radio reception 1950. CIA-RDP83-00415R004900050003-9. Reception of VOA broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A001300390008-7.

³³⁸ Western broadcasts to Hungary 1952. CIA-RDP82-00047R000100460006-3. Radio sets and reaction to foriegn broadcasts 1955. CIA-RDP80S01540R006400130009-4.

³³⁹ Western broadcasts to Hungary 1952. CIA-RDP82-00047R000100460006-3. 1. Radio information 2. Reaction to foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006600490006-3.

saamista ei käytetty radioiden kuuntelun rajoittamiseen. Toisaalta rekisteröinnin myötä viranomaiset tiesivät keillä oli vastaanotin, ja raportin mukaan tämä saattoi heikentää tahtoa kuunnella länsimaisia asemia.³⁴⁰ Myös vuoden 1954 lokakuussa julkaistun CIA:n raportin mukaan rekisteröinnin kautta tiedettiin keillä oli länsimaisten asemien kuunteluun sopivia radioita.³⁴¹ Vuoden 1950 huhtikuulta peräisin olevan Unkarin tilanne arvioivan raportin mukaan vahvemmille vastaanottimille ei annettu lupaa helposti.³⁴² Eli riippumatta rekisteröinnin ja veron pyrkimyksistä niiden avulla voitiin mahdollisesti tietää, keiden toimintaa oli kannattavaa tarkkailla. Toisaalta tähän liittyen voi kysyä, että kuinka paljon rekisteröimättömiä radioita itäblokissa oli.³⁴³ Lovellin mukaan vuonna 1947 Neuvostoliitossa kyseenalaistettiin se, että kannattiko rekisteröintimaksuja keräävää systeemiä säilyttää johtuen esimerkiksi ilmeisesti rekisteröimättömien radioiden suuresta määrästä.³⁴⁴

Radioiden saatavuuden lisäksi niiden korjaus ja varaosien saanti eri maissa vaikuttaa raporttien mukaan vaihdelleen huomattavasti. Kuitenkin yleisesti länsimaalaisiin radioihin oli joko lähes mahdotonta tai ainakin melko vaikeaa saada varaosia. Huhtikuun 1955 raportin mukaan Bulgariassa länsimaisiin vastaanottimiin varaosia sai vai pimeiltä markkinoilta toisin kuin itäblokissa tehtyihin radioihin.³⁴⁵ Sekä Puolaa että Bulgariaa käsittelevissä raporteissa mainitaan Philips-radiot, joilla vuoden 1954 elokuun raportin mukaan Bulgariassa kuunneltiin ulkomaalaisia lähetyksiä. Puolassa tähän oli syyskuun 1953 arvion mukaan mahdotonta saada varaosia. Bulgariassa noin vuotta myöhemmin kuitenkin arvioitiin, että tšekissä valmistetut varaosat kelpasivat näihin ja näitä osia oli hyvin saatavilla.³⁴⁶ Puolassa varaosien saanti yleisestikin vaikuttaa olleen vaikeaa³⁴⁷ ja tämän takia VOA:lle sopivien radioiden määrä oli vähenemässä.³⁴⁸ Bulgariassa helmikuun 1955 raportin perusteella oli saksalaisia radioita, jotka vastaanottivat kaikkia

---

³⁴⁰ OIR contribution to SE-38 'Soviet capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare' 1953, 12. CIA-RDP79S01011A000900020002-7.

³⁴¹ Foreign radiobroadcasting reception potential in the USSR 1954, 126. CIA-RDP79-01093A000700040008-0.

³⁴² Radio reception 1950. CIA-RDP83-00415R004900050003-9.

³⁴³ Governmental reaction to foreign broadcast reception in Poland; farmer s black market activities 1950. CIA-RDP82-00457R006400720011-4.

³⁴⁴ Lovell 2015, 145.

³⁴⁵ 1. Radio information 2. Reaction to foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006600490006-3.

³⁴⁶ Merchant sailor's comments on foreign broadcasts to Poland: reception/contents 1953. CIA-RDP80-00809A000500190095-4. Reception of foreign broadcasts in Sofia 1954. CIA-RDP80S01540R006000050012-3. Jälkimmäisessä raportissa nimi on kirjoitettu *Philipp*s mutta itse arvioin tämän viittaavan *Philips*-merkkiin

³⁴⁷ Reception of and attitudes towards foreign radio broadcasts 1953. CIA-RDP80-00809A000500140063-4.

³⁴⁸ 1. Railroad lines 2. Radio sets and VOA broadcasts 3. Arms and ammunition production 1953. CIA-RDP80S01540R001800130001-3.

kolmea aallonpituutta. Näihin ei kuitenkaan saanut varaosia ja muiden radioiden osat heikensivät vastaanottimen laatua.³⁴⁹ Myös Tšekkoslovakiassa vaikuttaa raporttien perusteella olleen tietynasteisia ongelmia varaosien määrissä ja korjausten laadussa.³⁵⁰ Toisaalta Kesäkuun 1952 Unkaria tarkastelevan raportin mukaan maassa korjaukset olivat mahdollisia ja yleensä halpoja. Kuitenkin radioputkien saannissa joihinkin malleihin oli ongelmia.³⁵¹ Lokakuun 1951 CIA:n raportti antaa puolestaan esimerkin siitä, että Liettuassa tapahtui varaosien takavarikointia.³⁵² On vaikea sanoa, että kuinka paljon nämä varaosien puutteet olivat peräisin pyrkimyksistä estää länsimaisten asemien kuuntelu. Mielestäni on uskottavaa arvioida, että ainakin osa vanhojen ja länsimaisten radioiden osien ilmeisestä puutteesta voisi joillakin asteella liittyä pyrkimyksiin saada itäblokkissa tehtyjä radioita kansalaisille ulkomaisten radioiden sijasta.

Sähkö ja sen aiheuttamat ongelmat radioiden kuuntelemisessa tulevat esille muutamissa raporteissa. Nimittäin yleisesti oli kyliä, joissa ei ollut sähköä,³⁵³ joten näissä asukkaiden oli käytettävä paristollisia radioita. Syyskuun 1953 raportin mukaan Bulgariassa ainakin jollakin alueella paristoja ei ollut helppoa saada ja niitä sai ostaa vain yhden joka kuudes kuukausi. Lisäksi myös näihin radioihin ei ilmeisesti ollut helppoa saada varaosia Bulgariassa.³⁵⁴ Lokakuun 1954 raportin mukaan Kaunasin ja Vilnan alueilla oli puolestaan huhtikuussa 1952 takavarikoitu kaikki pattereilla toimivat radiot.³⁵⁵ Eri raporttien mukaan viranomaiset myös käyttivät sähköä estääkseen ihmisiä kuulemasta muun muassa VOA:n lähetyksiä joko heikentämällä virtaan tai katkaisemalla sen ennen aseman lähetyksen alkua.³⁵⁶ Pittaway toteaa, että joissakin Unkarin kylissä sähkön puute oli este radion kuunteluun.³⁵⁷

Käytännössä katsoen kaikissa arkiston materiaalissa esiin nousseilla itäblokin valtioilla oli yksi yhteneväisyys suhtautumisessa länsimaisten asemien kuunteluun. Raporttien perusteella suurimaassa osassa niistä pääosin länsimaisten lähetyksen kuuntelu ei

---

³⁴⁹ Radio sets and reaction to foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80S01540R006400130009-4.

³⁵⁰ Effects of Voice of America broadcasts 1953. CIA-RDP82-00457R015300200002-2. Reception of and reaction to local and foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006500180003-1.

³⁵¹ Western broadcasts to Hungary 1952. CIA-RDP82-00047R000100460006-3.

³⁵² Soviet countermeasures to Voice of America Lithuanian broadcasts 1951. CIA-RDP83-00415R009200080002-9.

³⁵³ Radio listening in Lithuania 1952. CIA-RDP83-00415R012800020006-1.

³⁵⁴ 1. Radio information 2. Reaction to foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006600490006-3.

³⁵⁵ Foreign radiobroadcasting reception potential in the USSR 1954, 127. CIA-RDP79-01093A000700040008-0.

³⁵⁶ Governmental reaction to foreign broadcast reception in Poland; farmer s black market activities 1950. CIA-RDP82-00457R006400720011-4. Foreign radiobroadcasting reception potential in Albania 1954, 18. CIA-RDP79-01093A000400130001-0.

³⁵⁷ Pittaway 2004, 99.

nimittäin vaikuta olleen itsessään laitonta.³⁵⁸ Hixson sanoo kirjassaan, että Neuvostoliiton päätös olla kieltämättä kuuntelua johtui esimerkiksi uskosta kiellon olevan tunnustus lännen kulttuurin paremmuudesta ja lisäksi Neuvostoliitossa tiedettiin natsi-Saksassa harjoitettujen radiokieltojen toimimattomuudesta. Natsi-Saksassa ulkomaalaisten asemien kuuntelu oli kuolemanrangaistuksen uhalla laitonta mutta tästä huolimatta asemia kuunneltiin. Hixsonin mukaan Neuvostoliitossa kuuntelu ei ollut kiellettyä mutta se ei ollut suositeltua.³⁵⁹ Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut, etteikö kuuntelusta kiinnijäämisestä olisi ollut negatiivisia vaikutuksia kuuntelijalle. Pörsti sanookin, että eri itäblokin maissa kuuntelusta annettiin sekä sakkoja että vankeusrangaistuksia mutta hän ei kuitenkaan mainitse, tulivatko nämä suoraan kuuntelusta vai jostain toisesta asiasta.³⁶⁰ Ritter myös toteaa, että Willis Conoverin vuonna 1955 alkaneen Music USA -ohjelman ensimmäisen vuosikymmenen aikana länsimaisten asemien kuuntelua valvottiin vakoilijoiden toimesta. Erityisesti Unkarissa jazzin kuuntelu oli laitonta.³⁶¹

Raporteista nousee esille monia asioita, joiden avulla viranomaiset pyrkivät joko estämään kuuntelua tai ainakin pysäyttämään lähetysten sisällön leviämisen. Ensinnäkin raporteissa nousee usein esille, että länsimaisten lähetysten sisällön levittäminen saattoi olla rangaistavaa. Magnúsdóttir nostaa kirjassaan myös esille, että Neuvostoliitossa VOA:n lähetyksistä keskustelua voitiin pitää vastavallankumouksellisena toimintana ja täten lain mukaan rangaistavana.³⁶² Eri raporttien mukaan asioiden levittämisestä saattoi saada syytteen esimerkiksi neuvostovastaisen materiaalin levityksestä,³⁶³ sodanlietsojien propagandan edesauttamisesta³⁶⁴ tai valtionvastaisesta toiminnasta, joista rangaistiin. Tämän lisäksi huhtikuun 1953 raportin mukaan ainakin Tšekkoslovakiassa oli kiellettyä kuunnella lähetyksiä suuremmissa kuin kolmen henkilön ryhmissä.³⁶⁵ Kuitenkin toukokuussa 1955 todettiin, että maassa vain säännöllistä kuuntelua pidettiin vaarallisena.³⁶⁶ tammikuun 1953 raportissa sanotaankin, ettei Tšekkoslovakiassa lähetyksiä tarvitse kuunnella salassa. Toisaalta kuuntelijat olivat silti varovaisia, jotta he

---

³⁵⁸ Governmental reaction to foreign broadcast reception in Poland; farmer s black market activities 1950. CIA-RDP82-00457R006400720011-4. Radio reception 1950. CIA-RDP83-00415R004900050003-9. OIR contribution to SE-38 'Soviet capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare' 1950, 12-13. CIA-RDP79S01011A000900020002-7. Political attitudes and resistance 1955. CIA-RDP82-00046R000400430002-8.

³⁵⁹ Hixson 1998, 33-34.

³⁶⁰ Pörsti 2017, 93.

³⁶¹ Ritter 2013, 111 ja 116 (sivun viite 19).

³⁶² Magnúsdóttir 2018, 46.

³⁶³ Radio listening in Lithuania 1952. CIA-RDP83-00415R012800020006-1.

³⁶⁴ Foreign radiobroadcasting reception potential in Hungary 1954, 23. CIA-RDP79-01093A000500010001-2.

³⁶⁵ Foreign broadcasts 1953. DOC_0002962647.

³⁶⁶ Reception of and reaction to local and foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006500180003-1.

eivät vaikuttaisi kommunisminvastaiselta.³⁶⁷ Maassa kuitenkin armeijan henkilöstöä oli kielletty kuuntelemasta lähetyksiä kasarmeilla ja leirialueilla.³⁶⁸ Toukokuun 1954 raportin mukaan Puolassa puhumisenkaan itsessään ei ollut vaarallista, sillä viranomaiset luottivat lähetysten kuuluvuuden häirintää lakien ja poliisin sijasta. Toisaalta raportin mukaan lähetyksistä puhuminen ei ollut tapa.³⁶⁹ Machcewiczin mukaan Puolassa ryhdyttiin ankariin toimiin kuuntelua vastaan ja erityisesti ryhmissä kuuntelu oli suurempi huolenaihe. Tämän lisäksi maassa myös rankaistiin lähetysten tietojen levittämisestä. Machcewiz toteaa, että Puolassa vuosien 1950–1954 välillä noin 4400 ihmistä tuomittiin vihamielisen propagandan levittämisestä työleireille. Toisaalta siitä ei ole tietoa, kuinka monien syy tähän oli ulkomaisten lähetysten kuuntelu ja niihin liittyvien tietojen levittäminen.³⁷⁰

Yleisesti ottaen vaikuttaa siltä, että joidenkin itäblokin maiden viranomaiset pyrkivät kuuntelun laillisuudesta huolimatta puuttumaan ihmisten radionkuunteluun. Neuvostoliittoa ja maan Saksan vyöhykettä käsittelevässä toukokuun 1953 raportissa sanotaan, että kuuntelu oli *de facto* kiellettyä. Raportin mukaan kuuntelemisesta kiinnijääneet pidätetään ja he katoavat. Ilmeisesti heitä vastaan lavastettiin syytteet muista rikoksista.³⁷¹ Lokakuun 1954 raportin mukaan kuunteluun liittyvä asenne vaihteli Neuvostoliitossa alueittain ja esimerkiksi Moldovassa ja Virossa asenne oli tätä kohtaan jyrkempi.³⁷² Amir Weinerin mukaan Virossa viranomaiset olivatkin huolestuneita informaation hallinnan menetyksestä ja esimerkiksi VOA:n aiheuttamasta kilpailusta. Tämä tilanne johti muun muassa pyrkimykseen saada enemmän lyhyen matkan vastaanottimia käyttöön.³⁷³ Hixson mainitsee myös Neuvostoliiton kieltäneen radioamatöörejä ottamasta yhteyttä maan ulkopuolella oleviin henkilöihin.³⁷⁴

Yllä mainittujen asioiden lisäksi muun muassa Unkarissa säädettiin laki, jolla henkilön radionkuuntelun saattoi estää ja maaliskuun 1954 raportin mukaan maasta oli myös raportoitu, että jonkinlaisia kieltoja joidenkin asemien kuunteluun oli.³⁷⁵ Elokuussa 1953

---

³⁶⁷ Effects of Voice of America broadcasts 1953. CIA-RDP82-00457R015300200002-2.

³⁶⁸ Foreign broadcasts 1953. DOC_0002962647.

³⁶⁹ Foreign broadcast listening 1954. CIA-RDP82-00047R000400420003-7.

³⁷⁰ Machcewicz 2010, 174.

³⁷¹ Radios and radio listening in the USSR and the Soviet zone of Germany 1953. CIA-RDP80-00810A001200440009-1.

³⁷² Foreign radiobroadcasting reception potential in the USSR 1954, 126. CIA-RDP79-01093A000700040008-0.

³⁷³ Weiner 2010, 301.

³⁷⁴ Hixson 1998, 33.

³⁷⁵ Foreign radiobroadcasting reception potential in Hungary 1954, 23. CIA-RDP79-01093A000500010001-2.

julkaistun raportin mukaan Puolassa länsimaisia lähetyksiä kuunnelleen syyllistyessä johonkin rikokseen henkilön radio takavarikoitiin.³⁷⁶ Albaniasta sen sijaan helmikuussa 1954 todettiin, että vahvistamattomien raporttien mukaan länsimaisten asemien kuuntelusta oli tehty laitonta tammikuussa 1953. Kuuntelusta saisi raportin mukaan 5 – 20 vuotta vankeutta ja lisäksi henkilön omaisuus takavarikoitiin.³⁷⁷ Eri maissa siis on käytetty erilaisia tapoja estää asemien kuten VOA:n kuuntelua riippumatta siitä oliko kuuntelu virallisesti laillista tai ei.

Raporttien perusteella mielestäni vaikuttaa siltä, että Romaniassa toiminta kuuntelun estämiseksi oli kovinta ja myös hyvin kattavaa. Vaikka myöhemmässä raportissa sanotaan, ettei kuuntelu ole kiellettyä,³⁷⁸ niin muun muassa maaliskuun 1950 raportissa mainitaan ihmisten kuuntelevan lähetyksiä salassa vankeusrangaistuksen pelossa.³⁷⁹ Lokakuussa 1952 myös sanotaan, että kuuntelu on kiellettyä. Toisaalta tämä saattaa aiemman mainitsemani raportin tavoin tarkoittaa *de facto* kiellettyä.³⁸⁰ Tähän viittaa myös se, että huhtikuun 1953 raportin mukaan kuuntelusta kiinnijääneet päätyivät turvallisuusjoukkojen mustalle listalle ja esimerkiksi menettivät työnsä tai joutuivat pidätetyksi jostain toisesta syystä.³⁸¹ Näiden asioiden lisäksi eri raporteissa mainitaan, että radioita oli takavarikoitu kuuntelun estämiseksi³⁸² ja että länsimaisten lähetysten kuuntelijat paljastaville luvattiin palkkio.³⁸³ Kommunistipuolueen ja virkavallan vakoojat toimivat myös kuuntelijoiden selvittämisessä ja vuoden 1952 lokakuun raportin mukaan he keskustelivat radio-ohjelmista ihmisten kanssa selvittääkseen, olivatko he kuunnelleet romanialaisia lähetyksiä. Tätä tehtiin erityisesti kaupungeissa, jotka olivat kauempana Bukarestista ja joissa VOA kuului paremmin.³⁸⁴ Huhtikuussa 1954 puolestaan raportointiin, että vakoojat olivat asuntoloissa seuranneet naapureidensa radionkäyttöä.³⁸⁵

Pelottelu nousee myös raporteissa esille yhdeksi keinoksi vähentää ihmisten tahtoa kuunnella ulkomaalaisia radioasemia ja helmikuun 1954 Albanian raportissa tämä

---

³⁷⁶ Reception of and attitudes towards foreign radio broadcasts 1953. CIA-RDP80-00809A000500140063-4.

³⁷⁷ Foreign radiobroadcasting reception potential in Albania 1954, 17. CIA-RDP79-01093A000400130001-0.

³⁷⁸ Radio listening habits 1954. CIA-RDP82-00046R000300340020-9.

³⁷⁹ Reception of Voice of America and BBC broadcasts in Galati and Braila 1950. CIA-RDP82-00457R004400430006-7.

³⁸⁰ Reception of Western broadcasts 1952. CIA-RDP82-00047R000200040010-3.

³⁸¹ 1. Types of radio receivers available 2. Listening to foreign broadcasts 3. Captive radio audiences 1953. CIA-RDP80-00810A000900550005-7.

³⁸² Radio listening restrictions 1953. CIA-RDP82-00457R010000330007-1.

³⁸³ 1. Bucharest radio station 2. Control of radios 1953. CIA-RDP80-00810A000900930006-4.

³⁸⁴ Soviet efforts to combat Voice of America 1952. CIA-RDP82-00457R014700070004-2.

³⁸⁵ Radio listening habits 1954. CIA-RDP82-00046R000300340020-9.

sanotaan suoraan.³⁸⁶ Lokakuussa vuonna 1951 julkaistun, Liettuaa käsittelevän raportin mukaan pääministeri Gedvilas oli julistanut, että länsimaisia lähetyksiä kuuntelevat olivat vieraan vallan agentteja ja maanpettureita.³⁸⁷ Raporttien joukosta esiintyy myös havaintoja, joiden mukaan kuuntelijoiksi tiedetyt joutuivat epäluotettavien henkilöiden listalle³⁸⁸ ja he saattoivat joutua valvonnan kohteeksi.³⁸⁹ Seuraamuksien ja syytösten pelko saattoi myös vaikuttaa ihmisten haluun kuunnella lähetyksiä tai ainakin tapaan tehdä tätä.³⁹⁰ Esimerkiksi toukokuun 1955 raportin perusteella Tšekkoslovakiassa monet eivät käyttäneet antennia, joka olisi helpottanut länsimaisten lähetysten, sillä tämä olisi ollut kuuntelun merkki.³⁹¹ Toisaalta pelottelusta huolimatta monet jatkoivat kuuntelemista.³⁹²

Kaikista näistä eri itäblokin tekemistä toimista huolimatta raporttien mukaan vaikuttaa siltä, ettei suoraa tai laajaa kampanjaa kuuntelun estämiseksi ainakaan Neuvostoliitossa ollut. Neuvostoliittoa käsittelevässä OIR:n huhtikuun 1953 raportissa kuitenkin arvioidaan, että tämä oli mahdollinen uhka.³⁹³ CIA:n joulukuun 1952 raportissa puolestaan mainitaan, ettei kotitarkastusten tapahtumisesta Liettuasta ollut tietoa.³⁹⁴ Unkarin kohdalla kesäkuussa 1952 nostetaan esille sisäministeriön määräys, jonka mukaan ministeriöllä oli valtaa estää sekä yksityinen että ryhmissä tapahtuva ulkomaalaisten lähetysten kuuntelu. Raportin mukaan rekisteröinnin takia kuuntelemisen estäminen ei olisi ollut vaikeaa mutta tätä määräystä ei ollut pantu toimeen.³⁹⁵ Myöskään takavarikointi ei näytä olleen kovinkaan laajaa. Neuvostoliitto teki tätä toisen maailmansodan aikana mutta OIR:n huhtikuun 1953 raportti ei usko viranomaisen takavarikoivan lyhytaaltovastaanottimia ilman uuden sodan syttymistä.³⁹⁶ Hixsonin mukaan maassa ei kylmän sodan alettua tapahtunut yleistä vastaanottimien

---

³⁸⁶ Foreign radiobroadcasting reception potential in Albania 1954, 17. CIA-RDP79-01093A000400130001-0.

³⁸⁷ Soviet countermeasures to Voice of America Lithuanian broadcasts 1951. CIA-RDP83-00415R009200080002-9.

³⁸⁸ 1. Foreign radio broadcasts 2. Availability of radio sets 1953. CIA-RDP80-00810A001500280005-0. Governmental reaction to foreign broadcast reception in Poland; Farmer s black market activities 1950. CIA-RDP82-00457R006400720011-4.

³⁸⁹ 1. Listening to foreign broadcasts 2. Public loudspeaker systems 1953. CIA-RDP80-00810A001700820010-2.

³⁹⁰ Radio sets and reaction to foriegn broadcasts 1955. CIA-RDP80S01540R006400130009-4.

³⁹¹ Reception of and reaction to local and foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80-00810A006500180003-1.

³⁹² Miscellaneous economic political and sociological information 1955. CIA-RDP80-00810A006500350008-7.

³⁹³ OIR contribution TO SE-38 'Soviet capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare' 1953, 12-13. CIA-RDP79S01011A000900020002-7.

³⁹⁴ Radio listening in Lithuania 1952. CIA-RDP83-00415R012800020006-1.

³⁹⁵ Western broadcasts to Hungary 1952, 1. CIA-RDP82-00047R000100460006-3.

³⁹⁶ OIR contribution TO SE-38 'Soviet capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare' 1953, 12-13. CIA-RDP79S01011A000900020002-7.

takavarikkoa.³⁹⁷ Albaniassa ei myöskään tapahtunut yleistä takavarikointia helmikuun 1954 raportin mukaan³⁹⁸ mutta huhtikuussa 1958 mainitaan, että Kazakstanissa on muutamissa tapauksissa takavarikoitu radioita.³⁹⁹

Radioiden määrän ja tyyppin hallinnan sekä kuuntelijoiden rankaisemisen ohella propaganda oli yksi itäblokin viranomaisten keinoista, joilla pyrittiin vähentämään VOA:n ja muiden länsimaisten asemien kuuntelua. Arkiston asiakirjojen joukosta nouseekin esille tämän mainitsemia raportteja. Niissä mainitaan myös, että eri maissa VOA:n ja muiden asemien kuuntelua vastustettiin merkittävällä määrällä propagandaa, minkä tarkoitus oli heikentää asemien uskottavuutta.⁴⁰⁰

Joulukuussa vuonna 1949 julkaistiin raportti, jossa käytiin läpi itäblokin median VOA:han ja BBC:hen kohdistuneita hyökkäyksiä. Näitä hyökkäyksiä, joissa aseman nimi mainittiin, oli ollut marraskuussa 21. Näistä VOA:ta käsitteli 15 ja nämä hyökkäykset tulivat Unkarista, Puolasta, Tšekkoslovakiasta, Bulgariasta ja Romaniasta. Raportin mukaan VOA:n ja BBC:n kohtelu erosi siinä, että BBC:n kohdalla nämä olivat jollain asteella perusteltuja vastaväitteitä BBC:n väitettyihin virheisiin. VOA:n kohdalla puheet sen sijaan olivat hyvin ankaria ja hyökkäviä. Yleensä ottaen nämä vastaukset kohdistuivat lähetyksiin, joissa aiheena olivat olleet jonkun itäblokin maan sisäiset asiat. VOA:n oli väitetty olevan epärehellinen asema, joka keksii tarinoita ja levittää huhuja. Puolan radiossa käsiteltiin artikkeli nimeltä *Voice of America Goebbels*.⁴⁰¹ Kiinnostavaa tässä VOA:n liittäminen natseihin on mielestäni se, että Hixson sanoo VOA:n propagandan yleisenä aiheena olleen vuoden 1939 Neuvostoliiton ja natsi-Saksan välinen hyökkäämättömyyssopimus.⁴⁰² Molemmilla kylmän sodan puolilla propagandaan kuului siis ilmeisesti vastakkaisen osapuolen yhdistäminen natseihin.

Kaksi monissa eri raporteissa esille tullutta propagandaviestiä VOA:sta olivat väitteet, että asema oli imperialistista propagandaa ja kapitalismin hallitsema. Jo mainitsemassani joulukuun 1949 raportissa itäblokin mediassa VOA:ta oli väitetty imperialistiseksi

---

³⁹⁷ Hixson 1998, 33.

³⁹⁸ Foreign radiobroadcasting reception potential in Albania 1954, 4. CIA-RDP79-01093A000400130001-0.

³⁹⁹ Reception of, and comments on, foreign broadcasts in Kazakh SSR, jamming, Prices of radio receivers 1958, 4. CIA-RDP80T00246A041600270001-0.

⁴⁰⁰ Soviet countermeasures to Voice of America Lithuanian broadcasts 1951. CIA-RDP83-00415R009200080002-9. OIR contribution to SE-38 'Soviet capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare' 1953, 13-14. CIA-RDP79S01011A000900020002-7. Reception of and attitudes towards foreign radio broadcasts 1953. CIA-RDP80-00809A000500140063-4.

⁴⁰¹ Satellite radio reactions to Voice of America and BBC 1949. CIA-RDP78-04864A000100100005-4.

⁴⁰² Hixson 1998, 41.

propagandaksi ja ”Amerikan kapitalistien ääneksi” Amerikan ihmisten sijasta.⁴⁰³ Vuotta myöhemmin Bulgariassa käytettiin nimitystä ”Voice of Dollar”⁴⁰⁴ ja muun muassa Liettuaa lokakuussa 1951 ja Neuvostoliittoa vuoden 1953 huhtikuussa käsittelevissä raporteissa tuodaan esille nämä kaksi väitettä. VOA oli jälkimmäisen raportin mukaan Wall Streetin hallussa.⁴⁰⁵ Nemecekin mukaan asemaa oli näiden lisäksi kutsuttu myös nimillä ”The Voice of Wall Street”, ”A False Voice”, ”America’s Radio Octopus” ja ”The Scum of the Earth”.⁴⁰⁶

Alex Inkeles väittää tekstissään *The Soviet Attack on the Voice of America: A Case Study in Propaganda Warfare* siihenastisen neuvostoliittolaisen VOA-vastaisen propagandan olevan enemmän negatiivisen kuvan antamista Yhdysvalloista kuin VOA:n väitteiden kumoamista.⁴⁰⁷ Myös Hixsonin kirjassa on samanlaisia havaintoja, kun hänen mukaansa Neuvostoliiton propagandassa VOA kuvattiin ”epätoivoisena lännen vastauksena USA:n ulkopolitiikan epäonnistumiselle ja valtion kansainvälisten asioiden vaikutuksen heikkenemiselle”. Esille nostettiin kuinka asema ei tuonut esille maan ”taloudellista kriisiä ja miljoonien työttömyyttä”, jotka propagandan mukaan kuuluivat kapitalismiin.⁴⁰⁸ Yllä mainitsemisani esimerkeissä tällainen vastaustapa näyttää tulevan esille, kun VOA:n rehellisyyttä ja motiiveja kyseenalaistettiin vahvasti. VOA pyrittiin näyttämään Neuvostoliiton propagandassa ”moraalisesti tuomittavana” Nemecekin mielestä.⁴⁰⁹ Lisäksi vuoden 1953 huhtikuun OIR:n raportissa todetaan, ettei Neuvostoliitossa ollut järjestetty kampanjaa kaikkien lännen radioiden uutisten kumoamiseksi.⁴¹⁰

Joulukuun 1950 raportissa myös mainitaan tämä VOA:n ja Yhdysvaltojen negatiivinen kuvaaminen, kun bulgarialaisen median mukaan VOA ei koskaan maininnut maassa vallassa olleita rasistisia oppeja ja massalynkkauksia. Tällä kyseenalaistettiin Yhdysvaltain oikeutta kritisoida Bulgariaa ihmisten oikeuksiin ja vapauksiin liittyvissä asioissa.⁴¹¹ Hixson sanoo Yhdysvaltain rasismin ja epätasa-arvon olleen yksi

---

⁴⁰³ Satellite radio reactions to Voice of America and BBC 1949. CIA-RDP78-04864A000100100005-4.

⁴⁰⁴ Sofia play satirizes US elections; hit UN accusations 1950. CIA-RDP80-00809A000600370075-8.

⁴⁰⁵ Soviet countermeasures to Voice of America Lithuanian broadcasts 1951. CIA-RDP83-00415R009200080002-9. OIR contribution to SE-38 'Soviet capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare' 1953, 13-14. CIA-RDP79S01011A000900020002-7.

⁴⁰⁶ Nemecek 1984, 96.

⁴⁰⁷ Inkeles 1953, 320.

⁴⁰⁸ Hixson 1998, 50.

⁴⁰⁹ Nemecek 1984, 96-97.

⁴¹⁰ OIR contribution to SE-38 'Soviet capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare' 1953, 13-14. CIA-RDP79S01011A000900020002-7.

⁴¹¹ Sofia play satirizes US elections; Hit UN accusations 1950. CIA-RDP80-00809A000600370075-8.

neuvostopropagandan yleisistä aiheista.⁴¹² Raporttien perusteella VOA:n siis liitettiin itäblokin propagandassa samankaltaisia asioita kuin Yhdysvaltoihin yleisesti.

Bulgariaa käsittelevässä, vuoden 1955 helmikuun raportissa mainitaan, miten länsimaisia lähetyksiä kuuntelevia kuvattiin. Raportin mukaan paikalliset viranomaiset pilkkasivat heitä seinälehtien ja radion kautta, esimerkiksi piirroskuvilla.⁴¹³ Huhtikuun 1953 OIR:n raportissa puolestaan väitetään, että ulkomaisiin radioasemiin kohdistettujen propagandahyökkäysten kautta voitiin myös pelotella näiden asemien kuuntelijoita.⁴¹⁴ Propagandan kautta siis ilmeisesti pyrittiin VOA:n negatiivisten kuvausten lisäksi myös kuvaamaan aseman kuuntelijoita negatiivisesti.

Itäblokin maissa tehtiin CIA:n arkistosta vapaasti saatavilla olevien asiakirjojen perusteella huomattavasti toimia sen eteen, että maiden asukkaat eivät olisi kuunnelleet VOA:ta ja muita samankaltaisia ulkomaalaisia radioasemia. Myös Magnúsdóttir mainitsee, että Neuvostoliiton viranomaiset pyrkivät tekemään kaiken mahdollisen VOA:n hallitsemiseksi ja torjumiseksi.⁴¹⁵ Oli kyseessä sitten rajoitukset liittyen radioiden hankintaa, käyttöön tai korjaukseen. Vaikuttaa esimerkiksi siltä, että ainakin joissain itäblokin maissa tartuttiin mihin tahansa syyhyn, jotta länsimaisten asemien kuuntelijoita olisi voinut rangaista. Tämän lisäksi maiden propagandoissa VOA:ta kuvattiin valheelliseksi ja pahantahtoiseksi kapitalististen imperialistien propagandaksi. Tämä propaganda kuitenkin vaikuttaa keskittyneen enemmän Yhdysvaltojen ja lännen negatiivisiin kuvauksiin kuin itse VOA:n sisällön kiistämiseen. Kuitenkin näiden kaikkien toimien jälkeenkin itäblokin maissa oli ihmisiä, jotka kuuntelivat länsimaisia radioasemia. Lisäksi eri maiden välillä vaikuttaa raporttien mukaan olleen eroja toimien välillä, esimerkiksi Romanian ja Tšekkoslovakiain välillä.

Huolimatta näistä toimista vaikuttaa siltä, ettei monissa itäblokin ryhdytty jyrkimpiin mahdollisiin toimiin, kuten länsimaisten asemien kuunteluun sopivien radioiden laajaan takavarikointiin ja asemien kuuntelun suoraan kieltoon. Synä näihin päätöksiin vaikuttavat olleen Neuvostoliiton oma lyhytaaltojen käyttö lähetyksissä ja toimien mahdolliset imagolliset tappiot Neuvostoliitolle ja itäblokille. Toimethan olisivat voineet antaa kuvan siitä, että lännen kulttuuri oli itäblokin kulttuuria parempi ja lisäksi toimet saattoivat aiheuttaa negatiivisia tunteita itäblokin asukkaissa. Toisaalta joidenkin maiden

---

⁴¹² Hixson 1998, 129.

⁴¹³ Radio sets and reaction to foreign broadcasts 1955. CIA-RDP80S01540R006400130009-4.

⁴¹⁴ OIR contribution TO SE-38 'Soviet capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare' 1953, 14. CIA-RDP79S01011A000900020002-7.

⁴¹⁵ Magnúsdóttir 2018, 38.

kohdalta vaikuttaa siltä, että kuuntelulle asetettiin jonkinlaisia kieltoja, esimerkiksi Unkarissa

Tässä osassa käsittelemäni asiat tulivat hyvin laajalti esille CIA:n arkistossa. Tämä antaa mielestäni kuvan siitä, että radiotoimintaa pidettiin osana kylmän sodan ideologista taistelua ja tämän vuoksi oli merkittävää kerätä tietoa itäblokin ihmisten mahdollisuuksista kuunnella radioita. Aiemmin olen nostanut esille joissakin asiakirjoissa esille nousseen ajatuksen, että radio oli ainakin tämän tutkielman käsittelemällä aikavälillä paras keino saavuttaa itäblokin ihmiset ja mielestäni tämä tiedonkeruu tukee hallinnon henkilöiden uskoa tähän väitteeseen.

3.2. VOA:n lähetysten häirintä itäblokissa ja häirinnän ohittaminen

Itäblokissa käytettiin siis monia erilaisia keinoja estää VOA:n kuuntelemista ja aseman lähetyksiin liittyvien tietojen levittämistä. Yleisesti ottaen vaikuttaa siltä, että VOA:n ja muiden länsimaisten radioasemien häirintä oli yksi itäblokin maiden parhaimmista tavoista estää näiden maiden asukkaita kuunnella näitä asemia. Hixsonin mukaan tällainen häirintä tapahtuu lähettämällä signaalia vähän eri aallonpituudella kuin häirittävä lähetyks. Tämä aiheutti hyvin korkeaa vinkuvaa ääntä, joka peitti alkuperäisen lähetyksen.⁴¹⁶ CIA:n arkistosta löytyy huomattavasti materiaalia tähän VOA:n ja muiden asemien häirintään liittyen ja tässä luvun tuon esille, miten häirintä nousee arkistossa esille. Miten eri asiakirjoista nousee esille häirinnän tehokkuus ja millaisia keskusteluja arkiston asiakirjoja tuottaneissa hallinnon elimissä oli häirintään liittyen? Tämän lisäksi käsittelem myös, miten asiakirjoissa esiintyneissä hallinnon tahoilla nousi esille ajatuksia itäblokin häirinnän kiertämisestä ja millaisia toimia tehtiin tämän eteen.

Talvella 1948 Neuvostoliitto alkoi häiritsemään VOA:n lähetysten kuuluvuutta itäblokissa.⁴¹⁷ Tämä nousee esille arkiston sisällössä kahdessa vuoden 1948 maaliskuussa julkaistussa tekstissä, jotka keskittyvät ulkoministeriön tapaamiseen asiaan liittyen. Ensimmäisessä näistä kerrotaan tämän tapaamisen tulosta ja että paikalla olisi muun muassa armeijan, laivaston ja liittovaltion kommunikaatiokomission (FCC) edustaja.⁴¹⁸ Toisessa asiakirjassa kerrotaan tästä tapaamisesta ja sen tuloksista. Tapaamisen aiheina olivat esimerkiksi mitä tietoa häirinnästä oli, oliko häirintä tarkoituksella tehtyä, pitäisikö

---

⁴¹⁶ Hixson 1998, 34.

⁴¹⁷ Pörsti 2017, 94.

⁴¹⁸ State Department conference on Soviet jamming of Voice of America broadcasts 1948. CIA-RDP78-03097A000200010274-1.

tähän vastata ja millaisia diplomaattisia toimia olisi tehtävä. Tapaamisen päätöksiin kuului muun muassa, että eri osallistuvien osastojen tiedot häirinnästä olivat siitä samaa mieltä ja häirintä vaikuttaa olevan tarkoituksellista. Vastatoimiin ei tapaamisen päätöksissä ryhdytty, että häirintäsota ei alkaisi mutta Yhdysvaltojen Moskovan edustajaa päätettiin ohjeistaa ottamaan asia esille. Asiakirjassa mainitaan laivaston radion tietojen viittaavan siihen, että häirintäsignaalit tulivat noin sadan mailin säteeltä Habarovskista. Tapaamisessa myös mainittiin, ettei kansainvälisiä lakeja häirinnän kieltämiseksi ollut.⁴¹⁹ Hixsonin mukaan Yhdysvallat kuitenkin valitti asiasta Kansainväliselle telekommunikaatiounionille, jonka sopimuksia häirintä rikkoi. Tämä johti Neuvostoliiton häirinnän kansainvälisen tuomitsemisen.⁴²⁰ Muutamissa vuoden 1949 asiakirjoissa puolestaan mainitaan häirinnän voimistumisesta. Hixsonin mukaan Neuvostoliitto lisäsi tätä kylmän sodan kiristyessä Berliinin saarron myötä⁴²¹ ja toukokuussa 1949 julkaistussa CIA:n viikoittaisessa tiivistelmässä sanotaankin, että vahvistunut häirintä näytti osuneen yhteen Berliinin saarron lopettamisen kanssa.⁴²² Heilin mukaan häirinnän laajentuessa vuosien 1948 ja 1949 aikana VOA:n lähetyksen sävy alkoi myös koventua.⁴²³

Toukokuussa julkaistussa 1949 asiakirjassa mainitaan häirintään liittyvästä analyysistä. Tämän analyysin tulisi selvittää häirintää liittyviä poliittisia, esimerkiksi Yhdysvaltain Moskovan lähetystön reaktio tähän, teknisiä kuten häirinnän tekniikoita ja häirinnän vaikutukset sekä VOA:n lähetyksiin että Neuvostoliiton sisäiseen kommunikointiin, ja psykologisia asioita.⁴²⁴ Arkistosta löytyy myös saman vuoden heinäkuussa ulkoministeri Dean Achesonin Hillenkoetterille lähettämä kirje. Kirjeen aihe oli julkisten suhteiden apulaisulkoministerin pitämä tapaaminen. Tässä tapaamisessa olivat mukana armeija, laivasto, ilmavoimat ja CIA. Kirjeen mukaan ”perusongelma oli kaiken mahdollisen tiedon turvaaminen liittyen Neuvostoliiton häirintäoperaatioihin ja -tekniikoihin Yhdysvaltain osastojen ja virastojen tilojen koordinoitun käytön myötä”. Tapaamisessa sovittiin siitä, että tämänlaisen tiedon keräys oli NSC-4:n määräysten mukaan pääosin CIA:n tehtävä.⁴²⁵ Cullin mukaan NSC-4 antoi CIA:lle tehtäväksi salaisten psykologisten operaatioiden tekemisen, joiden kautta voitiin torjua Neuvostoliiton toimia.⁴²⁶ Myös

---

⁴¹⁹ State Department meeting on the jamming of the Voice OF America broadcasts in the Russian language beamed to the Far East 1948. CIA-RDP78-03097A000200010310-0.

⁴²⁰ Hixson 1998, 34.

⁴²¹ Hixson 1998, 33.

⁴²² Weekly Summary Number 51 1949, 12. CIA-RDP78-01617A002200040001-2.

⁴²³ Heil Jr. 2003, 49.

⁴²⁴ Soviet Efforts to Jam Voice of America Broadcasts 1949. CIA-RDP78-01617A000500180001-3.

⁴²⁵ My dear admiral Hillenkoetter: 1949. CIA-RDP79-01143A000400070025-5. Weiner 2008, 41.

⁴²⁶ Cull 2008, 42.

Krugler nostaa CIA:n merkityksen tiedustelussa, sillä Hillenkoetterille heinäkuussa 1949 lähetetyssä kirjeessä todettiin, että CIA oli ottanut vastuun toimittaa ulkoministeriölle erityistä teknistä informaatiota.⁴²⁷ Acheson sanoi kirjeessä arvostavansa CIA:n yhteistyötä asiassa ja pitävänsä sitä tärkeänä.⁴²⁸

Hillenkoetter puolestaan lähetti lokakuussa 1949 kirjeen Howland H. Sargeantille. Kirjeen mukaan häirinnästä ei kirjoitushetkellä onnistuttu saamaan muuta kuin vain perusinformaatiota. Pohjois-Amerikasta lähtevillä signaaleilla ei ollut kirjeen mukaan juurikaan mahdollisuuksia häirintää vastaan johtuen suurista etäisyyksistä. Lähemmäksi sijoitetulla lähettimillä olisi parempi todennäköisyys tähän mutta kirjeen mukaan suuria parannuksia häirinnän ohittamiseen liittyvissä asioissa, jotka liittyivät lähettimiin, ei ollut tulossa kyseisen hetken tilanteen vuoksi. Kirjeessä nostetaan esille myös häirintään liittyvän tiedon kerääminen mutta Hillenkoetterin mukaan tällaisen tiedon hyödyllisyys vaihteli. Neuvostoliiton häirintäohjelmaa kuvataan kirjeessä myös hyvin organisoinnaksi.⁴²⁹

CIA:n arkistosta löytyy monia asiakirjoja, joiden aiheena on tiedon kerääminen liittyen Neuvostoliiton radiohäirintään. Kesäkuussa 1949 julkaistussa edistysraportissa mainitaan ulkoministeriön pyynnöstä tehty tutkimus, jossa selvitettiin VOA:n vahvistuneen häirinnän ”levittäytyminen, ominaisuudet ja tehokkuus”. Tarkkailuja tehtiin Kyproksella ja Havaijilla ja raportin mukaan nämä auttavat ministeriötä selvittämään paremmin häiritsemien sijainnin ja tehokkuuden.⁴³⁰ Toisaalta Hillenkoetterin kirjeen mukaan tällaisten asioiden selvittäminen ei mahdollistaisi Neuvostoliiton häirintäohjelmaa vastaan taistelun.⁴³¹ Tammikuun 1953 IAC: ulkomaisen tiedustelun raportissa mainitaan, että itäblokin häirintää seurataan rakentamalla ja järjestämällä uusia tarkkailusysteemejä. Tähän liittyen oltiin raportin kirjoitushetkellä aloittamassa pilottioperaatiota muutamalla asemalla, mutta raportin mukaan riittävän tiedon saanti odottaa ohjelman laajentumista.⁴³²

Arkiston asiakirjoissa nousee esille myös huoli Neuvostoliiton häirintäsystemien potentiaalisesta laajemmasta käytöstä. Toukokuun 1949 CIA:n tiivistelmässä häirinnän

---

⁴²⁷ Krugler 2000, 109

⁴²⁸ My dear admiral Hillenkoetter: 1949. CIA-RDP79-01143A000400070025-5.

⁴²⁹ Letter to Mr. Howland H. Sargeant from R. H. Hillenkoetter 1949. CIA-RDP80R01731R001300250007-8.

⁴³⁰ Progress report for May 1949 1949, 1. CIA-RDP83-00586R000300060034-8.

⁴³¹ Letter to Mr. Howland H. Sargeant from R. H. Hillenkoetter 1949. CIA-RDP80R01731R001300250007-8.

⁴³² Foreign intelligence programs 1953, 13. CIA-RDP80R01731R003500110004-2.

arvioitiin olevan sodan syttyessä potentiaalinen ase lännen kommunikaatiota vastaan.⁴³³ CIA:n helmikuussa vuonna 1950 julkaistussa tiedustelumuongissa aiheena puolestaan on Neuvostoliiton uudet aseet. Tässä raportissa, jossa mainitaan muun muassa atomipommit ja kemialliset aseet, nostetaan esille radiohäirintä, joka on raportin mukaan lähes kokonaan rajoittunut VOA:n lähetyksiin. Neuvostoliitto voisi käyttää tätä kokemusta ja täten tehdä häirinnästä laajemman uhan radiokommunikoinnille.⁴³⁴ Yhden päivämäärättömän raportin mukaan VOA:sta voisi mahdollisen sodan aikana muodostua turvallisuusriski Yhdysvalloille, sillä asema voisi paljastaa etuajassa maan radiohäirinnän ohittamiseen liittyvät kyvyt.⁴³⁵ Krugler mainitsee, että Yhdysvaltain puolustushaarakomentajien neuvosto ehdotti, ettei uusia VOA:n lähettimiä rakennettaisi sillä tämä voisi pakottaa Neuvostoliiton parantamaan omaa häirintäänsä. Tätä häirintää olisi voitu neuvoston mukaan hätätilanteissa käyttää Yhdysvaltojen armeijan radiolähetyksiä vastaan.⁴³⁶ Krugler mainitsee myös Sargeantin todenneen Hillenkoetterille, että Neuvostoliitto haluaisi häiritä lähetyksiä kaikkialla ja aloittaa radiosodan.⁴³⁷

Tammikuun 1951 NSC:lle lähetetyssä muistiossa mainitaan Neuvostoliiton rakentaneen tarvettaan enemmän voimakkaita lähettimiä. Tämän lisäksi maalla on myös pitkälle kehittynyt häirintäsystemi ja tätä hoitava organisaatio.⁴³⁸ Puddington mainitsee myös kirjassaan, että Neuvostoliiton häirintäjärjestelmä toimi yhteistyössä laajan tarkkailujärjestelmän kanssa ja eri häirintäasemat yhdisti keskitetty hallinta.⁴³⁹ Tästä muistion mukaan voisi olla VOA:n häirinnän ohella merkittävää uhkaa, sillä muistiossa Neuvostoliiton nykyistenkin resurssien arvioitiin riittävän Yhdysvaltojen mantereidenvälisen radiokommunikaatioiden häirintään. Erityisesti ilmavoimien ja laivaston systeemit olisivat hyökkäykselle alttiita. Neuvostoliitto oli muistion mukaan nopeasti saavuttamassa kyvyn käynnistää suuren mittakaavan sähkömagneettinen sota. Muistiossa sähkömagneettinen sota määritellään tarkoittavan kaikenlaiseen radiokommunikaatioon ja -navigointiin liittyvää häirintää, vastahäirintää, kiertelyä, harhautusta ja seulontaa. Muistion mukaan Neuvostoliitolla olisi kyky hallita maailman

---

⁴³³ Weekly summary number 51 1949, 12. CIA-RDP78-01617A002200040001-2.

⁴³⁴ Estimate of Soviet capabilities with respect to new weapons in 1951 and 1954. 1950, 3. CIA-RDP78-01617A000800300001-9.

⁴³⁵ Intelligence support for the Voice of America with regard to Soviet jamming 1950, 7. CIA-RDP80R01731R002600310002-2.

⁴³⁶ Krugler 2000, 220.

⁴³⁷ Krugler 2000, 103.

⁴³⁸ Potential Soviet attack on our essential communications systems and organizations 1951, 1-5. CIA-RDP80-01446R000100130006-7.

⁴³⁹ Puddington 200, 216.

radiokommunikaatiosysteemiä. Yhdysvaltojen tiedustelutoimet sopivien vastatoimien tukemiseksi eivät vaikuta olevan tarpeelliset. Esimerkiksi maan eri sähkömagneettiseen sotaan liittyvät resurssit olisi integroitava yhden auktoriteetin toimesta, jotta sodan toimille tai tätä tukevalle tiedustelulle olisi riittävä ohjaus.⁴⁴⁰

Tässä samassa muistiossa mainitaan myös VOA. Muistion mukaan Neuvostoliitto kykeni estämään VOA:n ja muiden itäblokin ihmisille tietoa lähettävien asemien hyvän kuuluvuuden alueellaan. Neuvostoliiton tärkeille alueille kuuluvuuden tehokkuus oli muistion mukaan vain muutaman prosentin luokkaa. Tähän tilanteeseen muistion perusteella ei ollut tulossa parannusta kirjoitushetken lähetysteknisten systeemeiden pysyessä samana.⁴⁴¹

Monissa eri arkistosta löytyvistä teksteissä tulee esille Neuvostoliiton radiohäirinnän laajuuden ja tehokkuuden seuranta ja niistä raportointi. Maaliskuussa 1950 ulkoministerin erityisavustajan Park Armstrong Jr.:n Hillekoetterille lähettämässä kirjeessä sanotaan häirinnän selkeästi heikentäneen VOA:n toimintaa.⁴⁴² Kruglerin mukaan tammikuussa 1950 CIA arvioi, että VOA:n tehokkuus oli vain noin 15–20 prosenttia.⁴⁴³ Vuoden 1952 tammi- ja helmikuussa julkaistuissa CIA:n merkittävien raporttien tiivistelmissä tuodaan esille VOA:n toimintaa Unkarissa ja Romaniassa. Tammikuun tiivistelmän mukaan uudet VOA:n lähetyksiä Münchenistä oli häiritty tehokkaasti. 13. tammikuuta häirintä oli niin tehokasta, että lähetykset olivat täysin tunnistamattomia.⁴⁴⁴ Helmikuun tiivistelmässä puolestaan mainitaan häirinnän lisääntyminen Romaniassa. Pakolaisten mukaan VOA:ta ja BBC:tä oli vaikeampaa kuulla esimerkiksi Bukarestissa. Galatissa puolestaan tekstin lähteiden perusteella VOA oli ennen hyvin kuultavissa mutta tammikuussa kasvanut häirintä oli käytännössä estänyt sen.⁴⁴⁵

CIA:n arkistosta löytyvän OIR:n huhtikuun 1953 raportti nostaa esille ajatus radion olleen tehokkain tapa saavuttaa Neuvostoliiton asukkaat ja rohkaista heitä joko loikkaamaan tai ajattelemaan neuvostovastaisesti. Raportin mukaan häirintä oli tehokas tapa estää joidenkin lähetysten kuulumista erityisesti muutamilla valituilla alueilla mutta lyhytaaltovastaanottimien saatavuuden estäminen olisi tehokkaampaa. Raportin mukaan

---

⁴⁴⁰ Potential Soviet attack on our essential communications systems and organizations 1951, 1-5. CIA-RDP80-01446R000100130006-7.

⁴⁴¹ Potential Soviet attack on our essential communications systems and organizations 1951, 4. CIA-RDP80-01446R000100130006-7.

⁴⁴² Dear admiral Hillenkoetter: 1950. CIA-RDP80-01446R000100130003-0.

⁴⁴³ Krugler 2000, 103.

⁴⁴⁴ Top secret supplement to the daily digest 1952, 9. CIA-RDP79T01146A000700120001-2.

⁴⁴⁵ Daily digest 1952, 2. CIA-RDP79T01146A000800030001-1.

häirintää voisi myös laajentaa mutta metodilla on ongelmia, jotka eivät olleet saaneet hallintoa kääntymään muiden kuulemisen estämisen tapojen puoleen, mutta ovat mahdollisesti estäneet häirinnän laajemman käytön. Tämä ongelma oli häirinnän oleminen ”ärsyttävä sensuurin metodi” ja tehokkaimmat hallinnan toimet ovat ne, jotka eivät jätä jälkiä.⁴⁴⁶ Mikkonen mainitsee, että RL:än tutkimuksen mukaan radiohäirintä ei ollut kansan keskuudessa suosittua.⁴⁴⁷ Raportin liitteessä mainitaan, että häirintään oli lisätty myös keskipitkien ja pitkien aaltojen lähetykset ja vaikka häirintä on pääosin keskittynyt itäblokin sisäiseen vastaanottoon, tammikuussa 1953 häirittiin tanskalaista radioasemaa. Liitteen mukaan asema oli lähettänyt maansisäistä ohjelmaa, jota neuvostoliittolainen ministeri oli pitänyt loukkaavana.⁴⁴⁸ Liitteessä puolestaan arvioidaan Neuvostoliiton käytössä olevia resursseja ja myös niiden mahdollista kasvattamista.⁴⁴⁹

Liitteessä nostetaan esille häirintätoimen laajuutta. Tekstissä arvioidaan itäblokin käyttäneen häirintään noin 900 lähetintä, joista suurin osa sijaitsi Neuvostoliiton Euroopan osassa ja vain pieni osa satelliittimaissa. Lähettimiä saatettiin toisinaan siirtää maan sisäisistä ohjelmälähetyksistä häirintään ja eri itäblokin maissa olevilla häiritsemillä pystyttiin estämään toiseen maahan lähetetyt ohjelmat.⁴⁵⁰ Puddington nostaa esille eri itäblokin maiden välisen yhteistyön häirinnän alalla ja hänen mukaansa eri maissa olevat häirintälähettimet saattoivat häiritä myös toiseen maahan lähetettyjä lähetyksiä.⁴⁵¹ Woodardin tekstin arvioissa häirintälähettimiä oli vuonna 1952 ”noin 200 paikallista ja kaukaista”, ja tämä määrä oli kasvanut vuoteen 1988 mennessä noin 1700 lähettimeen.⁴⁵² Stonemanin mukaan puolestaan lähettimiä oli syyskuussa 1949 ”yli 250 ilma-aalto lähetintä ja mahdollisesti jopa 500 maa-aalto lähetintä”.⁴⁵³ Liitteen mukaan myös noin 30–40 prosenttia häiritsemistä kykenivät vastaamaan aikataulun ja taajuuden muutoksiin jopa minuutissa. Lopuissa vastaukseen saattoi mennä muutamia päiviä.⁴⁵⁴

---

⁴⁴⁶ OIR contribution to SE-38 'Soviet capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare' 1953, 8-9. CIA-RDP79S01011A000900020002-7.

⁴⁴⁷ Mikkonen 2010, 787.

⁴⁴⁸ SE-38: Soviet bloc capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare 1953, 22. CIA-RDP79S01011A000900020011-7.

⁴⁴⁹ SE-38: Soviet bloc capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare 1953, 27-30 ja 33-35. CIA-RDP79S01011A000900020011-7.

⁴⁵⁰ SE-38: Soviet bloc capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare 1953, 23. CIA-RDP79S01011A000900020011-7.

⁴⁵¹ Puddington 2000, 216.

⁴⁵² Woodard 2010, 53.

⁴⁵³ Stoneman 2009, 322.

⁴⁵⁴ SE-38: Soviet bloc capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare 1953, 23-24. CIA-RDP79S01011A000900020011-7.

Mitä tulee häirinnän tehokkuuteen, liitteen mukaan satelliittimaihien lähetetyistä propagandalähetyksistä ainakin yli puolet lähetysajasta vähintään yksi kanava saavutti hyvän kuuluvuuden. Läntisessä Neuvostoliitossa, erityisesti suurissa kaupungeissa, ohjelmat pääsivät vain hajanaisesti läpi. Liitteen mukaan esimerkiksi lähetystaajuuksien määrän kasvattaminen ei ollut Neuvostoliiton Euroopan puolella erityisen menestynyttä.⁴⁵⁵

Syyskuussa 1956 julkaistiin kuuntelijoilta saatuihin tietoihin perustuva CIA:n tutkimus, jonka aiheena oli ulkomaalaisten radioasemien kuuluminen itäblokkissa heinäkuun 1955 ja maaliskuun 1956 välillä. Tutkimuksen mukaan VOA:n, RFE:n ja BBC:n lyhytaaltolähetykset usein pääsivät häirinnän läpi kaikissa tutkituissa itäblokin maissa ainakin yhden käyttämänsä taajuuden kautta huolimatta joidenkin raskaasta häirinnästä. Eri alueista saatujen tietojen mukaan kuuluvuus vaihteli alueittain eri aikojen mukaan pääosin hyvästä heikkoon ja vahvasti häirittyyn mutta mahdollisesti joinakin aikoina ymmärrettävään. Tässä tutkimuksessa myös mainittiin VOA:n lähettäneen lyhytaaltojen ohella sekä keskipitkillä että pitkillä aalloilla.⁴⁵⁶ Magnúsdóttir mainitsee kirjassaan, ettei Neuvostoliiton häirintä ollut täysin onnistunutta vaan VOA ja muut asemat saivat itselleen yleisön Neuvostoliitosta.⁴⁵⁷

Edellisissä luvuissa mainitsemani maaraportit sisältävät myös häirintään liittyvää tietoa. Jossain raporteissa mainitaan radioasemien ja häirintään tarkoitettujen laitosten perustaminen, näiden toimipaikkojen sijainti ja niiden laatu.⁴⁵⁸ Myös esimerkiksi heinäkuussa 1950 Itä-Saksasta raportoitiin radiohäirinnän kontrolliosaston olleen neuvostoliittolaisten hallinnassa. Tämä osasto raportin perusteella selvitti kaikki uudet VOA:n käyttämät taajuudet ja varmistivat niiden välittömän häirinnän.⁴⁵⁹ Monissa raporteissa puolestaan tuodaan esille asemien kuuluvuutta kohdemaissa ja näiden raporttien pohjalta kuuluvuus näyttää vaihdelleen. Esimerkiksi heinäkuun 1951 raportin mukaan Unkarissa VOA:ta häirittiin joillakin aallonpituuksilla mutta aseman saattoi

---

⁴⁵⁵ SE-38: Soviet bloc capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare 1953, 24. CIA-RDP79S01011A000900020011-7.

⁴⁵⁶ Scientific Intelligence Research Aid- a survey of reception of international broadcasts to the European Soviet bloc based on reports of listeners behind the iron curtain FROM July 1955 through March 1956, 8-9 ja 15-23. CIA-RDP78-01634R000300070001-1.

⁴⁵⁷ Magnúsdóttir 2018, 45.

⁴⁵⁸ Location of two radio jamming stations; Establishment of a special training school 1951. CIA-RDP82-00457R007600010009-2. Construction of radio towers near Sofia. 1951. CIA-RDP82-00457R009200030007-4. 1. Decimeter link between Schwerin and Rostock 2. Jamming stations at Koenigswuster-Hausen 1954. CIA-RDP80-00810A003800400008-8.

⁴⁵⁹ Beelitz radio reception station 1950, 2. CIA-RDP82-00457R005400200007-7.

kuulla öisin hyvin,⁴⁶⁰ kun taas saman vuoden elokuun raportissa todetaan, että Liettuassa häirintä oli niin vahvaa että lähetykset olivat harvoin kuultavissa.⁴⁶¹ Lokakuun puolivälissä häirintä puolestaan teki yhden raportin mukaan vironkielisten VOA-lähetysten kuuluvuuden mahdottomaksi.⁴⁶² Latviassa VOA:n lyhytaaltolähetykset yhden raportin mukaan vaihtelivat laadultaan hädän tuskin kuultavasta ymmärrettävään ja Riikassa vastaanotto oli huonompi kuin muualla Latvian alueella.⁴⁶³ Kesäkuun 1952 raportin mukaan Unkarissa häirintä ei ollut tehokasta ja jopa 90 prosenttia lähetyksistä oli kuultavissa.⁴⁶⁴ Vuoden 1953 huhtikuun raporin mukaan Romaniassa häirintä oli ollut tehokasta vuodesta 1951. VOA oli vahvasti häiritty mutta tiedonantajan mukaan VOA:n Tangerin välitysaseman vastaanotto oli paras ulkomaalaisista radiokanavista.⁴⁶⁵

Tšekkoslovakiassa kesäkuun 1953 raportin perusteella häirintä eri VOA:n käyttämällä taajuuksilla vaihteli ja häirintä oli raportin mukaan VOA:n suurin ongelma.⁴⁶⁶ Saman vuoden huhtikuussa maasta puolestaan mainittiin, että VOA:n ja RFE:n lähetyksiä häirittiin eniten mutta tämä ei kuitenkaan ollut kokoaikaista ja talvisin hyvän kylmän ilman aikana molemmat asemat kuuluivat erittäin hyvin.⁴⁶⁷ Woodard mainitsee sekä sijainnin että ympäristön vaikutuksen lyhytaaltoihin. Näiden lisäksi hän kertoo, että lyhytaalloilla on tavallista lähettää useilla taajuuksilla samanaikaisesti, jotta ainakin yksi niistä savuttaisi kohteensa.⁴⁶⁸

Yleisesti ottaen itäblokin harjoittama radiohäirintä oli hyvin laajaa, mikä tulee esille tässä osassa mainitsemistani asiakirjoista. Luvussa 2.1. mainitsemani vuonna 1959 julkaisun asiakirjan mukaan Neuvostoliiton arvioitiin käyttäneen VOA:n häiritsemiseen enemmän rahaa kuin Yhdysvallat koko informaatio-ohjelmaansa.⁴⁶⁹ Pörstin mukaan maa ”teki kaikkensa erityisesti amerikkalaisten rahoittamien kanavien häiritsemiseksi”. Nämä valtavat resurssit alkuun onnistuivat peittämään VOA:n ja samaan aikaan häirityn BBC:n

---

⁴⁶⁰ Soviets jam Voice of America, Radio Free Europe Broadcasts in Hungary 1951. CIA-RDP80-00809A000600400515-5.

⁴⁶¹ Reception of Voice of America Lithuanian broadcasts 1951. CIA-RDP82-00457R007900830008-0.

⁴⁶² Reception of Estonian Voice of America broadcasts 1951. CIA-RDP82-00457R009300440001-7.

⁴⁶³ Radio reception of foreign broadcasts in Latvia 1952. CIA-RDP83-00415R012700100002-7.

⁴⁶⁴ Western broadcasts to Hungary 1952. CIA-RDP82-00047R000100460006-3.

⁴⁶⁵ 1. Types of radio receivers available 2. Listening to foreign broadcasts 3. Captive radio audiences 1953. CIA-RDP80-00810A000900550005-7.

⁴⁶⁶ Reception of VOA broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A001300390008-7.

⁴⁶⁷ Foreign broadcasts 1953. DOC_0002962647.

⁴⁶⁸ Woodard 2010, 57-62.

⁴⁶⁹ Citizens' council for advocacy of freedom 1959. CIA-RDP61-00357R000100190039-9.

muutaman viikon ajaksi. Tämän jälkeen Pörstin mukaan häirinnästä tuli ”kissa ja hiiri - leikki”.⁴⁷⁰

Inter Office Telecommunications Advisory Committeeen (IOTA) elokuun 1956 pöytäkirjan mukaan komitean tapaamisessa aiheena oli Neuvostoliiton VOA:n häirintä. Pöytäkirjan sisältö viittaa siihen, että hallinnossa oli esillä ajatus Neuvostoliiton kanssa neuvottelusta häirinnän lopettamiseksi. IOTA:n mukaan tässä lähestymistavassa ei ollut otettu tarpeeksi huomioon teknisiä asioita, joiden näkökulmasta Yhdysvalloilla oli neuvotteluissa huomattavasti enemmän menetettävää kuin Neuvostoliitolla. Syynä tähän oli muun muassa se, että Neuvostoliitto tuskin luopuisi rakentamistaan häirintäasemista, ja se olisi voinut ottaa ne uudelleen käyttöön milloin tahansa. Sovun syttyessä yhden komitean jäsenen mielestä Yhdysvallat olisi mahdollisesti vähentänyt käyttämiään taajuuksia, missä olisi huomattavia, mahdollisesti pysyviä riskejä. Pöytäkirjassa myös mainitaan, että VOA:lla ja RFE:llä oli etuoikeutettu asema taajuuksien määrissä johtuen ”kommunisminvastaisesta rintamasta”.⁴⁷¹

Häirinnän kasvulla Berliinin saarron myötä ja muutaman vuoden 1959 asiakirjan perusteella arkistosta kuitenkin nousee esille, että poliittisilla tilanteilla oli vaikutusta häirintään. Neuvostoliiton nimittäin raportoidaan näissä vuoden 1959 asiakirjoissa pienentäneen VOA:n häirintää. Syyskuun CIA:n tiedotuslehden mukaan tämän tarkoitus oli osoittaa tukea ”rauhalliselle yhteisölle” Nikita Hruštšovin Yhdysvaltain vierailun aikana. BBC:n kanssa toimittiin samoin Hruštšovin vieraillessaan Isossa-Britanniassa.⁴⁷² Samassa kuussa Dullesille lähetetyn kirjeen liitteessä annetaan kuitenkin tästä häirinnän heikentämisestä ristiriitaiselta vaikuttavaa tietoa,⁴⁷³ mutta lokakuun 1959 tiedotuslehden mukaan häirinnän pienentyminen oli jatkunut vierailun päättymisen jälkeenkin. Toisaalta Itä-Euroopassa radiohäirintä jatkui. Häirinnän pieneminen oli Neuvostoliiton kulttuurisuhteiden komitean puheenjohtajan Yuri Zhukovin mukaan testi, jonka kautta olisi nähty voisiko VOA lopettaa ”kylmän sodan jatkamisen”⁴⁷⁴ Hixson mukaan VOA:ta ohjeistettiin välttämään provosoivaa tyyliä ja olemaan varovainen erityisesti venäjänkielisillä lähetyksillä. Yhdysvaltojen U-2 vakoilulentokoneen 1. toukokuuta 1960

---

⁴⁷⁰ Pörsti 2017, 93-94.

⁴⁷¹ Inter Office Telecommunications Advisory Committee 1956. CIA-RDP78-01634R000300070020-0.

⁴⁷² Central Intelligence Bulletin 1959, 3. CIA-RDP79T00975A004700170001-1.

⁴⁷³ Note to Mr. Dulles from JSE 1959. CIA-RDP80B01676R002700080078-2. Kirjeessä ei mainita onko se lähetetty Allen Dullesille vain John Foster Dullesille.

⁴⁷⁴ Central Intelligence Bulletin 1959, 3. CIA-RDP79T00975A004700270001-0.

Neuvostoliiton ilmatilassa tapahtuneen alas ampumisen jälkeen maiden suhteet alkoivat kuitenkin jälleen viilentymään ja VOA:n laaja häirintä alkoi uudelleen.⁴⁷⁵

Arkiston materiaalista nousee esille yksi syy Neuvostoliiton harjoittaman häirinnän tarkkailemiseen. Tämän kautta pyrittiin selvästi löytämään keinoja ohittaa Neuvostoliiton häirintä. Löytämässäni asiakirjoissa tähän liittyvät asiat nousevat ensimmäisen kerran esille maaliskuussa vuonna 1950 Park Armstrongin Roscoe Hillenkoetterille lähettämässä kirjeessä. Armstrongin mukaan voimakkaita yrityksiä tehtiin, jotta VOA, Yhdysvaltojen lähes ainoa avoin tapa lähettää viestiään itäblokin asukkaille, pääsisi tämän häirinnän läpi. Kirjeen mukaan ulkoministeriö tarvitsee kaiken mahdollisen häirintään liittyvän tiedustelutiedon, jotta Yhdysvaltojen toimista tulisi tehokkaita. Kirjeessä myös mainitaan kongressin varanneen 11 miljoonaa dollaria radioasemien määrän lisäämiseen.⁴⁷⁶

IAC:n maaliskuun 1950 tapaamisen pöytäkirjassa aiheena on tiedustelutuki VOA:lle. Pöytäkirjan mukaan Armstrong kuvasi VOA:ta Yhdysvaltojen yhdeksi parhaista kylmän sodan aseista mutta Neuvostoliiton häirintä uhkasi tehdä tästä hyödyttömän. Johtuen häirinnän tehokkuudesta VOA:n auttaminen vaatisi suurta työtä ja merkittäviä varoja. Päätös tästä, jonka tekisi presidentti NSC:n opastuksella, kestäisi kuukausia, ja tapaamisessa keskusteltiin väliaikaisista toimista tilanteen parantamiseksi. Armstrongin mukaan CIA:n ja IAC:n tulisi nousta esiin VOA:n tukemisessa. Näistä CIA:n tulisi kerätä kaikki saatavilla oleva tieto ja IAC:n asettaa Ad Hoc -komitea, jonka tehtävä olisi suositella väliaikaisia toimintatapoja VOA:n tiedustelutukeen. Yleisesti ottaen pöytäkirjasta nousee esille, että VOA:ta pidettiin merkittävänä kylmän sodan toimijana mutta keskustelua nousi siitä, oliko tiedusteluavusta hyötyä ja minkälaiset tiedustelutavat voisivat tuottaa hyödyllistä tietoa. Tapaamisessa sovittiin elektroniikkakomitean tapaavan tutkiakseen tiedustelutukea pohjautuen Armstrongin aiemmin julkaisemaan muistioon.⁴⁷⁷ Krugler mainitsee sekä CIA:n että IAC:n roolin VOA:n häirinnän selvittämisessä, kun CIA tuli kerätä ja arvioida hankittua tietoa, kun taas IAC tutki häirintää.⁴⁷⁸

Muiden arkistosta löytyvien asiakirjojen perusteella vaikuttaa siltä, että IAC todella kutsui koolle tapaamisen pohjalta Ad Hoc -komitean Neuvostoliiton radiohäirintään liittyen.

---

⁴⁷⁵ Hixson 1998, 219-222.

⁴⁷⁶ Dear admiral Hillenkoetter: 1950. CIA-RDP80-01446R000100130003-0.

⁴⁷⁷ Minutes of IAC meeting- 31 March 1950, 1950. CIA-RDP67-00059A000100110015-2.

⁴⁷⁸ Krugler 2000, 109-110.

Komitean tehtävä oli sen kesäkuussa 1950 julkaiseman raportin mukaan päättää tarvittavista tiedustelutoimista, jotta ulkoministeriö saisi tarvitsemansa tuen häirinnän ohittamiseen tarkoitetun teknisen tiedustelun kehittämisen. Raportti toteaa häirinnän saavuttaneen kirjoitushetken tasonsa huhtikuussa 1949 ja raportin kirjoitushetkellä hallussa ollut tieteellinen tieto ja tekniikat eivät antaneet VOA:lle mahdollisuutta ohittaa häirintää. Raportin mukaan VOA:n toimia päästä häirinnän läpi voitaisiin parantaa muun muassa lähetyksensäemien muutoksilla sekä niiden määrän ja tehon kasvattamisella. Tekninen tiedustelu häirintään saattoi auttaa VOA:n avustamiseen liittyvien päätösten tekemisessä ja täten se olisi hyvin tärkeää toiminnalle. Kirjoitushetkellä hallussa ollut tieto ei kuitenkaan raportin mukaan riittänyt, kuten ei myöskään riittänyt FCC:n, CIA:n ja puolustusministeriön keräämä tieto täyttämään VOA:n tarpeita. Näin ollen tiedustelutoiminnan lisääminen olisi vaatinut joko nykyisten asemien prioriteettien muutosta, mikä olisi heikentänyt esimerkiksi Neuvostoliiton atomienergiaan keskittyviä toimia, tai uusien asemien perustamista, jotka olisivat keskittyneet VOA:n ongelmaa. Komitean raportti suositteli, että IAC:n virastojen tulisi kerätä kaikki saatavilla oleva tieto välittömästi ja CIA:n tulisi olla tämän tiedon keräyspiste. Nykyisten tiedusteluasemien toiminnan tärkeysjärjestystä tai niiden käytön uudelleenjärjestelyyn ei komitean mukaan pitänyt ryhtyä. Tämän sijasta suositeltiin uusien asemien rakentamisen harkitsemista. Nämä asemat eivät kuitenkaan olisi saaneet häiritä nykyisten tiedusteluohjelmien toimia ja uusien asemien tulisi keskittyä itäblokin radiosignaalien piirteiden ja lähtöpaikkojen selvittämiseen.⁴⁷⁹

Arkistosta löytyy useita Ad Hoc -komitean raportin valmistusta seuranneita tekstejä vuodelta 1950, joissa keskustellaan raportista ja siihen liittyvistä toimista. Näissä muun muassa nousee esille raportin muutosehdotuksia ja ajatus siitä, että häirintään keskittyvien lisäksi olisi myös muitakin tiedusteluohjelmia joiden VOA:n tehokkuutta olisi voinut lisätä.⁴⁸⁰ Asiakirjoissa on myös keskustelua siitä, pitäisikö VOA:ta tukevasta tiedustelutoiminnasta olla vastuussa esimerkiksi AFSA vai CIA.⁴⁸¹ Joulukuussa julkaistussa asiakirjassa kerrottiin Ad Hoc -komitean raportin hyväksymisestä ja sen

---

⁴⁷⁹ Report of the IAC Ad Hoc committee on Soviet jamming of the Voice of America 1950, 2-5. CIA-RDP80-01446R000100130002-1.

⁴⁸⁰ Intelligence support for the Voice of America with regard to Soviet jamming. 1950. CIA-RDP61S00750A000100030097-0.

⁴⁸¹ Communications intelligence support for the Voice of America with regard to Soviet jamming 1950. CIA-RDP80-01446R000100130013-9. Intelligence support for the Voice of America 1950. CIA-RDP80-01446R000100130007-6. Intelligence support for Voice of America with regard to Soviet jamming 1950. CIA-RDP80-01446R000100130008-5. Oletan AFSA:n olevan Armed Forces Security Agency. Ks. USAICoE History Office 2013. <https://www.army.mil/article/110544/>

lähettämisestä NSC:lle.⁴⁸² Yleisesti ottaen näistä vuoden 1950 asiakirjoista tulee esille, että VOA:n auttaminen radiohäirintää vastaan oli ainakin joidenkin hallinnon henkilöiden mielestä niin tärkeää, että maan tiedustelutoiminnan tuli auttaa asemaa tämän ongelman kanssa. Toisaalta Kruglerin mukaan ainakaan NSC ei antanut asemalle vuonna 1950 paljoa tukea häirintää vastaan.⁴⁸³

Vuoden 1951 tammikuulta löytyy NSC:lle lähetetty raportti, jossa aiheena oli VOA:n tiedustelutuki Neuvostoliiton radiohäirintää vastaan. Tämä raportti vaikuttaa koostuvan kahdesta asiakirjasta: NSC:n pääsihteerille lähetetystä muistiosta ja kyseisen pääsihteerin kommentteista. Muistiosta mainitaan muun muassa uuden tarkkailutoiminnan aloittamisesta, joka keskittyi Neuvostoliiton häirintään, ja että CIA olisi vastuussa tiedonkeräämisen hallinnasta. CIA:n pitäisi muistion mukaan myös muiden tiedusteluvirastojen kanssa johtaa projektia, joka kerää, arvioi ja levittää Neuvostoliiton radiohäirinnän ”pitkän matkan analyysille” ja vastatoimien kehityksille hyödyllistä tietoa. Pääsihteerin kommentteissa nousevat esille muistiosta mainitut suositukset, niiden hyväksyminen ja lähettäminen presidentille, joka hyväksyisi ne ja johtaisi niiden täytäntöönpanoa eri virastoissa.⁴⁸⁴

Stonemanin mukaan vuonna 1950 kansainvälisten lähetysten virasto (IBD) kehitti vastauksen häirintään niin kutsutulla ”Ring Planilla”. Ring-suunnitelmalla oli tarkoitus maailmanlaajuisella tasolla, suurten lähetysvoimien avulla päästä Neuvostoliiton häirinnän läpi. Näitä lähetysasemia rakennettaisiin kaikkialle muodostaen kehän itäblokin ympärille.⁴⁸⁵ Artikkelin mukaan ulkoministeriö pyrki aluksi vastaamaan häirintään diplomaattisilla keinoilla, joista mainitsin edellisessä osassa, mutta näiden epäonnistuttua Ring-suunnitelmaa alettiin harkita.⁴⁸⁶ Suunnitelmaan liittyen Massachusettsin teknillinen korkeakoulun johtamana ryhmä nimeltä ”Project Troy” perustettiin, mikä keskittyi ongelmiin liittyen tiedonlähetykseen Neuvostoliittoon. Helmikuussa 1951 ryhmä esitteli havaintonsa ulkoministeriölle raportissaan nimeltä ”Troy Report”.⁴⁸⁷

Troy-raportista löytyy ulkoministerille tarkoitettu ote CIA:n arkistosta. Raportissa nostetaan esille käsite *poliittinen sodankäynti*, sillä VOA:n häirinnän vuoksi kohtaamien

---

⁴⁸² Assistance to the VOA and other aspects of Soviet jamming 1950. CIA-RDP82-00400R000200030021-9.

⁴⁸³ Krugler 2000, 220.

⁴⁸⁴ A report to the National Security Council by the acting director of Central Intelligence on intelligence support for the Voice of America with regard to Soviet jamming 1951. DOC_0005615971.

⁴⁸⁵ Stoneman 2009, 325-326.

⁴⁸⁶ Stoneman 2009, 328-329.

⁴⁸⁷ Stoneman 2009, 331.

ongelmien lisäksi raportin mukaan ryhmä tutki myös muita tapoja saavuttaa itäblokki ja ”kaikkien teknisten laitosten piirteet olivat yhteydessä kohteeseen, välitettävän materiaalin tyyppiin ja lopulta tavoiteltaviin tuloksiin”. Raportin mukaan informaatio-ohjelman tavoitteet voidaan saavuttaa vain, kun Yhdysvaltojen poliittista, taloudellista ja sotilaallista voimaa käytetään yhdessä. Toimet kuten Marshall-suunnitelma aloittivat Yhdysvaltojen poliittisen sodan toimet Neuvostoliittoa vastaan mutta raportin mukaan toimien tulisi laajentua ja Yhdysvallat voisi saavuttaa tavoitteensa ilman aseellista konfliktia.⁴⁸⁸

Raportissa käsitellään Yhdysvaltojen mahdollisia keinoja saavuttaa itäblokin asukkaat, mikä oli raportin perusteella keskeistä poliittisessa sodassa. Radio oli yksi raportissa mainituista tavoista ja otteessa tätä osaa käsitellään. Ryhmän mukaan radion kuuluvuutta itäblokkissa voidaan kehittää merkittävästi joko rakentamalla hyvin voimakkaan lähetyjärjestelmän tai kehittämällä pieniä ja halpoja vastaanottimia, joita voitaisiin levittää maailmanlaajuisesti. Raportissa nostetaan esille esimerkiksi VOA:n keskipitkien ja pitkien aaltojen käytön potentiaalinen hyöty, joiden tutkimus pitäisi aloittaa heti, lähetysten voiman kasvattaminen, sillä lähetys ja häirintäsignaalien kohdatessa vastaanottimessa vahvempi signaali voittaa, sekä uusien lähettimien rakentaminen. Jälkimmäiseen liittyen raportti mainitsee Ring-suunnitelman, johon kuului voimakas lyhytaaltolähetin Alaskaan, mikä lähettäisi sisältöä Venäjän pohjoisosiin. Raportin mukaan Ring-suunnitelma oli hyvä alku, ja raportti toteaa, että suunnitelman vaatimia alueita ja taajuuksia olisi merkittävää yrittää hankkia. Raportissa myös todetaan, että VOA:ta kaikista itäblokin maiden toimista huolimatta kuultiin näissä maissa, minkä häirintä ja neuvostoliittolaisen median toimet todistivat.⁴⁸⁹ Myös Hixsonin mukaan Neuvostoliiton harjoittama VOA:n häirintä oli todiste aseman tehokkuudesta.⁴⁹⁰ Raportti yleisesti ottaen siis nosti radion yhdeksi poliittisen sodan keinoiksi ja täten VOA:n kuuluvuuden auttaminen oli selvästi merkittävää taistelussa Neuvostoliittoa ja kommunismia vastaan.

Ring-suunnitelma nousee esille myös muutamassa muussa arkistossa olevassa tekstissä. Tammikuussa 1952 Psykologisten operaatioiden koordinointi -komitean julkaisemassa uutiskirjeessä suunnitelmaa kuvattiin virkkeellä ”yksi tärkeimmistä nyt käynnissä

---

⁴⁸⁸ Excerpts from Project Troy report to the secretary of state, February 1, 1951, 1951, 3-5. CIA-RDP79S01011A000900030019-8.

⁴⁸⁹ Excerpts from Project Troy report to the secretary of state, February 1, 1951, 1951, 5-8. CIA-RDP79S01011A000900030019-8.

⁴⁹⁰ Hixson 1998, 33.

olevista kehityksistä saavuttaa ihmiset rautaesiripun takaa”. Tekstin mukaan valmistuessaan suunnitelma sisältäisi 14 erittäin voimakasta radiolaitteistoa, jotka ympäröisivät itäblokin. Kaikkiin näihin laitteistoihin kuuluisi megawatin lähetin, joka olisi tekstin mukaan 20 kertaa voimakkaampi kuin Yhdysvaltojen vahvin kaupallinen lähetin. Tämä voimakas lähetin lähettäisi joko lyhyitä, keskipitkiä tai pitkiä aaltoja lähetinten sijainnin mukaan. Tämän lisäksi laitteistoissa olisi kaksi 35 kilowatin lyhytaaltolähetintä. Näistä laitteistoista rakenteilla olivat jo Saksaan, Kreikkaan, Filippiineille ja Okinawaan suunnitellut. Jos kongressi myöntäisi projektin tarvitsemat noin 100 miljoonaa dollarin varat, alustavia suunnitelmia uusien asemien rakentamisesta oli muun muassa Tangeriin. Myös Yhdysvaltoihin suunniteltiin rakennettavan laitteistoja, joista kehä olisi saanut alkunsa. Yksi näistä alkupisteistä olisi sijainnut Troy-raportin mukaisesti Alaskassa. Eri alueiden asemia olisi voinut tekstin mukaan joko korvata tai tukea laivoihin asetettavilla lähettimillä⁴⁹¹ ja tässä samassa uutiskirjeessä mainitaankin VOA:n paljastaneen sen ensimmäisen meritse kulkevan lähettimen, josta käytettiin uutiskirjeessä nimeä ”Courier”.⁴⁹² Heil mainitsee, että VOA käytti USS Courier -nimistä alusta Rhodoksen saarella toukokuuhun 1954 asti, jolloin sen korvasi maa-asema.⁴⁹³

Stonemanin mukaan Ring-suunnitelman viiden radioaseman rakennus alkoi vuonna 1950. Nämä asemat olivat projektit Cast (München), Dog (Kreikka), Jade (Filippiinit), John (Okinawa) ja East (Persianlahti).⁴⁹⁴ Keväällä 1951 Ring-suunnitelma oli kuitenkin vaikeuksissa johtuen Yhdysvaltojen poliittisen ilmapiirin muutoksista. Suunnitelmaa ja VOA:ta syytettiin huonosta suunnittelusta ja johdosta sekä teknisellä että hallinnollisella puolella. Trumanin ehdottamasta 97.5 miljoonasta dollarista annettiin vain 9.5 miljoonaa, tämä riitti vain jo käynnissä olleiden hankkeiden valmisteluun. Tämän jälkeen VOA tavoitteli projektin valmistumista vuodelle 1960 mutta tähän mennessä vain Cast, John ja Jade olivat valmiita.⁴⁹⁵

Useammin aiemmin mainitsemani huhtikuun 1953 Neuvostoliiton sähkömagneettisen sodan kykyjä arvioivan OIR:n raportin mukaan vaikuttaa siltä, että Ring-suunnitelma oli kirjoitushetkellä yhä käynnissä.⁴⁹⁶ Tämän aikaisen Ring-suunnitelman loppu koitti Stonemanin mukaan kuitenkin McCarthyn VOA-tutkimusten myötä.⁴⁹⁷ McCarthyn

---

⁴⁹¹ Psychological operations vol. 1, no. 3 1952, 5. CIA-RDP80R01731R003400020053-9.

⁴⁹² Psychological operations vol. 1, no. 3 1952, 3. CIA-RDP80R01731R003400020053-9.

⁴⁹³ Heil Jr. 2003, 111.

⁴⁹⁴ Stoneman 2009, 335.

⁴⁹⁵ Stoneman 2009, 339-340.

⁴⁹⁶ OIR contribution to SE-38 'Soviet capabilities and probable courses of action in electromagnetic warfare' 1953, 15-18. CIA-RDP79S01011A000900020002-7.

⁴⁹⁷ Stoneman 2009, 340.

mukaan Pohjois-Carolinan East Arcadiaan ja Washingtonin Seattleen rakennettavat, Ring-suunnitelmaan kuuluvat lähettimet Baker East ja West oli tahallisesti rakennettu huonoon paikkaan. Vaikka Heilin mukaan todisteita sabotaasista ei löytynyt, syytöksillä oli valtavat vaikutukset ja näiden kahden Baker-aseman rakentaminen peruutettiin.⁴⁹⁸

Vuoden 1956 toukokuussa julkaistiin kansainvälisiä lähetysasemia käsittelevä asiakirja. Asiakirjan käsittelemä ongelma oli, että vuodesta 1954 lähtien USIA:n omistamien lähetinlaitteistoiden wattimäärästä yli kolmasosa oli ollut hallinnon varastossa. Näiden käyttöön ottamista ehdotetaan esimerkiksi itäblokin häirinnän vahvistumisen takia. Asiakirjan mukaan Ring-suunnitelman käyttöön oli hankittu lähettimiä, joita ei ollut koskaan käytetty ja jotka vuonna 1954 USIA ilmoitti ylimääräksi. Vaikka merkkejä projektin peruuttamisesta ei ollut ilmoituksen aikana, asiakirjan kirjoitusaikana esille nousi monia tapauksia, joissa VOA:n laajennusta suositeltiin keskeytettäväksi. Tämän lisäksi ”Senate Sub-Committee on Government Operations” oli kritisoinut VOA:n laajennussuunnitelmia keväällä 1953.⁴⁹⁹ Arvioin tämän viittaavan McCarthyn tutkimuksiin.

VOA:n tiedustelutuki mainitaan vielä elokuun 1958 IAC:n pöytäkirjassa. Yksi pöytäkirjan kohdista oli laajemman tiedustelutuen antaminen USIA:lle, että VOA:n tehokkuutta itäblokin maissa voitaisiin arvioida paremmin. Vaikka tässä pöytäkirjassa ei mainita häirinnän ohitusta, pöytäkirja kuitenkin tuo sen esille, että vuosikymmenen alun tapaan VOA tarvitsi yhä tukea CIA:lta ja muulta tiedustelutoiminnalta.⁵⁰⁰

1950-luvun Ring-suunnitelma siis kaatui mutta tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, etteikö VOA:ta olisi voinut kuulla itäblokkissa. Olen jo monissa aiemmissa luvuissa tuonut esille, että VOA vaikuttaa pääosin kuuluneen eri maihin ainakin jollakin asteella ja erilaisia toimia VOA:n kuulemisen mahdollistamiseksi tehtiin. Pörsti mainitsee kirjassaan muutamia esimerkkejä näistä toimista. Toimia olivat muun muassa lähetysten taajuuksien vaihtelu ja lähetysten lähettäminen kahdelta eri taajuudelta, jolloin Pörstin mukaan tarvittiin kaksi kertaa enemmän häirintälähettimiä. Näiden taajuuksien joukosta monet kuuntelijat oppivat löytämään paremmin kuuluvat⁵⁰¹ ja kesäkuun 1953 Tšekkoslovakiaa käsittelevässä raportissa sanotaankin hyvän radion omaavat ja taajuudet

---

⁴⁹⁸ Heil Jr. 2003, 53.

⁴⁹⁹ International broadcasting facilities 1956, 1-2. CIA-RDP78-01634R000300020012-4.

⁵⁰⁰ Minutes of meeting held in IAC conference room, administration building Central Intelligence 1958, 4. CIA-RDP85S00362R000200100003-5.

⁵⁰¹ Pörsti 2017, 94.

tuntevat kuuntelijat pystyivät kuuntelemaan vähiten häirittyä taajuutta.⁵⁰² Arvioisin myös Ring-suunnitelman kautta tehdyillä asemilla olleen myös oma hyötynsä VOA:n kuulumisessa itäblokkiin.

Tutkielmassani käyttämäni hallinnon asiakirjojen mukaan Neuvostoliitto ja itäblokki yleisesti ryhtyivät erittäin laajaan VOA:n lähetysten kuuluvuuden häirintään käyttämällä omia häirintälähettimiään. Häirintä sai hallinnon väen keskustelemaan tästä ja mahdollisista vastatoimista. Yleisesti ottaen esille nousee tiedustelun tärkeys, kun monissa asiakirjoissa tuodaan esille Neuvostoliiton radiohäirinnän kykyjä. Monesti nousee myös esille se, että häirinnästä saattoi etenkin sodan syttyessä olla paljon suurempaa uhkaa Yhdysvalloille kuin vain VOA:n itäblokkiin suunnattujen lähetysten estämistä.

VOA:n häirinnän myötä Yhdysvalloissa alettiin keskustella mahdollisuuksista päästä häirinnän läpi. Tähän liittyen esille nousee asioita liittyen muun muassa tekniseen kehitykseen, lähettimien määrän lisäämiseen kuin myös toiminnan tarpeellisesta organisoitumisesta, missä Yhdysvallat oli asiakirjojen perusteella huomattavasti Neuvostoliittoa perässä. Ring-suunnitelma oli merkittävä pyrkimys saada VOA kuulumaan itäblokkissa mutta tämä kohtasi loppunsa Yhdysvaltojen muuttuvien poliittisten olojen myötä ja vain osa suunnitelluista asemista oli vuoteen 1960 mennessä valmiita. Jotkut pitivät VOA:ta merkittävänä mutta tätä mielipidettä eivät selvästikään jakaneet kaikki, ja VOA:n toiminnan laajeneminen pysäytettiin tämän saatua merkittävää kritiikkiä, mikä nousee myös arkistossa esille.

Kaikesta tästä huolimatta VOA:ta kykeni selvästikin kuuntelemaan ja eri asiakirjoissa nousee esille tämä fakta. Kuuluvuus saattoi kuitenkin vaihdella esimerkiksi ajasta ja paikasta riippuen. Kuuluvuuden avuksi myös tehtiin ainakin joitakin toimia, kuten monien taajuuksien käyttämistä.

Kylmän sodan tilanteella oli käyttämieni arkiston asiakirjojen perusteella merkittävä vaikutus häirintään. Häirintä vaikuttaa vahvistuneen Berliinin saarron ja kiristyvien tilanteiden myötä, kun taas Hruštšovin vieraillessa Yhdysvalloissa VOA:n häirintä lopetettiin. Tutkimuskirjallisuuden mukaan häirintä kuitenkin alkoi pian uudelleen tilanteiden kiristyttyä jälleen.

---

⁵⁰² Reception of VOA broadcasts 1953. CIA-RDP80-00810A001300390008-7.

4. Lopetus

Tämän tutkielman aiheena oli selvittää, millaisen kuvan CIA:n *Freedom of Information Act Electronic Reading Room* -arkistosta vapaasti saatavilla oleva aineisto antaa Voice of America radioasemasta ja sen toiminnasta kylmässä sodassa vuosien 1947 ja 1959 välillä. Millaisia näkemyksiä tähän liittyi? Miten sen toimintaa arvioitiin? Mielestäni olen saanut käyttämäni, eri tahoilta kerätyn, aineiston pohjalta muodostettua vastauksen tähän. VOA:n suhtautumisessa vaikuttaa selvästi olleen erilaisia näkemyksiä mutta muutamia keskeisiä teemoja nousee materiaalissani esille.

CIA:n toiminnan ympärillä olevassa Yhdysvaltain hallinnossa selvästi tiedettiin arkistosta keräämäni materiaalin perusteella se, että kylmää sotaa mahdollisesti ei tulla voittamaan aseiden vaan ihmisten mielipiteiden kautta. Näin ollen Yhdysvalloissa ryhdyttiin toimiin, joiden avulla maailmalla ja itäblokkissa yleisesti ottaen ihmiset oppisivat tuntemaan Yhdysvallat ja tämän edustamat arvot paremmin. Julkisuusdiplomatia vaikuttaa selvästi korostuneen kylmässä sodassa. Yleisesti ottaen VOA:ta ilmeisesti pidettiin osana kylmän sodan informaatiotoimintaa. Tämän lisäksi myös monissa asiakirjoissa mainitaan, että radio oli paras tapa saavuttaa itäblokin asukkaat, vaikka käsittelemälläni aikavälillä pohdittiin myös muidenkin medioiden, kuten television käyttöä julkisuusdiplomatiassa. On kuitenkin selvää, että VOA:han vaikutti hyvin vahvasti Yhdysvaltojen poliittiset tilanteet ja niiden muutokset. Totuuden kampanja selvästi vaikutti sekä VOA:n sisältöön että myös sen saamiin resursseihin. Myöhempien muutosten takia VOA kuitenkin joutui muun muassa McCarthy'n syytösten kohteeksi, joilla oli huomattavia negatiivisia vaikutuksia aseman toimintaan. Tämän lisäksi myös VOA:ta potentiaalisesti tukenut Ring-suunnitelma koki loppunsa sen menettäessään hallinnon tuen. Vaikuttaa myös siltä, että poliittisilla näkemyksillä saattoi olla vaikutusta henkilön näkemyksiin aseman tehokkuudesta ja merkityksestä.

Aseman tehokkuudesta keskusteluun hallinnossa löytyy melko ristiriitaista tietoa. Joidenkin mukaan asema oli tehnyt hyvää työtä mutta toisissa raporteissa puolestaan mainitaan, että VOA:ta oltiin myös, kuvattu tehottomaksi. Toisaalta etenkin yhden asiakirjan mukaan vaikuttaa siltä, että ongelmat VOA:n toiminnassa liittyivät laajemmin Yhdysvaltain informaatio-ohjelman heikkouksiin, joiden syyt saattoivat yltää jopa ulkoministeriöön asti. Ongelmia saattoi olla esimerkiksi myös VOA:n johdossa. Yksi tavoista selvittää aseman ongelmia vaikuttaa olleen sen muutto Washington D. C.:hen. Joissakin toiminnan negatiivisissa kuvauksissa kuitenkin nostetaan esille VOA:n potentiaali, joiden takia asema olisi kirjoitushetkien tilanteista huolimatta merkittävää

säilyttää. Joidenkin mukaan VOA vaikuttaa olleen jopa Yhdysvaltojen yksi harvoista keinoista saavuttaa itäblokin asukkaat.

Asiakirjoissa nousee esille monesti myös ajatus propagandasta. Vaikka hallinnossa näyttää olleen laajalti negatiivinen näkemys tästä niin sitä ilmeisesti pidettiin kylmässä sodassa ulkomaille suunnattu vaadittuna pahana. VOA:ta käsiteltäessä useasti nouseekin propagandan käsite esille. Hallinnossa oli jopa pohdittu VOA:n sisällön samankaltaisuutta Neuvostoliiton propagandaan. Tämä propagandanäkemys oli selvästi merkittävä syy siihen, miksi VOA:n lähetykset Yhdysvaltoihin kiellettiin. Toisaalta huolimatta käsitteen käytöstä vaikuttaa siltä, että Yhdysvaltojen ja VOA:n levittämää propagandaa pidettiin silti parempana kuin natsi-Saksan tai Neuvostoliiton levittämää. Muutamien asiakirjojen mukaan vaikuttaa siltä, että joidenkin mielestä VOA:n piti keskittyä laajemminkin propagandatoimintaan mutta Jackson-komitean vuoden 1953 päätöksen myötä päätettiin, että VOA:n tulisi keskittyä totuus pohjaiseen, objektiiviseen uutistoimintaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, etteikö tämän päätöksen jälkeen VOA:han enää koskaan liitetty propagandan käsitettä.

VOA:n sisältöön nousee monia eri asioita esille. Aseman kohdalla uutistoiminta ja poliittinen sisältö olivat selvästi merkittävässä roolissa mutta myös muunkinlaista sisältöä oli. Esimerkiksi musiikkia soitettiin ja viihdesisältöä oli, joita selvästikin jotkut aseman kuuntelijat itäblokkissa arvostivat. Tällaisellakin sisällöllä oli oletettavasti oma roolinsa Yhdysvaltojen kylmän sodan toimissa.

Mielestäni merkittävä todiste VOA:n näkemisestä kylmän sodan merkittävä toimijana on eri itäblokin maista CIA:n ja muiden virastojen keräämä ja käsittelemä suuri tietomäärä asemaan ja radionkuunteluun yleisesti liittyen. Näissä raporteissa arvioitiin aseman kuuntelua eri maissa ja kuuntelijoiden näkemyksiä aseman sisältöön. Raporteissa muun muassa nostetaan esille, kuinka monilla on edes mahdollisuus kuunnella VOA:ta ja muita asemia, millaisesta sisällöstä kuuntelijat nauttivat ja miten asemaa kuunnella esimerkiksi kellonaikojen perusteella. Raporteissa on vaihtelua liittyen näkemyksiin asemaa kohtaan mutta mielestäni tässä tutkielmassa käsiteltyjen raporttien perusteella VOA näyttää olleen monissa maissa suosituimpien länsimaisten radioasemien joukossa esimerkiksi BBC:n ja RFE:n kanssa. Vaikka henkilöllä ei olisi ollut mahdollisuutta itse kuunnella radioita, hän saattoi kuulla radion sisällöstä ystävältään. Yleisesti ottaen itäblokin ihmisiä vaikuttavat kiinnostaneen asiat, jotka liittyivät jotenkin heihin ja heidän kotimaihinsa. Vaikka länsimaista ja niiden olosuhteista kuuleminen kiinnosti joitakin, niin selvästi Yhdysvaltoja huomattavasti ylistävät ohjelmat eivät vaikuta olleen monien suosiossa.

Monien raporttien mukaan näkemyksiin asemasta vaikutti se, nähtiinkö sen sisältö propagandistisena. Propagandalta vaikuttava sisältö vaikuttaa monissa tapauksissa aiheuttaneen negatiivisimpia näkemyksiä itäblokin asukkaissa ja monissa positiivisissa kuvauksissa asemaa kuvataan esimerkiksi objektiiviseksi tai totuuspohjaiseksi. Näkemyksissä esiintyy selvästi vaihtelua eri raporttien välillä mutta vaikuttaa siltä, että VOA:ta todella kuunneltiin itäblokissa. Toisaalta monien asioiden arvioiminen oli selvästi vaikeaa, sillä tietoa kuunteluun liittyen oli ilmeisesti vaikeaa saada ja monissa raporteissa tietolähteenä näyttävätkin olevan maista lähteneet ihmiset.

Itäblokin asukkaat näkyvät myös muillakin tavoin VOA:ta käsittelevässä CIA:n arkiston materiaalissa. Muutamissa teksteissä joko mainitaan paikallisten ihmisten kommentoineen VOA:n toimintaa ja esimerkiksi yksi VOA:lle suunnattu kirje itäblokista paenneelta löytyy, jossa arvostellaan VOA:n toimintaa. Vaikuttaa myös siltä, että hallinnossa ymmärrettiin itäblokin maista lähteneiden potentiaalinen arvo informaatio-ohjelmassa ja heitä otettiin ilmeisesti töihin VOA:n kaltaisiin ohjelmiin.

Kuunteluun lisäksi VOA:han liittyen tietoa kertyi myös siitä, millaisia toimia itäblokin maissa tehtiin VOA:n ja länsimaisten asemien kuuntelun estämiseksi. Raporteissa tulee esille, että eri itäblokin maat pyrkivät muun muassa keskittymään sellaiseen radionkuunteluun, jossa ei voinut kuunnella länsimaisia lähetyksiä, esimerkiksi tietynlaisten radioiden tai keskussysteemeihin kiinnitettyjen kaiutinten suosiminen. Tämän lisäksi eri mailla oli myös erilaisia keinoja rangaista länsimaisia lähetyksiä kuunnelleita tai ainakin estää tietojen leviäminen. Näiden lisäksi VOA:ta mustamaalattiin Yhdysvaltojen lisäksi itäblokin maiden propagandoissa. Raporteista löytyy ristiriitaista tietoa asiaan liittyen mutta vaikuttaa siltä, että itäblokin maat olisivat voineet ryhtyä kovempiinkin keinoihin mutta esimerkiksi teknisten syiden takia eivät tehneet näin. Yhdysvaltain hallinnon taholla oltiin siis selvästi tietoisia siitä, miten itäblokissa reagoitiin VOA:han ja muihin länsimaisiin radioasemiin

Neuvostoliiton aloitettua VOA:n häirintä arkiston materiaalista nousee esille tähän liittyvää keskustelua. Tässäkin keskustelussa nousee mielestäni näkemys VOA:sta tärkeänä toimijana, sillä sen nähtiin olleen niin arvokas, että sen tukemisesta keskusteltiin. Vaikka eri asiakirjojen mukaan VOA:n häirintä saattoi olla vain pieni osa huomattavasti vaarallisempaa ongelmaa, aseman sanoman selvästi haluttiin saavuttavan itäblokin asukkaat. Hallinnon arkistoon keräämän materiaalin perusteella tietoa häirintään liittyen kerättiin ja tämän kautta pohdittiin myös VOA:lle annettavaa tukea. Toisaalta ainakin alkuvaiheessa vaikuttaa siltä, että tämän häirinnän läpäiseminen olisi eri raporttien

kirjoitushetkien oloissa erittäin vaikeaa tai jopa lähes mahdotonta. Tästä huolimatta merkittävässä määrässä käyttämässäni materiaalissa mainitaan, että VOA:ta pystyttiin kuuntelemaan. Tämä kuitenkin vaikuttaa vaihdelleen esimerkiksi paikan ja ajan mukaan. Eli huolimatta häirinnästä hallinnossa tiedettiin, että itäblokkissa oli VOA:ta kuuntelevia ihmisiä.

Myös arkiston materiaalissa esille nouseva Ring-suunnitelma on mielestäni yksi parhaista todisteista VOA:n merkityksestä. Ainakin osittain VOA:n kuuluvuuden parantamiseksi yhdessä vaiheessa oltiin valmiita hyvin merkittävän luokan maailmanlaajuiseen projektiin ja esimerkiksi Troy-raportti nostaa esille radion ja tätä kautta VOA:n merkityksen taistelussa Neuvostoliittoa ja kommunismia vastaan. Toisaalta projektin kaatumisen myös todistaa aseman heikkouden maan poliittisten tilanteiden edessä, johon myös muutamat arkistoon säilytetyt asiakirjat viittaavat. Kahden supervallan välisten suhteiden vaikutukset häirintään näkyvät myös. Neuvostoliitto selvästi vahvisti häirintään maiden välien kiristyessä mutta kun välejä pyrittiin rauhoittamaan, häirintä poistui. Samalla myös maiden välit vaikuttivat omalla tavallaan VOA:n toimintaan ja aseman sisältöön.

Hallinnossa oltiin selvästi tietoisia siitä, mitä VOA:n vastassa oli. Eri asiakirjoissa nostetaan esille, kuinka valtava Neuvostoliiton informaatioon liittyvät asiat olivat. Eri raporttien perusteella vaikuttaa myös siltä, että Neuvostoliiton arvioitiin olevan esimerkiksi radioon ja televisioon liittyvissä asioissa Yhdysvaltoja edellä. Tämän lisäksi Neuvostoliitto oli kehittänyt VOA:n ja muiden asemien kuuluvuuden häiritsemiseksi valtavan systeemin. Tätä systeemiä vastaan etenkin varhaisempien käyttämieni asiakirjojen mukaan Yhdysvallat ei kyennyt vastaamaan ilman oman asiaan liittyvän tiedustelun ja organisaatioiden parannusta. Yhden hallinnossa esiintyneen arvion mukaan Neuvostoliiton pelkkä radiohäirintään käyttämä summa oli suurempi kuin Yhdysvaltojen informaatio-ohjelman budjetti. Tämä selvästi antaa vaikutelman, että Neuvostoliitossa suhtauduttiin informaatio-ohjelmaan eri tavalla kuin Yhdysvalloissa. Toisaalta on esimerkiksi mahdollista, että nämä erot budjeteissa voivat viitata Yhdysvaltojen näkemyksiin omasta kulttuuristaan ja arvoistaan sekä maan vapautteen ja demokratiaan perustuvasta viestistä. Ilmeisesti vaikuttaa esimerkiksi siltä, että hallinnon mielestä Yhdysvaltojen ei tarvinnut häiritä samalla tavalla Neuvostoliiton radiolähetyksiä kuin miten Neuvostoliitto häiritsi VOA:ta. Toisaalta on myös hyvin todennäköistä, että informaatio-ohjelmaan liittyneillä maan sisäisillä kiistoilla oli myös vaikutusta tähän.

Tutkielman johdannossa sanoin, että tulisin pohtimaan miten pehmeään voimaan liittyvät asiat tulevat esille arkistossa. Mielestäni ne tulevat esille hyvin vahvasti. On mielestäni selvää, että VOA toteutti käsitteeseen liittyviä asioita sisällössään. Arkistoon tallennetun sisällön pohjalta vaikuttaa siltä, että VOA:n kautta kerrottiin esimerkiksi uutisia ja Yhdysvaltojen näkemyksiä eri asioista liittyen esimerkiksi itäblokin maiden sisäisiin tilanteisiin. Tämän lisäksi radiossa muun muassa kerrottiin Yhdysvaltojen ja lännen elämästä ja soitettiin länsimaista musiikkia, esimerkiksi jazzia. Vaikuttaa siis siltä, että VOA:n kautta annettiin kuvaa Yhdysvaltojen ulkopoliitikasta, maan edustamista arvoista ja kulttuurista. Nämä kaikkihan ovat Nyen mukaan pehmeän voiman käyttöön ja tehokkuuteen vaikuttavia asioita. VOA:n toimintaan selvästi kuului siitä kertominen, että Yhdysvaltojen edustama systeemi olisi itäblokin ihmisille parempi kuin Neuvostoliiton edustama. Toisaalta käsitteen kanssa ongelmallisiksi voivat nousta aseman yhteys hallintoon ja sen ainakin osittainen propagandistiseksi kuvattu sisältö. Toisaalta itäblokin asukkaiden näkemyksiin radion sisällöstä ilmeisesti vaikutti se, näkivätkö he ohjelmat propagandana vai ei. Propagandaksi arvioituun sisältöön heillä vaikuttaa ollen negatiivisemmat näkemykset. Tämä havainto sopii myös yhteen Nyen näkemysten kanssa. Nyen mukaan vastaanottajien keskuudessa propagandaksi nähty sisältö voi olla haitallista maan pehmeälle voimalle.

Millaisen kuvan CIA:n arkiston materiaali sitten yleisesti antaa VOA:sta? Mielestäni siihen liittyy ristiriitaisuuksia mutta yleisesti ottaen aseman toiminnassa nähtiin arvoa kylmän sodan ilmapiirissä, jossa ideologiset voitot olivat arvokkaita. VOA:ta on saatettu kritisoida ja myös kuvata tehottomaksi mutta toisaalta selvästikin monien mielestä aseman oli säilyttämisen arvoinen, jonka toimintaa voitiin parantaa. Tämän lisäksi aseman toimintaan liittyen kerättiin paljon tietoa esimerkiksi sen vaikutuksiin ja kuuluvuuteen liittyen. Tässä materiaalissa myös esiintyy eri henkilöiden näkemyksiä siitä, miten aseman toimintaa yleisesti tai esimerkiksi eri itäblokin maiden kohdilla voitiin parantaa. Olisiko kaikkea tätä tehty, jos asemalle ei olisi nähty olevan merkitystä? Tästä tiedosta tulevat esille VOA:n vahvuudet ja heikkoudet itäblokissa ja sen perusteella oli ihmisiä, jotka kuuntelivat asemaa ja joihin asema oli vaikuttanut Yhdysvalloille hyödyllisellä tavalla. VOA liitettiin osaksi myös joitakin melko kunnianhimoisia suunnitelmia liittyen informaatio-ohjelmaan ja kylmän sodan voittoon. Toisaalta johtuen maan politiikasta nämä eivät välttämättä toteutuneet. Kysymyksen voi myös esittää siitä, oliko esimerkiksi VOA:n tiedustelutuki tarpeeksi laajaa, sillä aseman tarve tässä aiheessa oli selvä.

Toinen merkittävä todiste VOA:n merkityksestä hallinnossa on se, että asema on säilynyt tähänkin päivään asti, toisin kuin esimerkiksi sitä johtanut USIA lakkautettiin. Eli vaikka VOA:n arvostus hallinnossa ei välttämättä aina ole ollut kovin korkealla, tämä ei ole kuitenkaan koskaan johtanut aseman sulkemiseen. Tämä herättää monia mahdollisia kysymyksiä, joita voisi selvittää. Miten esimerkiksi VOA nähtiin myöhemmin kylmän sodan aikana ja sen jälkeen. Miten informaatioaika on muuttanut asemaa? Ja miten asema tulee esille esimerkiksi itäblokin maiden arkistoidussa materiaalissa? On kuitenkin selvää, että VOA:lla nähtiin olevan rooli kylmän sodan alussa Yhdysvaltain informaatio-ohjelmassa, ja asema 1950-luvun aikana alkoi suuntautumaan myös enemmän totuusperusteiseen uutistoimintaan, mihin pohjautuvan maineen asema oli ilmeisesti kylmän sodan loppuessa saanut.

Lähteet

Alkuperäislähde:

CIA Freedom of Information Act Electronic Reading Room -arkisto
<https://www.cia.gov/library/readingroom/> [haettu 13.4.2019]

Tutkimuskirjallisuus:

Appendix C: Weekly Listening Rates for Major Western Broadcasters to Poland, Hungary, Czechoslovakia, Romania, Bulgaria and the USSR During the Cold War. *Cold War Broadcasting – Impact on the Soviet Union and Eastern Europe*. Toim. Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene. CEU Press, Budapest, 2010, 142-144.

Bashkirova, Elena I.: The Foreign Radio Audience in the USSR During the Cold War: An Internal Perspective. *Cold War Broadcasting – Impact on the Soviet Union and Eastern Europe*. Toim. Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene. CEU Press, Budapest, 2010, 103-120.

Belmonte, Laura A.: *Selling the American Way: U. S. Propaganda and the Cold War*. University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2008.

Cull, Nicholas: The Man Who Invented Truth!: The Tenure of Edward R. Murrow as Director of the United States Information Agency during the Kennedy Years. *Across the Blocs: Exploring Comparative Cold War Cultural and Social History*, Toim. Mitter, Rana ja Major, Patrick. Routledge, Lontoo, 2004, 23-48.

Cull, Nicholas J.: *The Cold War and the United States Information Agency – American Propaganda and Public Diplomacy 1945 – 1989*. Cambridge University Press, New York, 2008.

Elliot, Kim Andrew: Too Many Voices of America. *Foreign Policy*, Iss. 77. Slate Group, LLC, 1990, 113-131.

Forsberg, Tuomas & Smith, Hanna: Russian Cultural Statecraft in the Eurasian Space. *Problems of Post-Communism*, Vol 63, Iss. 3. Taylor & Francis, Oxfordshire, 2016, 129–134.

Freund, Charles Paul: The DJ Who Helped Win the Cold War. *Reason*, Vol. 47 Iss. 7. Reason Foundation, Los Angeles, 2015, 60-61.

Gedmin, Jeffrey: Turn Your Radio on. *The American Interest*, Vol. 8 Iss. 1. The American Interest, Washington D.C., 2012, 75-83.

Heil Jr., Alan L.: *The Voice of America: A History*. Columbia University Press, New York, 2003.

Heil Jr., Alan L.: The Voice of America: A Brief Cold War History. *Cold War Broadcasting – Impact on the Soviet Union and Eastern Europe*. Toim. Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene. CEU Press, Budapest, 2010, 25-48.

Hixson, Walter L.: *Parting the Curtain: Propaganda, Culture and the Cold War 1945 – 1961*. St. Martin's Griffin, New York, 1998.

Inkeles, Alex: The Soviet Attack on the Voice of America: A Case Study in Propaganda Warfare. *The American Slavic and East European Review*, Vol. 12, No. 3. Association for Slavic, East European, and Eurasian Studies; Cambridge University Press, 1953, 319-342.

Johnson A. Ross: Introduction. *Cold War Broadcasting – Impact on the Soviet Union and Eastern Europe*. Toim. Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene. CEU Press, Budapest, 2010, xvii-xxv.

Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene: Preface by the editors. *Cold War Broadcasting – Impact on the Soviet Union and Eastern Europe*. Toim. Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene. CEU Press, Budapest, 2010, xi-xiii.

Krugler, David F.: *The Voice of America and the Domestic Propaganda Battles, 1945-1953*. university of Missouri Press, Columbia, 2000.

Krugler, David F.: Radio's Cold War Sleight of Hand: The Voice of America and Republican dissent, 1950 – 1951. *Historical Journal of Film, Radio and Television*, Vol. 19 Iss. 1. Routledge, 1999, 27-38.

- Lovell, Stephen: *Russia in the Microphone Age: A History of Soviet Radio, 1919-1970*. Oxford University Press, Oxford, 2015.
- Machcewicz, Pawel: Polish Regime Countermeasures against Radio Free Europe. *Cold War Broadcasting – Impact on the Soviet Union and Eastern Europe*. Toim. Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene. CEU Press, Budapest, 2010, 103-120.
- Magnúsdóttir, Rósa: *Enemy Number One: The United States of America in Soviet Ideology and Propaganda, 1945-1959*. Oxford University Press, New York, 2018.
- Mikkonen, Simo: Stealing the Monopoly of Knowledge? Soviet Reactions to U.S. Cold War Broadcasting. *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History*, Vol. 11, No. 4. Slavica Publishers, 2010, 771-805.
- Nemecek, Maureen Jane: *Speaking of America: The Voice of America, it's Mission and Message 1942 – 1982*. University Microfilms International, Ann Arbor, 1984.
- Nye Jr., Joseph S.: *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Public Affairs Cop., New York, 2004.
- Parta, R. Eugene: Cold War International Broadcasting and the Road to Democracy. *Cold War Broadcasting – Impact on the Soviet Union and Eastern Europe*. Toim. Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene. CEU Press, Budapest, 2010, 345-350.
- Parta, R. Eugene: The Audience to Western Broadcasts to the USSR During the Cold War: An External Perspective. *Cold War Broadcasting – Impact on the Soviet Union and Eastern Europe*. Toim. Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene. CEU Press, Budapest, 2010, 67-101.
- Pitkänen, Silja ja Sutinen, Ville-Juhani: *Propagandan historia: Kuinka meihin on vaikuttettu antiikista infosotaan*. Into, Helsinki, 2018.
- Pittaway, Mark: The Education of Dissent: The Reception of the Voice of Free Hungary, 1951-56. *Across the Blocs: Exploring Comparative Cold War Cultural and Social History*, Toim. Mitter, Rana ja Major, Patrick. Routledge, Lontoo, 2004, 97-116.
- Puddington, Arch: *Broadcasting Freedom: The Cold War Triumph of Radio Free Europe and Radio Liberty*. University Press of Kentucky, Lexington, 2000.
- Pörsti, Joonas: *Propagandan lumo: Sata vuotta mielenhallintaa*. Teos, Helsinki, 2017.
- Ransom, Harry Howe: *The Intelligence Establishment*. Harvard University Press, Cambridge, 1970.
- Ratesh, Nestor: Radio Free Europe's Impact in Romania During the Cold War. *Cold War Broadcasting – Impact on the Soviet Union and Eastern Europe*. Toim. Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene. CEU Press, Budapest, 2010, 205-227.
- Ritter, Rüdiger: Broadcasting Jazz into the Eastern Bloc: Cold War Weapon or Cultural Exchange? The Example of Willis Conover. *Jazz Perspectives*, Vol. 7 Iss. 2. Taylor & Francis, 2013, 111-131.
- Stoneman, Timothy: A Bold New Vision: The VOA Radio Ring Plan and Global Broadcasting in the Early Cold War. *Technology and Culture*, Vol 50, No. 2. John Hopkins University Press, 2009, 316-344.
- Sosin, Gene: Goals of Radio Liberty. *Cold War Broadcasting – Impact on the Soviet Union and Eastern Europe*. Toim. Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene. CEU Press, Budapest, 2010, 17-24.
- Tkacheva, Olesya, Schwartz, Lowell H., Libicki, Martin C., Taylor, Julie E., Martini, Jeffrey ja Baxter, Caroline: Information Freedom During the Cold War: The Impact of Western Radio Broadcasts. *Internet Freedom and Political Space Book*. RAND Corporation, 2013, 149-184.
- Tolz, Vladimir (ja Corwin, Julie): Soviet Reactions to Foreign Broadcasting in the 1950s. *Cold War Broadcasting – Impact on the Soviet Union and Eastern Europe*. Toim. Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene. CEU Press, Budapest, 2010, 277-298.
- Tosh, Josh: *The Pursuit of History: Aims, Methods and New Directions in the Study of History*. Routledge, Lontoo, 2015.
- Uttaro, Ralph A.: The Voices of America in International Radio Propaganda. *Law and Contemporary Problems*, Vol. 45, No. 1. Duke University School of Law, 1982, 103-122.

Vučetić, Radina: Trumpeting Through the Iron Curtain – The Breakthrough of Jazz in Socialist Yugoslavia (Summary). *Muzikologija*, Vol. 12 Iss. 13. Muzikoloski Institut SANU, Belgrad, 2012, 76-77.

Weiner, Amir: Foreign Media, the Soviet Western Frontier, and the Hungarian and Czechoslovak Crises. *Cold War Broadcasting – Impact on the Soviet Union and Eastern Europe*. Toim. Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene. CEU Press, Budapest, 2010, 299-317.

Weiner, Tim: *CIA: Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelun historia*. Alkuteos: Legacy of Ashes: The History of the CIA. Suom. Mika Tiirinen. Otava, Helsinki, 2008.

Wilford, Hugh: *The Mighty Wurlitzer: How the CIA Played America*. Harvard University Press, Cambridge, 2008.

Woodard, George W.: Cold War Radio Jamming. *Cold War Broadcasting – Impact on the Soviet Union and Eastern Europe*. Toim. Johnson, A. Ross ja Parta, R. Eugene. CEU Press, Budapest, 2010, 51-66.

Muu aineisto:

Blackburn, Simon: Propaganda. *The Oxford Dictionary of Philosophy (3 ed.)*. Oxford University Press, 2016.

Bonazzo, John: 'Most Worthless' US Government Agency May Become Trump TV. Observer, 2018. <https://observer.com/2018/08/broadcasting-board-of-governors-us-agency-for-global-media-michael-pack-trump/> [haettu 5.11.2018]

Brown, Garrett W., McLean, Ian ja McMillan, Alistair: Statecraft. *A Concise Oxford Dictionary of Politics and International Relations (4 ed.)*. Oxford University Press, 2018.

Brown, Garrett W., McLean, Ian ja McMillan, Alistair: Warsaw Pact. *A Concise Oxford Dictionary of Politics and International Relations (4 ed.)*. Oxford University Press, 2018.

Holmes, Richard, Singleton, Charles ja Jones, Spencer: Information Warfare. *The Oxford Companion to Military History*. Oxford University Press, 2004.

Holmes, Richard, Singleton, Charles ja Jones, Spencer: Psychological Warfare. *The Oxford Companion to Military History*. Oxford University Press, 2004.

Naftali, Timothy: *Celebrating the Life of Walter Pforzheimer*. CIA, 2008. <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol47no3/article01.html> [haettu 11.5.2019]

Nye Jr., Joseph S.: *Soft Power: Propaganda isn't the way*. New York Times, 2003. <https://www.nytimes.com/2003/01/10/opinion/IHT-soft-power-propaganda-isnt-the-way.html> [haettu 14.4.2019]

Osborn, Andrew: *Russia designates Radio Free Europe and Voice of America as 'foreign agents'*. Reuters, 2017. <https://www.reuters.com/article/us-russia-usa-media-restrictions/russia-designates-radio-free-europe-and-voice-of-america-as-foreign-agents-idUSKBN1DZOMP> [haettu 5.11.2018]

Sterling, Christopher H.: *Mutual Broadcasting System*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Mutual-Broadcasting-System> [haettu 11.5.2019]

USAICoE History Office: *Army Security Agency Established, 15 September 1945*. U.S. Army, 2013. <https://www.army.mil/article/110544/> [haettu 13.4.2019]

Cold War. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/event/Cold-War> [haettu 11.5.2019]

Eastern Bloc. The Oxford Essential Dictionary of the U.S. Military. Oxford University Press, 2002.

Freedom of Information Act Electronic Reading Room. FCC <https://www.fcc.gov/general/freedom-information-act-electronic-reading-room> [haettu 5.11.2018]

Frequently Asked Questions. CIA. <https://www.cia.gov/library/readingroom/frequently-asked-questions> [haettu 5.11.2018]

Frequently Asked Questions. FOIA. <https://www.foia.gov/faq.html> [haettu 12.4.2019]

Innovations for a New Century – Multimedia Expansion. insideVOA, 2007. <https://www.insidevoa.com/a/a-13-34-2007-innovations-for-a-new-century-history-111602669/177527.html> [haettu 13.4.2019]

An Interview With Alan L. Heil, Jr.. Columbia University Press. <https://cup.columbia.edu/author-interviews/heil-voice-of-america> [haettu 12.4.2019]

Kylmän sodan radiopropaganda. Suomi kylmässä sodassa <http://www.kylmasota.fi/fi/index.php/92-2-toisen-maailmansodan-jalkeinen-aika-1944-1955/2-3-kylman-sodan-alku/2-3-3-trumanin-oppi-yhdysvaltojen-patoamispolitiikka/laatikot-233/1294-kylman-sodan-radiopropaganda> [haettu 5.11.2018]

Leonard Bernstein. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Leonard-Bernstein> [haettu 11.5.2019]

Nicolae Rădescu. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Nicolae-Radescu> [haettu 13.4.2019]

Opas informaatiovaikuttamiseen vastaamisesta ilmestynyt. Valtioneuvoston viestintäosasto, 2019. https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/opas-informaatiovaikuttamiseen-vastaamisesta-ilmestynyt [haettu 11.5.2019]

Public Diplomacy. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/public-diplomacy> [haettu 5.11.2018]

Radio Free Europe/Radio Liberty: <https://www.rferl.org> [haettu 5.11.2018]

Senators (1789-Present). United States Senate. <https://www.senate.gov/senators/Senators1789toPresent.htm> [haettu 9.2.2019]

Voice of America: <https://www.voanews.com> [haettu 5.11.2018]

What is the Electronic Reading Room. CIA. <https://www.cia.gov/library/readingroom/what-electronic-reading-room> [haettu 5.11.2018]

Why Voice of America matters outside US. BBC News, 2016. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-38284655> [haettu 5.11.2018]